Tatiana Malița

puncte de reper în ÎNSUȘIREA LIMBILOR STRĂINE

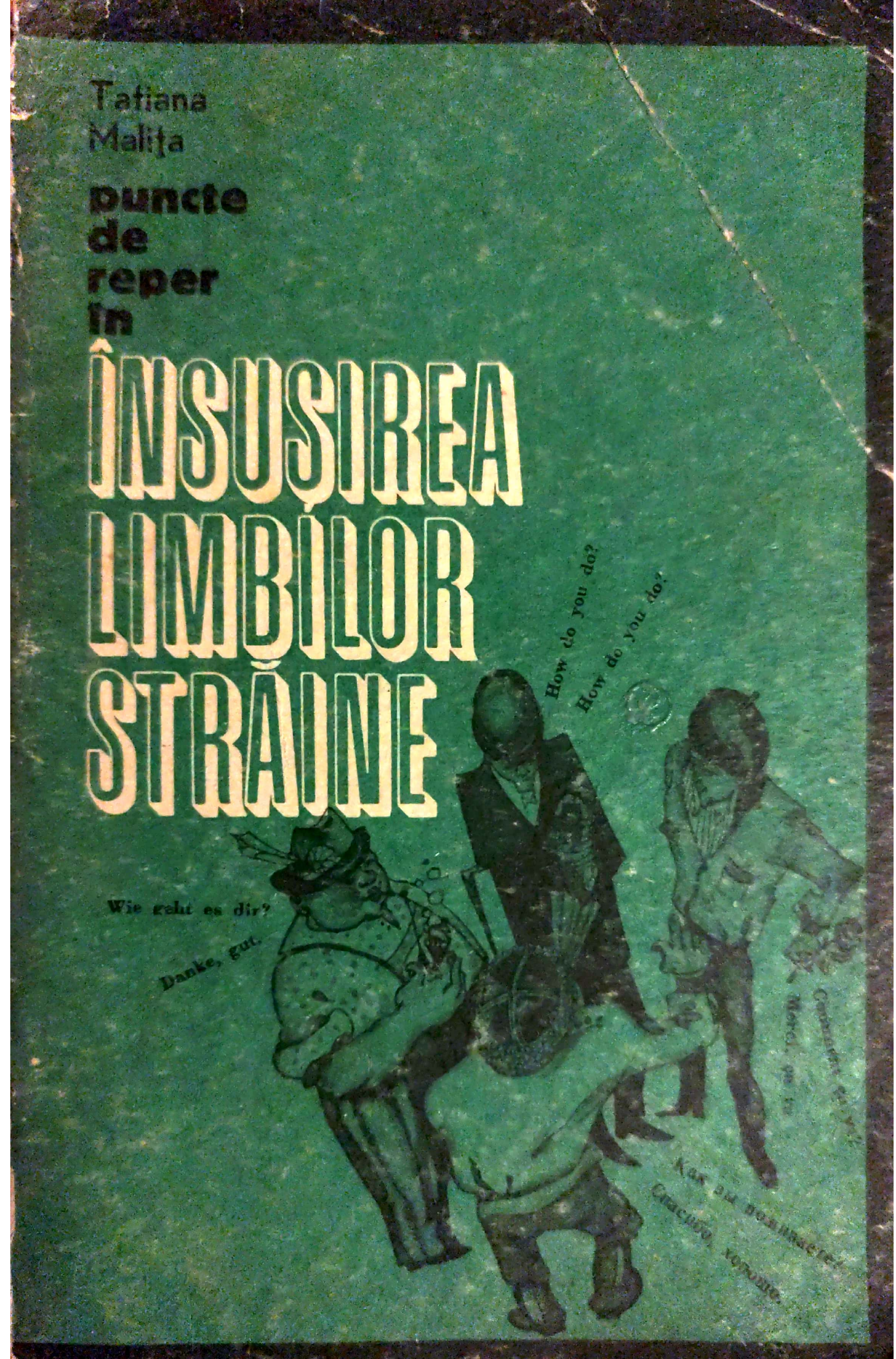

Scanned with OKEN Scanner

Tatiana Malița

Puncte de reper în însușirea limbilor străine

Editura Științifică
București 1969

Scanned with OKEN Scanner

Prefață

Mulți dintre cei care urmăresc atît fenomenul școlar cît și fenomenul social al cunoașterii limbilor străine își pun o întrebare legitimă. Cum se face că, în ciuda unui efort uriaș, a unui mecanism complicat, a mii de profesori, a sute și sute de manuale, a unui număr mare de ore consacrate studiului limbilor străine, în ciuda unor investiții importante de mijloace, rezultatele nu sînt întotdeauna satisfăcătoare și randamentul acestui învățămînt este deseori scăzut? Numărul celor care cunosc la perfecție o limbă străină este extrem de redus în cuprinsul fiecărei țări. Numeroase persoane care au învățat ani de zile o limbă străină, în cadrul sau în afara sistemului școlar, puse în fața situației de a comunica cu străinii își mobilizează cu greu cunoștințele acumulate pentru a putea exprima o singură idee.

Acest fapt, constatat la noi și în alte țări, a dat naștere la multe străduințe, intensificate în ultimii ani, de a îmbunătăți metodele de predare a limbilor străine și de a studia capacitatea oamenilor de a le asimila.

Cartea de față se înscrie în rîndul acelei literaturi care caută răspunsuri la mult discutata și actuala problemă a ameliorării însușirii limbilor străine, care a ieșit astăzi din cercul specialiștilor, devenind o problemă de largă preocupare.

Am ajuns la convingerea optimistă că randamentul se poate îmbunătăți și că limbile străine, în prezent, sînt la îndemîna oricui.

Am considerat că este întotdeauna posibil să alcătuim un inventar de idei, de valori, de forme și să desprindem categorii și structuri.

Scanned with OKEN Scanner

De fiecare dată ni se oferă tot mai multe principii de clasare. A selecta unul dintre ele nu înseamnă a-l alege nici pe cel mai bun, nici pe cel mai complet.

În lucrarea de faţă ne-am propus trecerea în revistă a unor metode de studiere a limbilor străine, a unor procedee practice, precum şi a unor trăsături particulare ale limbilor engleză, franceză, germană şi rusă.

O asemenea trecere în revistă, pe un număr restrîns de pagini, este tot atît de dificilă ca şi vizitarea Londrei, Berlinului, Moscovei sau a Parisului într-o singură zi. Am încercat doar să-i facem pe cititori să respire aerul acestor capitale şi să nu le părăsească fără a fi întrezărit Turnul Londrei, Notre-Dame-ul, Poarta Brandenburg sau Kremlinul.

Dacă o dată cu aceasta am poposit prea mult pe lîngă obiective ce par de mîna a doua unor persoane, sau n-am poposit pe lîngă altele, îndrăgite de specialişti, multiplele călătorii sub formă de manuale, gramatici, texte paralele, reviste şi alte publicaţii sînt la dispoziţia celor dornici să aprofundeze turismul nostru în domeniul limbilor străine.

În această lumină nu vom afirma că soluţiile noastre au fost întotdeauna optime sau exhaustive. Am vrut doar să scoatem în evidenţă unele tendinţe moderne generale în învăţarea unor limbi de largă circulaţie şi să oferim cîteva chei persoanelor interesate să deschidă sertarele, sau, pentru unii, seifurile impenetrabile ale cunoaşterii lor.

Am dorit să coborîm pentru aceste persoane studiul limbilor străine din Olimpul pe care au fost înălţate de unii teoreticieni, să scoatem pe cît posibil limbile din nisipurile mişcătoare ale terminologiei gramaticale, subliniind ideea că limba nu este un obiect despre care se învaţă, ci un mijloc necesar de comunicare şi un instrument de lucru indispensabil.

Am căutat să afirmăm că limba constituie un tot, un organism în care valoarea fiecărui element nu depinde numai de natura sau forma sa proprie, ci mai ales de locul şi relaţiile lor în ansamblu.

Am ţinut totodată să arătăm accesibilitatea abordării limbilor străine în funcţie de motivaţia, timpul sau interesul persoanelor care doresc să înveţe o limbă străină în scopuri practice.

Scanned with OKEN Scanner

De aceea, lucrarea de faţă se adresează lor şi nu lingviştilor, metodiştilor sau profesorilor de limbi străine.

Dacă aceştia din urmă vor găsi aici lucruri interesante sau prezentate sub o lumină nouă, vom avea desigur o satisfacţie.

Nu ne-am ocupat decît de limbile engleză, franceză, germană şi rusă. Aceasta nu pentru că am neglija importanţa unor limbi vorbite astăzi de sute de milioane de oameni, care ar permite un acces direct la vechi şi captivante civilizaţii, ci pentru simplul motiv că uzanţa nu face ca ele să fie în prezent larg studiate la noi.

N-am vorbit nici de limbile auxiliare internaţionale care urmează să servească drept mijloc de comunicare universală într-un viitor mai mult sau mai puţin apropiat; de aceea, n-am pomenit nici de *esperanto* sau de alte limbi artificiale despre care începe să se discute şi să se scrie din nou şi tot mai mult.

Şi poate mai mult ca orice, în această lucrare am vrut să dăm glas maximei poetului şi orientalistului Friedrich Ruckert:

„Cu fiecare limbă învăţată, eliberezi un spirit legat pînă atunci în tine".

Scanned with OKEN Scanner

Limbile străine astăzi

„. . . limba se naşte ca şi conştiinţa tocmai din nevoia, din necesitatea imperioasă de a comunica cu alţi oameni".

K. MARX – F. ENGELS

Studiul limbilor străine se dovedeşte a fi astăzi mult mai necesar decît în trecut şi, în cele ce urmează, vom căuta să desprindem factorii care determină această necesitate. Din totalitatea factorilor se desprinde unul esenţial: mobilul.

În prezent, interconexiunea internaţională face ca mobilul general şi interesul faţă de limbile străine să fie istoriceşte amplificate în proporţii necunoscute în trecut. Mobilul a fost întotdeauna mai puternic în ţările ale căror limbi nu au o largă răspîndire în străinătate. Astăzi însă acesta a devenit aproape universal. Formele mobilului social specifice secolului nostru sînt foarte variate şi vom enumera numai cîteva dintre ele.

A. În practica oricărei profesiuni circulă nu numai literatura de specialitate (al cărei volum creşte vertiginos de la o zi la alta), traducerea neputînd fi acoperită de cel mai perfecţionat sistem, dar există şi o aparatură ale cărei comenzi şi literatură explicativă (instrucţiuni, broşuri de descriere etc.) pun astăzi pe orice specialist, din orice ramură, în contact cu o limbă străină ; cunoaşterea ei, cel puţin rudimentară, este în asemenea cazuri mai mult decît necesară.

Specialişti din toate domeniile ştiinţei şi tehnicii participă la conferinţe internaţionale care se desfăşoară în ţară sau în străinătate. Pregătirea şi consultarea lucrărilor respective, contactul personal direct cu oamenii de ştiinţă din alte ţări vor fi cu mult uşurate în cazul cunoaşterii uneia dintre limbile oficiale ale conferinţei respective.

B. Intensificarea comerţului şi a schimburilor economice este una din trăsăturile specifice ale dezvoltării relaţiilor dintre state, ale colaborării şi cooperării internaţiona-

Scanned with OKEN Scanner

le. Deoarece ţara noastră participă activ la circuitul mondial al valorilor materiale şi deoarece activitatea de producţie are în vedere şi schimburile cu străinătatea, este posibil ca orice unitate de producţie, de la o uriaşă rafinărie pînă la o mică staţiune pomicolă, să primească vizita unui grup de străini interesaţi în problemele exportului. Pentru realizarea acestor schimburi este necesară cunoaşterea cerinţelor, a formelor de consum şi distribuire a produselor din ţara respectivă. Devine deci indispensabilă cel puţin răsfoirea şi comprehensiunea globală a revistelor străine de specialitate.

C. Turismul a luat o mare amploare în ultimul deceniu. Mii de persoane îşi petrec o parte din concediu în străinătate. Credem că nu este inutil să subliniem şi în acest caz necesitatea cunoaşterii, cel puţin superficiale, a uneia din limbile de circulaţie internaţională. Mulţi oameni de seamă au înţeles această necesitate încă cu ani în urmă. Astfel A. P. Cehov scria în 1889: „Fără cunoaşterea limbilor străine te simţi ca şi fără paşaport" şi recomanda studierea a trei limbi străine.

Pentru a asigura o bună funcţionare a turismului, chelneriţele şi vînzătoarele elveţiene, de exemplu, se adresează vizitatorilor cu uşurinţă în trei limbi străine. În alte ţări, în scopul încurajării turismului, s-au organizat cursuri intensive pentru dobîndirea cunoştinţelor necesare deservirii turiştilor. La noi, cei care lucrează în acest domeniu pot comunica în general în cel puţin una din limbile de circulaţie internaţională.

Să presupunem că cineva n-ar cădea sub incidenţa nici unei activităţi care reclamă contacte cu străinătatea şi deci utilizarea unui instrument de comunicare şi că ar avea iluzia lipsei totale a necesităţii cunoaşterii unei limbi străine. Dar iată, îl vedem ieşind în stradă. Lîngă el se opreşte un turist care-i cere o lămurire. Ca cetăţean al unei ţări unde se încurajează turismul, el va căuta cu străinul un punct de contact, de comunicare, realizabil numai prin intermediul unei limbi străine.

Dar să admitem că cineva neagă argumentele noastre asupra utilităţii generale a cunoaşterii, măcar elementare, a altor limbi şi refuză chiar să discute cu turistul care-i cere lămuriri, sau aruncă la coş broşura ce însoţeşte fierul de

Scanned with OKEN Scanner

călcat sau instrucţiunile din cutia unui medicament străin. Să ne închipuim o asemenea persoană care crede că găseşte activităţi şi profiluri în care limbile străine sînt inutile şi s-o izolăm pe vîrful unui munte. Cînd argumentele izolaţioniste ale acesteia s-ar părea că triumfă, ea va deschide aparatul de radio şi va auzi o emisiune, fie chiar muzicală; este greu de presupus că nu ar fi fericită să înţeleagă despre ce este vorba.

Aceste cîteva exemple specifice epocii noastre şi anume, de creştere fără precedent a contactelor ştiinţifice, industriale, comerciale, culturale, turistice ne îndreptăţesc să afirmăm că nimeni nu se poate considera în afara nevoii de comunicare prin alte mijloace decît ale limbii materne. Putem constata că profilul mobilului care impune cunoaşterea limbilor străine este complet schimbat faţă de trecut. Descriind interesul pentru limbile străine cărţile de acum cîteva zeci de ani vorbeau mai ales de lărgirea orizontului cultural, de deschiderea ferestrei spre o literatură nouă, de îmbunătăţirea standardului intelectual. Limbile străine, numărul şi gradul de stăpînire a acestora erau un indiciu de cultură.

Astfel, încă la începutul secolului nostru, cei care se interesau de studiul limbilor străine aparţineau mai ales unei elite care, deseori, era mai interesată de a înţelege şi savura modul în care Dante, Goethe, Racine, Shakespeare sau Puşkin mînuiau limba, decît să înveţe modul de a folosi ei înşişi în practică versiunea modernă a limbii. Predarea limbilor moderne în şcoli şi universităţi era orientată în acest sens. Absolvenţii acestora trebuiau să poată traduce elegant din şi în limba respectivă. Existau însă prea puţine preocupări pentru folosirea limbii străine ca mijloc de comunicare orală sau ca instrument de lucru într-o profesiune sau alta.

Caracterul relaţiilor de astăzi între state face ca mobilul cunoaşterii limbilor străine să capete trăsături noi. Acestea sînt caracterul practic, imediat şi cotidian al folosirii limbii străine precum şi caracterul general, social al acestei necesităţi în sensul de mai sus şi anume al cuprinderii fiecărei persoane în evenimentele foarte probabile sau aproape sigure care vor implica pentru el nevoia unui nou instrument de comunicare.

Scanned with OKEN Scanner

În faţa acestui fenomen de concretizare şi generalizare a mobilului, demonstrat de statisticile oficiale ale schimburilor internaţionale, rezultă că pentru orice individ problema studiului limbilor străine se pune altfel decît înainte. Fiecare simte astăzi cu o intensitate crescîndă nevoia de a se încadra şi corespunde exigenţelor timpurilor moderne.

Cu atît mai mult acest fenomen este resimţit la noi, unde participarea activă a cetăţenilor la obiectivele planului de stat, la creşterea activităţii ştiinţifice, economice, comerciale, culturale şi turistice, face ca perfecţionarea instrumentelor prin care să contribuie la îndeplinirea acestora să fie de o mare necesitate.

Mobilul personal al cunoaşterii limbilor străine la noi se integrează în dorinţa de a mări utilitatea contribuţiei personale la opera economică şi socială. Cetăţeanul consideră cunoaşterea limbilor străine ca o componentă integrantă din totalitatea cunoştinţelor care-l fac folositor într-un grad sporit societăţii şi ţării.

Învăţarea limbii moderne, înainte de a descoperi, aşa cum s-a insistat în accepţiunea clasică, valorile unei culturi şi ale unei civilizaţii, dezvăluie în primul rînd trăsăturile şi spiritul naţiunii care o foloseşte. Într-o epocă în care respectul mutual este o condiţie esenţială pentru întărirea păcii şi convieţuirea paşnică a popoarelor, cultivarea pe scară largă a acestui respect este de o mare însemnătate. Cunoaşterea unei limbi străine cu mijloacele ei proprii de expresie facilitează contactul între popoare pe baza înţelegerii acelor note specifice care ţin de caracterul poporului. Prin intermediul unei limbi percepi o altă civilizaţie. Altfel spus, este un mod de a călători mai bine prin lectură de romane contemporane, de articole de ziare şi reviste, prin înţelegerea versiunii originale a filmelor. De exemplu, celui care studiază limba engleză i se dezvăluie treptat înclinarea spre pozitivism şi exprimare concisă, caracteristică anglo-saxonilor. Frecvenţa unor cuvinte ca *eventual* (final, posibil), *factual* (real), *actual* (real, adevărat), *proof* (dovadă), *impact* (efect) ţine de o limbă care s-a acomodat structurii unei filozofii experimentale cultivate cu predilecţie în epoca modernă. Limba franceză, traducînd înclinaţia spre deductivism şi construcţie logică va avea acel *donc* (deci, prin urmare) care trădează

Scanned with OKEN Scanner

un raţionament calat pe structura silogismului. Astfel, într-un sfert de pagină a unei conferinţe rostite în 1955, A. Camus foloseşte de trei ori acest *donc*. Eleganţa frazei franceze ne va încînta chiar de la primii paşi. Limba germană va trăda prin frecvenţa cu care sînt folosiţi de un om cultivat termeni ca *Weltanschaung* (concepţie asupra lumii) înclinaţia spre filozofie şi sistematizare. Limba rusă ne va frapa de la început prin patetismul şi lirismul ei, palid redate în traducerile din marii scriitori ruşi.

Deşi ramura analizei statistice a frecvenţei unor termeni cu deducţii pentru spiritul şi experienţa istorică a poporului este încă prea puţin dezvoltată, oricine studiază o limbă străină modernă începe prin a fi izbit de modul în care se reflectă în limbă unele trăsături proprii poporului respectiv.

Din prima lecţie de engleză se poate deduce, din modul de adresare direct, acel *you* universal şi diferenţa faţă de politeţea franceză şi spaniolă, aceasta din urmă şi mai ierarhizată. În acel *Usted* (dumneavoastră) spaniol, atît un lingvist cît şi un începător vor găsi poate proba unui feudalism mai prelungit decît în alte ţări.

Nu mai vorbesc de bucuria pe care ne-o va prilejui descoperirea unor asemănări sau apropieri de sensuri, unele pline de savoare sau care pot avea la bază evenimente istorice. *Bistro*-ul francez, un punct de atracţie pentru orice turist însetat, se pare că vine de la cuvîntul rusesc *быстро* (repede), cu care soldaţii ruşi, aflaţi la Paris după căderea lui Napoleon I, le zoreau pe chelneriţele cîrciumioarelor. Folosirea de către anglo-saxoni a cuvîntului *sputnik* şi împrumutarea sufixului rusesc *-nik-* în cuvîntul englezesc *beatnik* ne va dezvălui larga circulaţie a terminologiei în lumea modernă.

Vrem să spunem că pentru metodele care tind să facă studiul unei limbi moderne atrăgător şi chiar captivant, etimologia cu „legendele" ei va însemna o contribuţie importantă.

Faţă de creşterea calitativ nouă a impulsului în studiul limbilor străine, persoanele dornice să-şi lărgească orizontul, să se echipeze cu priceperi şi deprinderi noi, se adresează cu speranţă problematicii în domeniul metodologiei şi normelor învăţării pentru a-şi vedea facilitate

Scanned with OKEN Scanner

obiectivele personale. Întrebările lor sînt: a) Pot să-mi reactivez într-un timp relativ scurt cunoştinţele, astăzi aşezate în straturi nefolosite ale memoriei, obţinute în anii anteriori de şcoală? b) Pot iniţia cu rezultate satisfăcătoare, într-un timp iarăşi relativ scurt, studiul unei limbi moderne? c) Pot birui îndatoririle legate de un program încărcat, lipsa de timp şi uneori de manuale adecvate, sau piedicile legate de vîrstă şi cîteodată de oboseală?

Răspunsurile negative la aceste întrebări sînt frecvent motive de descurajare în eforturile noastre pentru începerea studierii unei limbi străine. Mai mulţi factori, însă, ne fac să răspundem, în modul cel mai ferm, pozitiv la aceste întrebări, risipind îndoielile, încurajînd proiectele, stimulînd programele individuale şi colective de studiu. În primul rînd, epoca noastră este caracterizată prin varietatea mijloacelor de comunicare. Acolo unde scrisul şi cartea constituiau singurul vehicul al ideilor, astăzi ziarul şi revista, radioul şi filmul, discul şi banda de magnetofon fac ca punctele de acces spre o limbă străină să fie multiple şi variate.

Astăzi în lume a apărut o pleiadă de metode „accelerate", „rapide", „intensive", „speciale", „noi", „moderne", „audio-vizuale", „audio-linguale", bazate pe cercetări lingvistice, psihologice şi pedagogice care generează manuale cu titluri atrăgătoare ca *L'anglais sans peine* (Engleza fără efort) sau anunţuri în ziare cum ar fi *Learn french at home in six weeks* (Învăţaţi franceza acasă în şase săptămîni).

Există o adevărată cursă după metode rapide şi eficace, o frenezie a omului modern de a vorbi repede şi bine limba de care are nevoie.

Acordînd un mare credit varietăţii mijloacelor de studiu, vom preveni însă pe cei interesaţi asupra iluziilor ce se pot crea din acceptarea formelor aparent facile; toate metodele de dobîndire a unei limbi străine cer un efort concentrat.

Evoluţia metodelor pune în relief pe cele intensive, care corespund crizei de timp a omului modern.

Din evul mediu şi pînă astăzi, punctul de acces la o limbă — moartă sau vie — a fost gramatica. Nu erau prevăzute înainte nici lectura ziarelor cu dicţionarul, care astăzi

Scanned with OKEN Scanner

a căpătat o frecvenţă mare, nici accesul relativ uşor la literatura de specialitate din cauza abundenţei terminologiei de largă circulaţie internaţională. Nu era posibil nici accesul mai lesnicios la conversaţie datorită lipsei mijloacelor tehnice moderne.

Ca o notă comună şi indispensabilă a tuturor metodelor noi, vom scoate în relief o cerinţă fundamentală şi anume oferirea grabnică a unei satisfacţii personale. Oricare ar fi punctul de acces, prin metode variate moderne trebuie ca, după primele lecţii, să existe şi să se consolideze sentimentul dobîndirii unui rezultat imediat, cum ar fi descifrarea unui ziar începînd cu titlurile ştirilor zilei sau a rezultatelor sportive, selectarea pentru traducere ulterioară a unor articole sau pagini de literatură de specialitate, descifrarea instrucţiunilor de funcţionare a unui aparat, angajarea unei conversaţii elementare sau înţelegerea unor replici la cinematograf. Aceasta va stimula interesul pentru continuarea efortului şi va demonstra avantajul real şi cîştigul indiscutabil obţinut în urma acţiunii întreprinse.

Dacă considerăm ca factor esenţial mobilul, următorul pas logic va fi alegerea metodei în funcţie şi dependent de acest mobil.

În lumea mereu în mişcare a predării limbilor străine, doctrina tradiţională, zguduită de ultimele cercetări ale psihologilor şi lingviştilor, caută să reziste mecanizării şi individualizării. Ea se modifică însă involuntar sub influenţa teoriilor moderne şi a tehnicilor audio-vizuale, iar spirite creatoare formulează mereu proiecte noi care la rîndul lor se modifică în pas cu noile descoperiri şi cuceriri din domeniul lingvisticii, al psihologiei, al diferitelor ramuri ale ştiinţei şi tehnicii.

În domeniul învăţării limbilor străine se face uz în mod frecvent de metode noi audio-linguale şi audio-vizuale, care putem spune că sînt la modă. Există o adevărată jenă la pedagogi de a nu admite ideea magnetofonului, a discului, a diapozitivului sau filmului, care nu sînt numai simbolul metodei noi dar şi simbolul tehnicii, care caracterizează timpurile noastre. Ne vedem totuşi nevoiţi să introducem o notă critică în acceptarea metodelor moderne. Această notă critică nu este nicidecum expresia vreunei

Scanned with OKEN Scanner

rezistențe la introducerea oricăror instrumente tehnice destinate ușurării procesului învățării, ci reflectă dorința noastră de a preciza concepte care sînt folosite astăzi de multe ori fără discriminare.

Ceea ce este modern în noile teorii, al căror sediu inițial au fost țările cu dezvoltarea tehnică cea mai avansată, poate fi acceptat în mod general și anume: a) grăbirea procesului de învățămînt și mărirea eficacității prin introducerea mijloacelor tehnice; b) introducerea limbilor moderne pe o scară cît mai generală, înfrîngerea prejudecăților că limbile străine sînt apanajul unor cercuri erudite; c) acceptarea cunoașterii limbii străine sub formă de instrument, fie el și imperfect, de comunicare, ceea ce ar echivala cu un criteriu funcțional; d) divizarea obiectului de studiu în fragmente logice și întocmirea manualelor pe baza vocabularului minim și a structurilor fundamentale.

O dată cu pachetul modernismului au sosit și idei care sînt în realitate mai puțin tendințe generale decît predilecții specifice unor anumite țări corespunzînd tradițiilor lor de lungă durată. Așa, de exemplu, pentru Statele Unite ale Americii, principalele promotoare ale școlii moderne în domeniul limbilor străine, interesul fundamental va consta în asigurarea cetățenilor americani cu posibilitatea de a întreține conversații în toate locurile unde anumite interese personale sau de afaceri îi duc. Lectura în limbi străine pentru cetățenii unor țări ca S.U.A. se pune ca obiectiv cu totul secundar, atît pentru faptul că aparțin unei culturi pe care ei înșiși o numesc *self-sustaining* (care se întreține singură), cît și pentru că posedă mijloace uriașe de traducere. La acestea se adaugă toate preceptele pedagogiei lui Dewey, bazate pe instrumentalism, o variantă a pragmatismului, cu exagerările experienței individuale a elevilor, care s-au deosebit întotdeauna de cele europene prin predilecție pentru concret și palpabil, precum și tezele behavioriste.

Cu totul altfel se pune însă problema pentru o țară mică sau mijlocie, pusă în fața necesității de a cunoaște și absorbi repede rezultatele culturale și în special științifice și tehnice ale țărilor mai mari, și care este handicapată, oricîte fonduri ar fi alocate în acest scop, de neputința cuprinderii în traduceri a volumului imens de publicații străine.

Scanned with OKEN Scanner

Traducerea automată cu ajutorul ordinatoarelor este amplu studiată şi experimentată în ultimul deceniu, dar cu tot optimismul nu putem afirma că omul de ştiinţă se va putea dispensa, datorită ei, de cunoaşterea unei limbi străine şi în orice caz nu într-un viitor foarte apropiat.

Ideea primordială a necesităţilor care se pun pentru cetăţenii unei asemenea ţări este de a fi puşi în posibilitatea de a citi, pentru cunoaşterea tuturor elementelor care însoţesc şi explică circulaţia de bunuri materiale, de a fi mereu la curent cu tot ce este nou şi util în literatura ştiinţifică şi tehnică.

Departe de a ne situa pe poziţia antipod a celor care proclamă vorbitul ca scop suprem, exagerare care ar putea consta în a pretinde că numai lectura contează, considerăm că soluţia trebuie echilibrată, accentul pentru ţările mici şi mijlocii continuînd să cadă cu o uşoară precădere pe abilitatea de a descifra activ un text în limbă străină. Totodată aceasta nu înseamnă că pentru a ajunge la descifrarea textelor vom folosi aceleaşi metode ca acum o sută de ani.

Modernismul trebuie înţeles în ceea ce este universal acceptabil, continuînd să păstrăm rezerva necesară pentru acele trăsături pe care o şcoală sau alta le apără în lumina unor interese specifice. De aceea sistemele care au pus accentul numai pe vorbire şi-au putut impune normative mai reduse decît cele care urmăresc şi obiectivele de citit şi scris.

Cu toate aceste interpretări cu caracter critic, trebuie să spunem că tehnica ce fecundează astăzi toate domeniile de activitate, impunînd prin ritmul ei rapid de dezvoltare o debarasare promptă de prejudecăţi, o dispoziţie mai mare pentru inovaţii, o înţelegere a meritului pe care îl au mijloacele tehnice auxiliare, rămîne unul din criteriile cele mai importante ale schimbărilor din toate activităţile umane, inclusiv în studiul limbilor străine.

Scanned with OKEN Scanner

Stabilirea scopului

„Pentru a atinge scopul cel mai îndepărtat, trebuie să-l urmărești pe cel mai apropiat, cu plăcere și bucurie, din toate puterile".

F. HEBBEL

De ce vrem să învățăm o limbă străină?

Ne interesează numai fiindcă am constatat că însușirea unei limbi străine este o cerință a omului modern? Avem nevoie de ea ca o de unealtă de lucru în activitatea noastră de cercetare științifică? Am plănuit o excursie în străinătate și nu vrem să ne simțim stingheri și neajutorați într-o țară străină?

S-ar putea spune fără greș, că răspunsul afirmativ la oricare din aceste întrebări ar constitui o motivare suficientă.

Aparent, scopul o dată stabilit, între noi și limba pe care vrem s-o studiem nu mai există bariere. Aici apar însă două elemente strîns legate între ele: necesitatea și interesul. Fără o justă apreciere a importanței lor nici nu putem porni la drum.

Mulți lingviști au fost uimiți de rapiditatea cu care emigranții din țările latine, sosiți la începutul secolului în Statele Unite, reușeau să învețe engleza americană. Unii dintre ei erau fără școală și chiar analfabeți.

Nu este mai puțin uimitoare viteza cu care au reușit să stăpînească limba unor triburi din Africa Centrală membrii unor expediții rătăcite în junglă. Desigur că în ambele cazuri mediul lingvistic înconjurător a facilitat procesul de însușire a limbii străine.

Am cunoscut și studenți care au reușit aproape peste noapte să-și însușească germana necesară descifrării unor reviste de specialitate fără care n-ar fi putut duce la bun sfîrșit proiectul de diplomă.

Erau toți aceștia oameni neobișnuit de înzestrați sau, cum se spune, talentați la limbi? Evident că nu. Scopul pe care voiau să-l atingă era însă suficient de important

Scanned with OKEN Scanner

pentru mobilizarea tuturor resurselor. Este evident că aici necesitatea şi interesul şi-au spus cuvîntul.

Dar în ziua de astăzi nu mai este nevoie să recurgem la asemenea motivări dramatice. Studiul limbilor străine în ţara noastră, ca şi în multe alte ţări, nu mai este de mult apanajul unor privilegiaţi cu educaţie de pension sau o necesitate în cazuri excepţionale.

Cunoaşterea limbilor străine face parte din cultura generală şi formaţia intelectuală a omului multilateral al vremurilor noastre, care nu poate să ocolească nici avalanşa de publicaţii ştiinţifice şi tehnice străine şi nici limba străină vorbită care-i vine pe calea undelor, pe care o aude pe discuri sau în autobuze elegante ce transportă turişti.

De obicei, studiul unei limbi moderne are iniţial un scop funcţional şi social, şi numai ulterior unul cultural şi literar, căci cunoaşterea unei limbi trebuie să servească în primul rînd ca mijloc de comunicare.

Să presupunem că ne-am fixat interesul asupra unei anumite limbi, fie că este vorba de reactivarea unor cunoştinţe incomplete dobîndite mai de mult, fie că pornim pe o cale cu totul nouă. Se impune imediat o analiză a ceea ce urmărim ca scop final.

Vrem să vorbim ca un autohton, să ţinem conferinţe în limba respectivă, sau doar să înţelegem şi să fim înţeleşi?

Vrem să citim cu ajutorul dicţionarului un ziar şi literatură de strictă specialitate, sau să ne delectăm cu lectura în original a clasicilor?

Vrem să ticluim cîte o notiţă şi o ilustrată sau să ne specializăm în corespondenţa comercială?

Poate vrem să realizăm obiective majore, adică să avem o pronunţare impecabilă, să folosim expresii alese, să înţelegem cele mai subtile nuanţe ale unei expuneri de estetică literară, să citim în original pe Molière, pe Goethe, pe Shakespeare sau pe Puşkin şi să scriem într-un stil elegant, cu o ortografie perfectă?

Dacă scopul urmărit este atît de impunător, ne aşteaptă ani mulţi de studiu asiduu, cu profesori calificaţi, în amfiteatre, laboratoare lingvistice şi biblioteci.

Dacă scopul este mai modest şi bine delimitat, mai ales la început, putem porni la drum cu mult curaj. Aici va fi

Scanned with OKEN Scanner

cazul să ne fixăm răspunsurile la două întrebări: a) Vrem să vorbim şi să înţelegem limba vorbită? b) Vrem să înţelegem cu predilecţie textul tipărit şi să ne exprimăm ideile în scris?

Răspunsul la aceste întrebări ne va conduce paşii într-o direcţie sau alta. Astfel, modul de a studia, metoda, se va deosebi de la caz la caz. Nu vom folosi desigur una şi aceeaşi metodă pentru a învăţa rudimentele unei conversaţii turistice pentru o excursie plănuită peste cîteva luni la Moscova, ca şi pentru traducerea din limba germană a unor materiale documentare din chimia macromoleculară.

N-au folosit aceeaşi metodă şi nu şi-au perfecţionat identic anumite tehnici fundamentale nici marii specialişti în domeniul limbilor moderne.

Astfel, un translator la cască, în afara cunoaşterii perfecte a două limbi, trebuie să posede şi o acuitate deosebită a auzului şi uşurinţa de a reda pe loc într-o altă limbă cuvintele unui vorbitor, chiar dacă acesta are o dicţiune defectuoasă. Un traducător de texte tehnice are puţină nevoie de înţelegerea absolută a oricărui vorbitor autohton, în schimb trebuie să cunoască la perfecţie limba scrisă, ortografia, stilul propriu domeniului respectiv şi, neapărat, terminologia de specialitate.

La ce-i pot folosi unui tehnician lecţiile de limba engleză, în cursul cărora a aflat toată terminologia referitoare la membrii unei familii (pînă şi cum se spune cumnat sau străbunic), dacă nu va putea înţelege broşura ce explică funcţionarea unui aparat sosit la fabrica unde lucrează? Tot atît de inutile vor fi şi lecţiile de franceză după texte din literatura clasică pentru un salariat O.N.T., pus în faţa avalanşei de întrebări cu caracter turistic ale unui parizian.

Astfel, devine clar că stabilirea scopului va duce implicit şi la stabilirea metodei de studiu.

Să presupunem deci că am stabilit clar scopul, că l-am delimitat şi că interesul nostru este viu. Ar fi bine însă să fim preveniţi de la început despre cei doi duşmani înveteraţi ai interesului: plictiseala şi inaccesibilitatea.

Plictiseala se datorează unor factori numeroşi, cum ar fi nerăbdarea şi acumularea unui vast material prost însuşit, timpul limitat şi oboseala, vocea monotonă a profeso-

Scanned with OKEN Scanner

rului, dar în primul rînd alegerea nepotrivită a materialului după care studiem. Ce poate fi mai neinteresant pentru un adult decît să înveţe franceza, de pildă, după un manual destinat şcolarilor mici, unde pe pagini de-a rîndul se face abuz de cuvinte ca : bancă, tablă, cretă, burete etc. ? Într-un asemenea caz, cartea trebuie înlăturată neîntîrziat şi înlocuită cu un manual corespunzător.

Să admitem şi o altă situaţie : avem un manual bun, care corespunde întocmai scopului urmărit. Efectuăm cu conştiinciozitate, lecţie de lecţie, toate exerciţiile. Acestea fiind întocmite de acelaşi autor riscă să devină monotone. Vă propunem să creaţi singuri exerciţii, după anumite modele ce figurează în cadrul capitolelor care tratează despre fiecare limbă în parte. Dar să presupunem că nici această activitate creatoare nu reuşeşte să vă smulgă complet din ghearele rutinei, monotoniei şi ale plictiselii. Atunci, în cadrul fiecărei lecţii ne acordăm un răgaz plăcut, dar nu inutil. Luăm un disc cu o şansonetă franţuzească, dacă studiem franceza bineînţeles, şi îl ascultăm de cîteva ori, pînă începem să distingem cuvinte şi expresii. Dacă găsim un disc cu textul imprimat pe copertă este şi mai bine, căci aplicăm fără efort o variantă a metodei audio-vizuale. După acest *intermezzo* ne întoarcem la manualul nostru, fredonînd poate cîteva crîmpeie din şansoneta ascultată.

O altă recreere, într-o fază ceva mai avansată, ar fi încercarea descifrării unor scurte ştiri de ziar sau a unei table de materie şi a cîtorva informaţii dintr-o revistă din specialitatea noastră, de data aceasta cu ajutorul dicţionarului.

Celălalt inamic al interesului, inaccesibilitatea, este poate şi mai periculos. Ea ne dă sentimentul de lipsă de progres şi chiar de inutilitate a încercărilor noastre. Aceasta se întîmplă mai ales cînd sîntem grăbiţi şi vrem să sărim peste unele etape ale studiului. Să presupunem că învăţăm engleza oral, după radio sau după un curs bun, înregistrat pe discuri. Urechea noastră începe să se familiarizeze cu sunetele specifice limbii engleze. Nu trebuie însă să ne aşteptăm ca după o lună să înţelegem replicile eroului din filmul serial de sîmbătă la televizor. Să fim în schimb încîntaţi de a recunoaşte cîteva cuvinte şi expresii, chiar

Scanned with OKEN Scanner

dacă la început acestea s-ar limita la : „Mulţumesc", „Bună dimineaţa" sau „Ce mai faci?". Dacă scopul pe care-l urmărim este lectura ziarelor, să nu ne aşteptăm ca într-un timp scurt să înţelegem articolul de fond dintr-un ziar sovietic sau titlurile extrem de concentrate ale unui ziar britanic, ci să ne mulţumim cu descifrarea unei ştiri scurte, subiectul căreia ne este dinainte cunoscut, sau chiar a reportajului sportiv asupra unui meci internaţional pe care cu cîteva zile înainte l-am vizionat la televizor.

De altfel, nimeni n-ar putea pretinde unui elev să cunoască elemente de trigonometrie pînă n-a învăţat geometria plană. Studiul unei limbi moderne se supune aceloraşi legi de gradaţie, acumulare şi cunoaştere treptată.

O problemă care nu poate fi ocolită este aceea a timpului. Omul modern este în general grăbit. El vrea să studieze repede şi să atingă şi mai repede rezultate satisfăcătoare.

Dacă perioada în care vrem să atingem scopul propus este foarte scurtă, vom folosi un studiu accelerat, intensiv. În acest caz, din cînd în cînd, se vor închide ochii (şi mai ales urechile) la anumite imperfecţiuni, ele urmînd să fie corectate treptat, într-o etapă ulterioară. Ceea ce ne vom propune nu va fi, prin urmare, un ideal de perfecţiune, ci o ţintă accesibilă. Începătorul va simţi că, o dată această etapă parcursă, el va fi departe de a şti totul, dar că va fi în măsură să utilizeze imediat cunoştinţele dobîndite, fie ele şi incomplete. Un studiu intensiv va necesita o concentrare mare, de ore întregi, într-o perioadă scurtă. Această concentrare în timp are avantajele şi dezavantajele ei.

Avantajul acestei concentrări constă mai cu seamă în aceea că elevul va avea foarte puţine ocazii de a uita cele învăţate de la o lecţie la alta, ceea ce se poate uşor întîmpla în cazul unui program de studiu de două ore săptămînal.

Dezavantajul îl constituie limita naturală de absorbţie a elementelor noi, care variază de la om la om. Nu trebuie neglijat nici faptul că, de la un anumit grad de acumulare a cunoştinţelor, capacitatea de memorare a elementelor noi (vocabular, structuri gramaticale, expresii idiomatice) scade, datorită necesităţii repetării continue a celor învăţate anterior.

Acest studiu intensiv este motivat de cele mai multe ori de necesităţile deservirii turismului din ţara noastră,

Scanned with OKEN Scanner

precum și de plecări peste graniță la studii, congrese, conferințe etc.

În cazul studiului intensiv, ca și în oricare alt tip de studiu nu există rețete unice sau metode minune. Pînă și aici metodele vor varia în funcție de scopul urmărit. În general, metodele folosite în acest tip de studiu sînt axate pe însușirea accelerată a limbii vorbite, văzînd în ea, conform teoriilor moderne, aspectul esențial al limbajului. Studiul intensiv necesită o concentrare maximă, împletită cu o gradare inteligentă. Interesul, acest mobil de neînlocuit, va acționa desigur aici ca un motor puternic.

Dacă dispunem de o perioadă de timp mai îndelungată, putem urma un program mai lent, cu rezultate mai puțin spectaculoase de la primele lecții, cu o gradație mai susținută, cu o bază mai largă și mai profundă, pe care să se zidească, piatră cu piatră, un edificiu trainic și elegant. În cadrul unui asemenea program accentul se va pune cu precădere pe corectarea erorilor, numită de specialiști „sufletul învățării", și chiar pe perfecțiune. Cei care se preocupă cu predilecție de însușirea limbii vorbite vor acorda o importanță primordială pronunțării, căutînd ca ea să fie cît mai apropiată de model, de limba autohtonilor. Cei care studiază o limbă străină cu scopul lecturii textelor de specialitate și a ziarelor vor pune accent pe structuri gramaticale și pe lexic.

În general, un studiu care urmează să ducă la stăpînirea celor patru tehnici fundamentale: înțelegerea, vorbirea, citirea și scrierea, necesită o ucenicie destul de îndelungată, perseverență, care trebuie întărită prin continuitate și succesiune.

Atunci cînd dorim să ne însușim o limbă străină sub toate aspectele sale înseamnă că urmărim obiectivele de mai jos:

1) înțelegerea limbii vorbite într-un ritm normal;
2) exprimarea orală clară și inteligibilă;
3) lectura curentă cu înțelegerea textului;
4) exprimarea corectă în scris;
5) cunoașterea și pătrunderea în civilizația și cultura unui alt popor.

În acest caz, obiectivele respective trebuie urmărite la toate nivelele.

Scanned with OKEN Scanner

În realitate însă, excluzînd pe cei care-şi fac o specialitate din cunoaşterea unei limbi străine, în majoritatea zdrobitoare a cazurilor nu se năzuieşte atingerea tuturor acestor obiective. De altfel „Vreau să învăţ limba engleză (franceză etc.)" este un enunţ eliptic. Corect este să spunem că dorim să învăţăm o limbă sau alta într-un anumit scop bine delimitat. Prin urmare dorinţa noastră ar trebui formulată altfel: „Vreau să învăţ engleza pentru a putea citi publicaţii ştiinţifice" sau „Vreau să învăţ franceza pentru a putea întreţine o conversaţie uzuală".

Ca orice activitate umană, studiul limbilor străine cere o planificare prealabilă. Nu ne putem îmbarca, dacă vrem să ducem barca la mal, decît după ce cunoaştem clar motivul care ne îndeamnă şi ţinta pe care vrem s-o atingem. Iar la întrebarea: „Care este cea mai bună metodă?" s-ar putea răspunde cu cuvintele lingvistului englez H. E. Palmer: „Cea mai bună metodă este aceea care se potriveşte scopului urmărit".

Scanned with OKEN Scanner

Metode vechi şi noi

„O limbă vie se învaţă mai uşor prin practică decît cu ajutorul regulilor, adică prin ascultare, citire, recitire, copiere, prin exerciţii scrise şi orale, după un model dat; prin repetarea cît mai frecventă a tuturor acestor procedee".

JAN AMOS KOMENSKY

Predarea limbilor vii este o preocupare relativ tînără. În toate ţările au existat desigur cu secole în urmă cărturari şi gînditori de seamă care, în afară de elină şi latină sau slavonă, cunoşteau şi foloseau ca mijloc de comunicare una sau mai multe limbi străine. Ca să nu mergem prea departe, să-l amintim pe Spătarul Milescu (1636—1708), atît de bun cunoscător al mai multor limbi străine, încît a fost numit chiar şef al Corpului de tălmaci pe lîngă Consiliul diplomatic din Moscova, sau, ceva mai tîrziu, pe Dimitrie Cantemir (1673—1723) care, în afară de greacă veche şi latină, mînuia la perfecţie rusa şi slavona, turca, persana, araba şi italiana. Iar un secol mai tîrziu, Gheorghe Asachi în vîrstă de numai douăzeci şi patru de ani cunoştea polona, rusa, latina, germana, italiana, franceza şi engleza.

În şcoli însă, cu foarte rare excepţii, pînă în mijlocul secolului al XIX-lea, şi în unele ţări mai tîrziu, tronau atotputernice greaca veche şi latina. De remarcat că la noi a existat din timpuri străvechi un interes destul de mare pentru studiul altor limbi decît slavona şi greaca, aceasta din urmă fiind limba păturii conducătoare. Astfel, au fost întocmite abecedare de rusă şi arabă şi chiar gramatici comparate cum a fost gramatica româno-germană scrisă de Gh. Lazăr în 1815.

O dată cu introducerea, timidă la început, a studiului limbilor vii, profesorii au utilizat în predarea lor metodele folosite de secole în predarea limbilor latină şi greacă, adică liste de cuvinte, gramatici şi traduceri. Se studia gramatica teoretică ruptă de context, pe baza unor nesfîrşite declinări şi conjugări, iar apoi se trecea la traducere, dar şi aceasta de multe ori prin intermediul elinei sau latinei.

Scanned with OKEN Scanner

Astfel, în Franţa, engleza se studia după *Iliada* tradusă de englezul Pope.

Aceste metode de predare a limbilor străine, numite astăzi tradiţionale sau clasice, axate pe gramatică şi traducere, se înrădăcinează adînc şi persistă, sub o formă sau alta, pînă în zilele noastre. Ele, de altfel, nu făceau decît să reflecte metodele scolastice în care se predau toate materiile, de la logică la istorie sau matematică.

Treptat, ca un scop secundar, începe să pătrundă la lecţii şi limba ca mijloc de exprimare, de comunicare. Unii profesori „îndrăzneţi" încep chiar să utilizeze în clasă limba străină vorbită.

Timp îndelungat, studierea uneia sau a mai multor limbi străine constituia un privilegiu al aristocraţiei şi al burgheziei avute. Chiar dacă metodele folosite de profesori erau identice cu cele de predare a elinei şi latinei, elevul din această categorie socială avea la dispoziţie guvernante sau institutori străini şi dispunea de mijloacele necesare unor călătorii în străinătate, putea să se cufunde într-o „baie lingvistică". Deci, prin însăşi poziţia lui socială, căile de acces spre cunoaşterea unei limbi străine erau pentru el mult lărgite.

În condiţiile de atunci, însă, pentru oamenii de cultură, cunoaşterea unei limbi străine echivala cu lectura, traducerea şi scrierea corectă.

La începutul secolului al XIX-lea, o dată cu creşterea reţelei de şcoli, se lărgeşte pătrunderea limbilor străine moderne şi în învăţămîntul public. La noi, limbile moderne au figurat în programa primelor şcoli româneşti. Astfel, în Şcoala de la Sf. Sava se preda încă din 1832 limba franceză de profesorul Vaillant, iar în cea de la Trei Ierarhi limbile rusă şi franceză, şi „privat" germana.

O dată cu extinderea studiului limbilor moderne apare şi necesitatea unor metode noi, mai accesibile şi mai utile contactelor şi schimburilor internaţionale care încep să ia o dezvoltare din ce în ce mai mare.

La sfîrşitul secolului al XIX-lea apar o serie de metode bazate aproximativ pe aceleaşi principii (metodă nouă, metodă naturală, metodă orală etc.), cunoscute astăzi sub numele general de metodă directă, care răstoarnă vechile principii de predare a limbilor străine. Principiul funda-

Scanned with OKEN Scanner

mental al acestei metode era: „Limba străină trebuie să fie învăţată la fel cum învaţă copilul să vorbească limba sa maternă". Pionierii acestei metode „directe" au fost Max Walter şi M. D. Berlitz. Ei pun pe primul plan limba vorbită şi elimină complet intermediul limbii materne. Cartea este dată la o parte, dicţionarul la fel, iar elevul este bombardat cu întrebări de tipul: „Ce este aceasta?", arătîndu-i-se diversele obiecte din jur. Astfel, după părerea creatorilor metodei, predarea trebuia să se facă numai intuitiv, cititul recomandîndu-se abia în a doua jumătate a lecţiei.

Exagerările adepţilor entuziaşti ai acestei metode — aşa cum a fost concepută iniţial — au dus pe alocuri la neglijarea aproape completă a cititului unor texte închegate şi a scrisului. Elevii se puteau descurca într-o ţară străină, se făceau înţeleşi pe teme uzuale, dar erau cu totul neputincioşi în faţa unei pagini de text. O dată depăşită faza învăţării obiectelor din jur prin arătare cu degetul, se ajungea la adevărate jonglerii în încercarea de a explica noţiunile abstracte. Este amuzant cazul profesorului care, dorind să explice verbul *to think* (a gîndi), îşi tot ducea degetul la cap. Elevii au crezut că li se explică cuvîntul *nebun*.

Această metodă directă pătrunde în Europa mai încet şi mai timid, totuşi îşi are adepţii săi. Lingvistul H. Palmer, de pildă, a influenţat prin lucrările sale mai toate metodele de astăzi şi unele principii elaborate de el stau la baza orientării structuraliste în predarea limbilor străine. Metoda directă este larg îmbrăţişată în Statele Unite. Dar şi aici, ca şi în multe ţări din Europa, din cauza limitărilor ei, se produce o revenire, profesorii întorcîndu-se parţial la o metodă ce pune accent pe citit şi scris, cu incursiuni în fonetică (îngreuiată mult de transcriere, care necesită un studiu suplimentar de semne convenţionale). Totuşi, şcolile Berlitz sînt şi astăzi larg răspîndite în lumea întreagă.

Metoda directă trezeşte interesul faţă de limba vie, faţă de însuşirea ei activă şi îşi lasă amprenta chiar în manualele clasice mai cu seamă prin introducerea de scheme, desene şi fotografii.

Ce s-a preluat sub o formă sau alta de la metoda directă?

a) Eliminarea limbii materne. Metodele vechi bazate pe gramatică şi traducere foloseau amplu limba maternă.

Scanned with OKEN Scanner

Dacă am cronometra și astăzi lecția de franceză a unui profesor „de școală veche", am constata că mai mult de jumătate din timpul rezervat unei lecții este consumat prin folosirea limbii române. Eliminînd însă complet limba maternă, neținînd seama de specificul ei, de asociațiile sau comparațiile ce se creează în mintea elevului, adepții metodei directe au încercat să-l readucă pe acesta la vîrsta fragedă cînd bîlbîia primele cuvinte în limba părinților săi. Ei uitau complet că mintea adultului sau chiar a copilului de zece ani nu mai este de mult *tabula rasa*. Metodele de astăzi, deși nu mai folosesc limba maternă ca intermediu între elev și profesor, îi acordă acesteia o deosebită importanță în ceea ce privește studiul comparativ în pregătirea materialelor de studiu, în aprecierea greutăților specifice ale limbii noi pentru fiecare vorbitor în parte. Traducerea, într-o fază mai avansată, este acceptată ca o formă de verificare.

b) Dialogul. Instaurarea dialogului între profesor și elev a constituit un mare progres față de descifrarea pasivă a textului. Ideea nouă care și-a pus amprenta pe metodele elaborate în secolul al XX-lea și anume că limba este un mijloc de comunicare, că elevii trebuie să vorbească, a avut pionierii săi. Astfel, francezul Le Sieur du Tertre spunea încă în 1651: „Cine nu vede că oamenii vorbesc numai pentru a-și transmite ideile sau pentru a primi ideile altora?". Dialogul conceput de metoda directă era însă deseori artificial și nu exista preocuparea față de progresia lingvistică, față de calitatea modelelor de limbă vorbită. Astăzi, aproape nu există manual unde la loc de cinste să nu apară dialogul, sub o formă mult îmbunătățită.

c) Importanța intuiției, a asocierii imaginii cu sunetul. Nici aceasta nu este o idee cu totul nouă. Jan Amos Komensky (1592—1670) spunea în lucrarea sa *Orbis pictus* (Lumea în imagini) că: *Nihil est in intellectu quod non prius fuerit in sensu* (Nu există nimic în gîndire care să nu fi fost mai întîi în simțuri) și ilustra fiecare termen din glosarul său latin cu cîte un desen. Metoda directă, după cum am văzut, făcea abuz de folosirea intuiției, totuși ideea utilizării materialelor vizuale și-a făcut loc și astăzi, multe metode moderne apelînd la ele în scopul însușirii mai rapide și mai temeinice a limbilor străine.

Scanned with OKEN Scanner

d) Însușirea inductivă a gramaticii. Față de sistemul de a toci un număr uriaș de reguli, față de predarea deductivă a gramaticii, însușirea inductivă a ei a constituit un real progres. Metoda directă însă, subapreciind rolul gramaticii, a apelat la numeroase exerciții pur mecanice care duceau la analogii false în construcția frazelor. Astăzi gramatica a fost oarecum reinstalată în drepturi, dar este vorba de o gramatică funcțională. Însușirea se face inductiv, adică rolul primordial îl are structura gramaticală și nicidecum regula.

Dornici de a perfecționa pronunția, anumiți inovatori încep, încă în primul deceniu al secolului nostru, să folosească aparate de reprodus sunetul ca fonograful și gramofonul. Celebrele înregistrări ale profesorului Higgins din *Pygmalionul* lui Bernard Shaw nu sînt decît o reflectare a modei ce bîntuia la începutul secolului nostru printre lingviștii englezi.

În unele țări apar săli de audiții cu discuri. Ele sînt folosite mai ales în scopul însușirii pronunției, nu și a limbii. Neglijîndu-se complet conținutul înregistrărilor, ele sînt deseori înșirări absurde de silabe sau de cuvinte, selecționate după criterii fonetice.

În timpul celui de-al doilea război mondial, în unele țări, și mai ales în S.U.A., necesități de ordin practic duc la înflorirea unor metode accelerate intensive, precum și la apariția de manuale concise, ghiduri de conversație, texte paralele, dicționare de cuvinte uzuale și discuri.

Toate acestea aveau ca țintă însușirea rapidă a formelor vorbite ale limbii, adică facilitatea de a se exprima curent, cu precizie și cu o pronunțare acceptabilă, și de a-l înțelege măcar în linii mari pe vorbitorul autohton.

Lectura și scrisul erau trecute pe al doilea plan și se limitau în general la descifrarea unor scurte anunțuri, telegrame și la simpla creionare a unor dispoziții.

Scopul urmărit cerea prin urmare o concentrare deosebită asupra înțelegerii și vorbirii. Astfel, discul începe să ocupe un loc important.

Discurile sînt folosite pentru ascultare și repetare a celor auzite. Ocazional, elevii se înregistrează pe discuri pentru a-și compara pronunția.

Succesele obținute de aceste studii accelerate au stîrnit

Scanned with OKEN Scanner

un entuziasm, în parte exagerat. După părerea unor specialişti, entuziaştii au omis faptul că rezultatele obţinute se datorau mai ales celor douăzeci şi şapte de ore pe săptămînă consacrate limbii străine (cum era cazul în Statele Unite), numai într-o oarecare măsură discurilor şi nicidecum profesorilor brusc modernizaţi şi inventatori ai unei metode magice.

Un fapt rămîne însă cert. Discul, chiar dacă, după părerea unor critici, n-a reuşit să corecteze pronunţarea, a obişnuit urechea cu o pronunţare corectă, cu ritmul şi intonaţia unei limbi.

Schimbările însemnate intervenite în studiul limbilor străine în ultimele decenii se datorează deplasării accentului de la însuşirea aspectelor teoretice ale limbii la însuşirea ei practică, ca mijloc de comunicare.

În toate domeniile învăţămîntului începe să se dea o mare importanţă aspectului practic, funcţional al predării. Aceste schimbări, remarcabile mai ales în studiul oral al limbii, au mers mînă în mînă cu dezvoltarea mijloacelor de comunicare de masă (film, radio, televiziune), cu perfecţionarea discului şi în special cu apariţia benzii de magnetofon.

Astfel, a apărut necesitatea creării unei noi metode, închegate, care să utilizeze ultimele cuceriri tehnice şi să dea formă noilor curente. Părintele ei a fost lingvistul american Leonard Bloomfield şi ea a fost denumită metoda audio-lingvală.

Pe baza teoriilor lui L. Bloomfield, publicate în 1933, şi ale altor lingvişti care au ajuns la aceleaşi concluzii, au fost elaborate principii noi şi un întreg sistem de manuale care să le ilustreze.

Noua metodă este legată de pătrunderea lingvisticii structuraliste în predarea limbilor străine şi o dată cu aceasta de necesitatea creării unor automatisme de limbă vorbită.

Lingvistica structuralistă, descriind printr-o analiză ştiinţifică structurile fundamentale fonologice şi gramaticale, care diferă de la o limbă la alta, a studiat un număr de unităţi de bază, grupîndu-le în familii pentru a fi memorate şi utilizate cît mai spontan.

Ce se înţelege prin structură?

Scanned with OKEN Scanner

Termenul de structură, utilizat astăzi în cele mai variate ramuri ale activităţii umane, de la psihologie la politică, a suscitat cele mai diferite definiţii, consacrîndu-i-se lucrări întregi. Raymond Boudon arată că: „Cine spune structură, vrea să spună sistem, coerenţă, totalitate, dependenţă a unor părţi faţă de tot, sistem de relaţii, totalitate nereductibilă faţă de suma părţilor sale...".

Numim deci structură în sensul mai larg al cuvîntului un sistem de relaţii prezentate ca un tot unitar. Din punct de vedere al predării limbilor străine structura este în primul rînd aşezarea unui grup de două sau mai multe cuvinte în frază, în al doilea rînd modul de repartizare a acestora, adică schema pe care o recunoaştem într-un oarecare număr de fraze şi, în sfîrşit, deprinderea legată de folosirea schemei respective. La acest nivel cuvîntul structură devine sinonim cu automatism sau mecanism.

Structura este deci un grup sau o asociaţie formată din cel puţin două cuvinte avînd un sens complet. Astfel, dacă *Tom's book* (Cartea lui Tom) constituie o structură, în schimb cuvîntul izolat *book* (carte), aşa cum îl găsim în dicţionar, nu este o structură. Cuvîntul izolat capătă viaţă numai în propoziţie şi datorită ei.

Dacă luăm în limba franceză propoziţiile:

Il est trop jeune pour lire (El este prea tînăr ca să citească);

Il est trop malade pour courir (El este prea bolnav ca să fugă);

Il est trop impatient pour attendre (El este prea nerăbdător ca să aştepte)

ne dăm seama că toate sînt construite după aceeaşi schemă (*trop — pour* + infinitivul verbului). Această schemă nu este altceva decît o structură. Englezii o numesc *pattern*, adică un tipar după care, ca şi în croitorie, se pot croi alte propoziţii.

Într-adevăr această structură poate fi completată cu diverse alte elemente, după cum tiparului de bază al unei rochii i se pot adăuga volane, nasturi sau buzunare.

După structura dată în cele trei propoziţii de mai sus, prin completare sau substituire putem construi uşor propoziţii:

Il est trop vieux pour marcher vite (El este prea bătrîn ca să meargă repede);

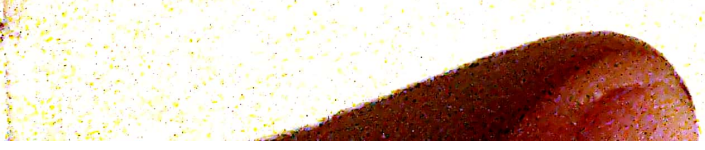

Scanned with OKEN Scanner

Il est trop petit pour comprendre cela (El este prea mic ca să înţeleagă aceasta).

Pentru a folosi uşor o frază în conversaţie nu putem să ne oprim şi să reflectăm pentru a alege şi a aşeza corect elementele sale componente. Trebuie s-o reproducem în mod automat. Prin urmare, în exemplele de mai sus nu ne vom aminti că în construcţia *trop* + adjectiv + *pour* verbul se pune la infinitiv, ci vom avea „gata" structura respectivă pe care am repetat-o atît de mult încît s-a transformat în deprindere. Astfel, o vom folosi fără a face apel la limba maternă sau la regula gramaticală.

Structurile sînt dictate fie de uzanţă, fie de gramatică. Există structuri propiu-zis gramaticale, cum ar fi cea a cazului posesiv în limba engleză; *The boy's book* (Cartea băiatului) sau scheme funcţionale care se referă la uzanţă şi sînt formate din cadre fixe: *The house is 10 feet high* (Casa are o înălţime de 10 picioare); *The boy is 3 feet high* (Băiatul are o înălţime de 3 picioare) etc.

Fie gramaticale, fie funcţionale aceste structuri reprezintă tiparele generale ale gîndirii şi expresiei. Ele se reduc la tipuri caracteristice numite structuri fundamentale.

Metoda structuralistă pune la baza studiului limbilor străine un mare număr de exerciţii structurale, numite de anglosaxoni *pattern drills*, adică exersări sistematice şi intensive, mai ales orale, cu ajutorul cărora se creează automatismele. Aceste exerciţii comportă întotdeauna un punct de plecare, un model, propoziţiile noi construindu-se prin analogie cu acesta. Ele sînt variate ca formă, conţinut şi procedee utilizate.

Să luăm ca exemplu un foarte simplu exerciţiu structural. Profesorul sau magnetofonul dau modelul: *This is not a table* (Aceasta nu este o masă). Elevul repetă. Apoi profesorul (magnetofonul) spune: *chair*. Elevul trebuie să spună: *This is not a chair* şi aşa mai departe, pînă cînd substituie cuvîntul *table* din model cu toate cuvintele cunoscute. Datorită acestor exerciţii elevii urmează să înţeleagă ce este permanent şi stabil în structura frazei în ciuda variaţiilor de vocabular.

Abuzul de exerciţii de acest fel poate duce la plictiseală şi la fraze corecte, dar puţin plauzibile, artificiale.

Scanned with OKEN Scanner

Dacă într-un exerciţiu structural, dorind să fixăm structura *I go to school by ...* (Eu merg la şcoală cu...) am da ca model *I go to school by bus* şi apoi în locul cuvîntului *bus* (autobuz) am da elementele *train* (tren), *streetcar* (tramvai) sau *car* (automobil), propoziţiile construite ar fi şi corecte şi plauzibile. Dacă însă un profesor dornic să creeze automatisme cu orice preţ ne-ar oferi şi cuvintele *helicopter* (helicopter) sau *airplane* (avion), propoziţiile ar continua să fie corecte dar totodată foarte puţin plauzibile. Într-adevăr, cît de des mergem la şcoală cu helicopterul sau cu avionul?

Trebuie să recunoaştem că deşi metoda audio-lingvală face uneori abuz de exerciţii structurale, ea nu le consideră ca un scop în sine. După terminarea unei serii de exerciţii în legătură cu o structură gramaticală, aceasta se aplică în general într-o conversaţie, dialog sau text, producîndu-se astfel un transfer de cunoştinţe.

Pentru ascuţirea percepţiei auditive şi pentru ca nimic să n-o disturbe, unii adepţi ai metodei audio-linguale au neglijat într-atît percepţia vizuală încît îşi plasau elevii în camere obscure.

Metoda audio-lingvală bazîndu-se pe auz face apel la magnetofon, şi în ultima vreme, la laboratorul lingvistic care foloseşte banda magnetică cu pistă dublă, ceea ce permite imprimarea răspunsului dat de elev.

O altă metodă modernă care utilizează larg mijloacele tehnice este metoda audio-vizuală de la Şcoala Normală Superioară de la St. Cloud, care s-a concretizat în două cursuri: *Voix et images de France* pentru adulţi şi *Bonjour Line* pentru copii. Creatorii ei, metodiştii P. Gouberina (Iugoslavia) şi P. Rivenc (Franţa) o numesc metoda audio-vizuală global structurală şi o prezintă ca pe „o metodă care asigură studiul limbii, al articulaţiei, activitatea intelectuală şi memorizarea cu ajutorul văzului şi auzului". Metoda de la St. Cloud pleacă de la premisa că limba este alcătuită dintr-o serie de tipare de comportare într-un anumit context cultural. De aceea ea tinde să creeze o ambianţă de viaţă „străină" cu ajutorul filmului fix şi al magnetofonului. Filmul fix este format dintr-o serie de imagini colorate puţin caricaturale, sugestive, care ne permit „să vedem" această viaţă străină. Fiecărei imagini îi

Scanned with OKEN Scanner

este asociată o propoziție imprimată pe bandă care ne permite „să auzim" crîmpeie din viața respectivă. De la început facem cunoștință cu cîteva personaje simpatice al căror dialog ne plasează pe străzile Parisului, în casele și mentalitatea francezului. Vom cunoaște, printre alții și doi șomeri aciuați pe ploaie sub un pod parizian. Le este foame și frig. O vom înțelege și din imagine și din dialogul sugestiv care va introduce, printr-o repetare agreabilă, o serie de structuri gramaticale și expresii pur franțuzești cum ar fi: *J'ai du pain* (Am pîine) și respectiv structura *J'en ai*; *Quel sale temps!* (echivalentul românesc fiind: Ce timp oribil!) sau *J'ai une faim de loup* (Mi-e o foame de lup).

Metoda de la St. Cloud, elaborată inițial pentru limba franceză, a aplicat aceleași principii în studiul limbilor rusă, engleză și germană.

Punctul sensibil al metodei audio-vizuale constă în încercarea de a semantiza limbajul numai prin imagine. Dependența prea mare de această imagine duce uneori la dezvoltarea limitată a limbajului liber, spontan. Elevul pus în situația de a comunica cu un vorbitor autohton, în afara clasei, poate întîmpina greutăți.

Deosebirea fundamentală între metodele audio-linguale și cele audio-vizuale constă de fapt în folosirea de către cele din urmă a materialelor vizuale.

Dar să vedem ce au comun aceste metode noi.

a) Ele cer ca studiul unei limbi moderne să înceapă cu limba vorbită (audiție, pronunțare, conversație) și abia mai tîrziu să se treacă la limba scrisă. Gradația ar fi: *ascultă — vorbește — citește — scrie* în metoda audio-lingvală și *înțelege — vorbește — scrie — citește* în cea audio-vizuală. În formarea deprinderilor de pronunțare se pune accent pe ritm și intonație.

b) Ambele consideră că nu trebuie să i se arate elevului textul tipărit pînă cînd nu sînt însușite pronunția, ritmul, intonația și un număr de structuri fundamentale. Metoda audio-vizuală de la St. Cloud, de pildă, pune în mîna elevului creionul numai după a șaizecea lecție (oră).

c) Toate metodele moderne folosesc dialoguri construite cu un lexic simplificat, bazat în general pe un vocabular minim, alcătuit pe un criteriu de frecvență.

Scanned with OKEN Scanner

d) Limba străină se învaţă cu ajutorul structurilor, nu al cuvintelor izolate, iar limba maternă şi traducerea, ca formă de studiu, fie se elimină, mai ales în prima etapă, fie se plasează pe un plan secundar.

e) Teoria şi regula gramaticală sînt abolite şi locul lor este ocupat de structuri gramaticale, mecanisme şi modele.

Metodele noi înlesnesc însuşirea mai rapidă şi mai directă, în special atunci cînd se pune accent cu precădere pe însuşirea limbii orale şi mai ales în faza iniţială a studiului. Trecerea spre o etapă avansată, de folosire liberă, în afara cursului, a limbii, mai ales în forma scrisă, se face uneori mai anevoios. Se pare că nu toate modalităţile acestei treceri au fost elucidate şi că pînă în prezent, toate metodele noi s-au preocupat mai mult de etapa incipientă.

Considerăm totuşi că atunci cînd elevul de orice vîrstă are posibilitatea de a se încadra într-un curs complet, bazat pe o metodă modernă, închegată şi unitară, o etapă introductivă exclusiv orală poate fi utilă. Desigur ea va fi respectată sau scurtată de la caz la caz. Această etapă orală poate să netezească accesul spre studiul ulterior, indiferent de scopul final urmărit. În toate celelalte cazuri manualul, caietul şi condeiul utilizate de secole ne vor însoţi de la bun început, asociate cu ceea ce tehnica ne poate pune la dispoziţie în cazul nostru concret.

Metodele audio-linguale şi audio-vizuale sînt astăzi larg experimentate în şcolile din lumea întreagă. Ele au în sprijinul lor nenumărate lucrări teoretice şi manuale. Fiecare îşi are adepţii şi inamicii săi, fiecare are mici lipsuri şi mari avantaje.

Nu credem că este cazul să-l aruncăm pe viitorul elev în meandrele subtilităţilor lingvistice, psihologice şi pedagogice din care n-au ieşit complet la lumină nici specialiştii pasionaţi de problemele legate de predarea modernă a limbilor străine.

Nu se poate totuşi pune punct la capitolul metode şi curente moderne fără să vorbim de programare în domeniul predării limbilor străine. Dacă anumite principii ale metodelor audio-linguale sau audio-vizuale n-ar părea cu totul neclare profesorului de acum 80 de ani (desigur minus magnetofonul !), programarea însă l-ar ului cu totul.

Astăzi în toate domeniile vieţii, în ştiinţă, tehnică,

Scanned with OKEN Scanner

lingvistică, pedagogie pătrund noţiuni şi metode cibernetice. Dezvoltarea ciberneticii, apariţia calculatoarelor electronice constituie una dintre marile revoluţii ştiinţifice ale secolului nostru. Aceste calculatoare efectuează traduceri dintr-o limbă într-alta, descifrează scrieri în limbi necunoscute încă, ajută la alcătuirea dicţionarelor etc. Putem spune că trăim într-o epocă a programării. Metodele cibernetice stau la baza a ceea ce se numeşte instruire programată sau învăţămînt programat.

Ce se înţelege prin învăţămînt programat? Materia obiectului de învăţămînt — şi în cazul nostru a unei limbi străine — este analizată din punct de vedere al structurii sale logice şi prezentată sub formă de program. O temă se împarte în multiple fragmente elementare, fiecare dintre ele reprezentînd un pas în însuşirea cunoştinţelor, iar fiecare pas este supus întăririi şi verificării riguroase şi imediate. Se poate obiecta că aici nu este nimic nou, că şi metoda bunicilor noştri presupunea control. Desigur, dar în metodele vechi, tradiţionale acest control era de obicei foarte îndepărtat, apărînd numai după o serie de teme sau după foarte mulţi şi anevoioşi paşi. În învăţămîntul programat nu se trece la pasul următor, oricît de neînsemnat ar fi, decît după însuşirea absolută a temei anterioare şi după corectarea greşelilor.

Să presupunem că învăţăm la rusă declinarea substantivelor de genul feminin terminate în-*ь*. Avem în faţă un tabel cu cele şase cazuri la singular şi plural. Dedesubt cîteva aliniate cu reguli, observaţii şi excepţii. Le citim, le învăţăm şi întoarcem pagina la exerciţii, ale căror enunţuri vor suna cam aşa: „Înlocuiţi punctele din propoziţiile de mai jos cu substantivul *тетрадь* (caiet) la cazul cuvenit (singular sau plural)". Rezolvarea va fi anevoioasă, va necesita întoarcerea repetată la pagina anterioară şi nu va exclude erori de care nu ne vom da seama. În cazul învăţămîntului programat lucrurile se prezintă altfel. Declinarea respectivă va fi divizată în numeroase fragmente, prezentate în secvenţă logică. Fiecare fragment de informaţie se va referi la un singur caz din declinare, iar cazul respectiv va fi divizat şi el, în funcţie de modul de folosire, de prepoziţie, verb etc. Să luăm cazul prepoziţional singular. Se dă informaţia că substantivele feminine

Scanned with OKEN Scanner

terminate la nominativ în *-ь* (*тетрадь*) fac prepoziţionalul singular în *-и* (*о тетради*). Apoi se dă un model *мы говорим о тетради* (Noi vorbim despre caiet) şi în sfîrşit un exerciţiu simplu care se referă numai la prepoziţionalul singular asemănător cu modelul dat. Răspunsul elevului va fi comparat cu cel corect, dat pe pagina următoare sau pe o pagină de control indicată. Dacă, şi numai dacă răspunsul a fost corect, se va trece la informaţia următoare. În cazul de mai sus elevul formulează singur răspunsul. În alte tipuri de programe, aşanumite programe ramificate, răspunsul corect urmează să fie ales din mai multe răspunsuri propuse. În funcţie de eroarea comisă i se dau elevului explicaţii şi îndrumări suplimentare cu trimiteri la paginile respective.

Materialul programat este prezentat sub formă de manual sau trusă de fişe cu întrebări şi răspunsuri.

Dar toate aceste principii, veţi spune dv., puteau să fie aplicate şi acum un secol. De fapt ce este cu totul nou?

În slujba învăţămîntului programat s-au construit diferite tipuri de maşini de învăţat. La început erau simple, mecanice, cum ar fi maşina de testare a profesorului american Sidney Pressey (1925). Astăzi, se construiesc fără sau cu ecran de televizor pe care apare informaţia. Maşinile meditatori, de pildă, prezintă în anumită succesiune cîte un exerciţiu. Elevul introduce răspunsul prin apăsare de buton sau cu ajutorul unei fişe perforate şi maşina arată într-un mod sau altul (de exemplu prin aprindere de bec) dacă răspunsul a fost sau nu corect. În unele ţări ca S.U.A. şi Anglia maşinile sînt folosite pentru examene, ele permiţînd o apreciere obiectivă şi examinarea într-un timp scurt a unui număr uriaş de elevi.

Maşinile de învăţat nu înlocuiesc şi credem că nu-l vor înlocui nici în viitor pe profesor. Ele însă îi permit să prezinte un program logic şi să verifice riguros însuşirea informaţiilor propuse. Învăţămîntul programat permite totodată să se ţină seama de particularităţile individuale ale elevului şi-i acordă multă independenţă în procesul de însuşire a cunoştinţelor.

Este greu de presupus că cititorul nostru care învaţă acasă va putea să aibă în următorii ani pe biroul său o asemenea maşină sau chiar şi numai un manual progra-

Scanned with OKEN Scanner

mat care să corespundă scopului urmărit. De altfel, programarea se află într-un stadiu experimental, deoarece nu există încă un principiu ferm de selectare și prelucrare a materialului lingvistic. Merită de reținut însă că oricare ar fi materialul după care se studiază, este util să avem o confirmare imediată a răspunsului dat, iar în cazul comiterii unei erori, o revenire și o aprofundare a temei. Principiul „pașilor mici" al învățământului programat duce pe elev de la simplu la complex, așa cum un pas măsurat și lent îl duce pe excursionist spre piscul arid al unui munte, pe nesimțite, fără oboseală, fără opriri sau abandonări.

Dacă ne gîndim la toate modurile de a învăța o limbă străină, la care ne-am referit, și la atîtea altele pe care le-am omis, căpătăm impresia unei abundențe de ciuperci răsărite după ploaie, care se înghesuie și parcă se sufocă între ele. Într-adevăr, numărul metodelor sau al curentelor noi crește vertiginos. Fiecare aduce inovații interesante și argumente care să le sprijine. Nimeni însă nu neagă necesitatea continuării unor cercetări aprofundate, riguros științifice, înainte de a se pronunța asupra superiorității absolute a vreunei metode. Esențial este că există o evoluție în slujba căreia stau diferite metode avînd ca scop modernizarea. Astfel, putem afirma că există două tendințe caracteristice:

a) mecanizarea datorită mașinilor de învățăt, laboratoarele lingvistice, programarea conținutului de noțiuni, atomizarea cunoștințelor;

b) individualizarea cu ajutorul unei programări adaptate posibilităților, reacțiilor și structurilor mintale ale elevului.

Grija pentru îmbunătățirea continuă a programelor și metodelor, o dată cu introducerea mijloacelor tehnice audiovizuale, a necesitat în toate colțurile lumii o revedere serioasă a acestora.

Publicațiile UNESCO menționează că, începînd cu anul 1945, cel puțin 62 de țări și-au modificat programele de limbi străine cu scopul introducerii unor metode mai practice, menite să mărească randamentul studierii limbilor moderne.

Iată ce se spune despre noile programe din țara noastră în documentele celei de a XXVII-a Conferințe internațio-

Scanned with OKEN Scanner

nale de instrucţie publică de la Geneva, organizată în anul 1964 sub auspiciile UNESCO:

„Orientarea programelor asigură o strînsă legătură între cunoştinţele teoretice şi viaţă, acordîndu-se un loc important limbii vorbite şi vocabularului uzual. Gramatica se dă în legătură cu textele studiate. Literatura introduce pe elevi în cunoaşterea altor popoare".

În acest gen de studiu, axat la început pe însuşirea limbii vorbite, se folosesc larg mijloacele tehnice audio-vizuale: diapozitiv, film fix, film documentar şi artistic, radio şi televiziune, disc şi magnetofon, dar textul tipărit şi scrisul continuă să aibă un rol important.

Pe ici-colo în lume s-au ridicat voci împotriva folosirii magnetofonului şi a altor mijloace tehnice. Ele au dreptate atunci cînd se ridică împotriva zeificării mijloacelor tehnice, căci acestea nu sînt un *passe-partout* menit să deschidă singur toate uşile şi, mai ales, să înlocuiască profesorul. În zilele noastre ele devin însă un auxiliar din ce în ce mai preţios al profesorului şi al oricărei persoane dornice să studieze repede şi corect o limbă străină. Au dreptate şi vocile care afirmă că astăzi, cu o evoluţie atît de puternică a mediului social-cultural, nu mai putem învăţa ca pe vremea lui Aristotel.

Sîntem şi noi convinşi că nimeni nu va mai dori să înveţe nici măcar limba maternă după metodele folosite de dascălul lui Creangă, aşa după cum nimeni nu va mai lua diligenţa ca să ajungă de la Bucureşti la Braşov, oricare ar fi avantajele de ordin romantic ale acestui mijloc de locomoţie. Puţini vor fi şi cei dornici să înveţe engleza, de pildă, după texte traduse din Virgiliu.

Mijloacele audio-vizuale îşi fac loc în ciuda unor reticenţe, mai ales din partea profesorilor tradiţionalişti, cu idei preconcepute, speriaţi de aspectul tehnic al folosirii lor, sau nefiind de acord cu metodele noi care apelează la ele.

Mijloacele tehnice audio-vizuale s-ar putea împărţi în două: a) discul, banda de magnetofon, diapozitivul, filmul fix care servesc de suport pentru transmiterea unui mesaj lingvistic şi pentru efectuarea de exerciţii şi b) radioul şi televiziunea care servesc mai ales pentru emiterea unei informaţii. Toate acestea sînt, cel puţin în parte, la dispoziţia oricui.

Scanned with OKEN Scanner

Magnetofonul permite atît înregistrarea vorbitorilor autohtoni cît şi a elevilor, ca mijloc preţios de verificare. El obişnuieşte urechea cu ritmul şi intonaţia limbii. Banda de magnetofon permite deci să se creeze şi să se menţină mecanismele de bază necesare unei exprimări spontane şi să uşureze corectarea fonetică, făcînd apel la exerciţiile devenite, azi, tradiţionale. De exemplu, exerciţii de substituţie: *I am not hungry* (Nu sînt flămînd), cuvîntul *hungry* fiind substituit de *thirsty* (însetat), *busy* (ocupat) etc.; de transformare, respectiv de la forma afirmativă la cea negativă: *I speak English — I don't speak English*, sau de amplificare (expansiune): *I read a book* (Citesc o carte), *I read a Romanian book* (Citesc o carte românească) etc.

Aceste exerciţii permit însuşirea de structuri gramaticale, de vocabular şi de scheme de intonaţii curente.

Laboratorul lingvistic (cu tablou de comandă, cabine, magnetofoane individuale, căşti etc.) este folosit astăzi în şcoli şi instituţii, la noi şi în străinătate, nu atît în scopul introducerii elementelor noi, cît al fixării celor învăţate.

Radioul şi televiziunea (afară de ceea ce oferă din punct de vedere fonetic şi lexical) mai permite şi incursiuni în viaţa şi civilizaţia ţării a cărei limbă naţională o studiem. Este adevărat că atît radioul cît şi televiziunea oferă mesaje ireversibile, nerepetabile. Cînd apelăm la ele trebuie să ne concentrăm toate resursele pentru captarea informaţiei efemere.

Televiziunea apare ca cea mai nouă şi promiţătoare tehnică. Imaginea pe peliculă joacă un rol mare în informarea, cultura şi întreaga viaţă a omului modern încît am putea denumi civilizaţia noastră o „civilizaţie a imaginii". Ea permite prezentarea unor cartoane cu litere şi cuvinte asociate cu imagini şi desene precum şi a unor filme didactice unde acţiunea, personajele şi obiectele mînuite sînt asociate cu cuvinte, structuri, expresii. Aceste lecţii oferă baze sigure pentru studiu individual. Ele pot şi chiar trebuie să fie folosite concomitent cu un manual tradiţional.

Diapozitivul şi filmul fiind greu accesibile le putem înlocui cu imagini care ilustrează textul, mai ales dialogul şi permit înţelegerea lui fără intermediul limbii materne. Aceste imagini, de obicei schematice şi sugestive sînt la loc de cinste în majoritatea manualelor moderne.

Scanned with OKEN Scanner

Asociaţia dintre diapozitiv sau film fix şi bandă de magnetofon permite fixarea structurilor fundamentale, punînd accent pe comprehensiunea globală. Imaginea se aliază cu sunetul şi-l susţine, iar sunetul corespunde imaginii.

Din păcate, mai sînt unii profesori care cred că adăugînd un film sau un magnetofon la un conţinut vechi fac din căruţă automobil. De aceea multe programe noi nu reprezintă decît reorganizarea vechiului conţinut. E ca şi cum un medic, punînd un diagnostic nou, ar prescrie medicamentul valabil pentru diagnosticul vechi.

Claude Metais, director al Centrului de cibernetică pedagogică din Franţa subliniază că nu există contradicţie între tehnică şi cultură. Experimentarea riguroasă a maşinilor şi a metodelor pe care acestea le generează este singura cale, spune el, care poate duce la o pedagogie ştiinţifică.

Ne-am ocupat de metodele moderne, arătînd indiscutabilele lor calităţi. Totuşi, ar fi inexact să afirmăm că nu se poate învăţa o limbă străină decît cu ajutorul metodelor noi, mai ales cînd este vorba de adulţi, precum ar fi tendenţios să afirmăm că există metode de-a dreptul proaste.

Am folosit expresia „metoda tradiţională" pentru a indica şcoala veche, care se bazează pe teorie şi învaţă mai ales *despre* limbă, spre deosebire de metoda modernă care învaţă *cum* să folosim limba ca mijloc de comunicare.

Să nu acordăm în cazul de faţă termenului „tradiţional" o nuanţă peiorativă. Această metodă a fost şi mai este folosită (astăzi desigur cu anumite modificări) de profesori inteligenţi şi talentaţi şi a fost utilizată de oameni culţi, capabili să citească în original pe Tolstoi şi să recite din Whitman, de traducători ca George Coşbuc sau Şt. O. Iosif şi, în sfîrşit, de oameni care mînuiesc la perfecţie, pentru nevoile meseriei lor, una sau mai multe limbi străine.

În învăţămîntul tradiţional lecţia avea trei momente: a) lectura textului cu introducerea prealabilă a cuvintelor noi; b) înţelegerea textului cu ajutorul exerciţiilor de gramatică şi c) traducerea.

Deşi se făcea apel la arătarea unor obiecte, tablouri sau la gesturi, punctul central rămînea textul tipărit şi toate mijloacele aveau ca unic scop explicarea lui.

Scanned with OKEN Scanner

În metodele noi studiul se bazează pe transmiterea unui mesaj în scopul comunicării între două sau mai multe persoane.

Asistăm de fapt la un fel de răsturnare a cursului tradiţional, căci se porneşte de la vocea înregistrată pe bandă de magnetofon sau de la aceeaşi voce asociată cu imaginea corespunzînd structurii respective. Textul imprimat apare mai tîrziu ca un document de acompaniere şi sprijin.

Considerăm că pentru adultul ocupat şi grăbit, avînd un mobil şi o motivaţie precise, o îmbinare armonioasă, echilibrată a acestor două tendinţe principale, evitîndu-se orice exces sau unilateralitate, dă rezultate pozitive.

Toate metodele duc pe o cale sau alta spre ţinta pe care şi-o propune orice începător: însuşirea unei limbi străine. Pentru a alege calea, viitorul elev nu va pune la întîmplare mîna pe primul manual, ci va acorda alegerii metodei un timp a cărui pierdere va fi recompensată ulterior. El va cerceta publicaţiile, va citi prefeţele cîtorva manuale, se va consulta cu un specialist. Adultul îşi cunoaşte aptitudinile, scopul urmărit, interesele, felul de memorie. Dacă cea auditivă predomină va prefera o metodă audiolingvală sprijinită de disc sau magnetofon, radio; dacă, dimpotrivă, se bazează mai mult pe cea vizuală va alege o metodă care se axează pe imagine şi va face apel la televizor. Dacă memoria vizuală coincide şi cu scopul urmărit — lectura — va folosi fără reticenţe textul tipărit, manualul, chiar dacă acesta este alcătuit după o metodă clasică, tradiţională. Ceea ce ni se pare esenţial este ca să nu ne apucăm de studiu decît după o metodă integrală, închegată şi unitară avînd la dispoziţie o serie completă de manuale. Mai bine un curs complet puţin mai greoi decît unul înaripat din care avem o singură fasciculă. După terminarea ei ne vom simţi în faţa unei prăpastii peste care vom încerca să trecem apelînd la alte metode, ceea ce practic va însemna revenire la start, anularea a tot ce s-a învăţat. Un alt avertisment: să nu ne lăsăm atraşi de metode cu totul noi, spectaculoase decît dacă ele sînt predate în cadrul unui curs complet de persoane competente sau dacă ne putem bucura de sprijinul continuu al unui profesor. Deci să facem apel, după un serios studiu prealabil al problemei,

Scanned with OKEN Scanner

la metode verificate în practică, concretizate în manuale reprezentînd un curs complet de la *a* la *z*.

Utilizarea unui curs complet, avînd la bază o metodă sau alta, nu va exclude alte auxiliare la care vom apela pentru atingerea cît mai rapidă a scopului propus.

În majoritatea ţărilor se foloseşte astăzi ceea ce UNESCO numeşte metodă de tranziţie sau mixtă: directă şi orală la început, gramaticală şi scrisă ulterior, limba maternă intervenind doar într-o mică măsură. Această îmbinare a celor două metode, folosită de altfel şi în ţara noastră, duce în general la o însuşire trainică şi multilaterală a limbii sau a limbilor studiate; cît de trainică şi de multilaterală, depinde desigur de profesor şi mai ales de elev. Credem că în cazul unor persoane adulte o asemenea metodă mixtă este cea mai indicată.

La concluzii asemănătoare s-a ajuns şi în cadrul seminarului pentru predarea limbilor străine, organizat în cadrul ONU de UNITAR (United Nations Institute for Training and Research — Institutul Naţiunilor Unite pentru Formare şi Cercetare), la New York, în septembrie 1967. Le enumerăm pe scurt:

a) să se pună un accent mai mare pe aspectele audio-linguale ale predării decît pe cele vizual-grafice care însă nu vor fi neglijate;

b) aceleaşi metode şi tehnici pot fi aplicate în studiul celor cinci limbi oficiale (engleza, franceza, rusa, spaniola, chineza);

c) de la început trebuie să fie folosită limba studiată;

d) gramatica nu va fi predată sub formă de reguli, ci ca urmare a descoperirii şi deducţiei în procesul de studiu;

e) predarea prin „aproximare gradată", prin repetare şi practică este mai eficace decît predarea pentru însuşirea completă de la început;

f) este mai important să se predea forma şi structura limbii decît sensul unor cuvinte izolate.

Transpunerea acestor concluzii în cazul nostru, acceptarea lor ca principii diriguitoare va uşura accesul general la o limbă străină, cu condiţia de a le aduce amendamentele respective în funcţie de scopul individual urmărit de fiecare persoană în parte.

Scanned with OKEN Scanner

În încheiere să vedem ce se prevede în viitor în acest domeniu atît de discutat al studiului limbilor străine.

Lingvista Hélène Gantier în lucrarea *L'enseignement d'une langue étrangère* face o incursiune în viitor. Ea arată că în învăţămîntul de mîine se pot considera trei acţiuni pedagogice:

1. Informarea, adică un mesaj lingvistic, utilizînd discul, banda de magnetofon, bandă şi diapozitiv, radio, televiziune sau film.

2. Exploatarea mesajului, adică verificarea înţelegerii şi memorizării diferitelor structuri. Aceasta se va face în clase special amenajate cu mijloace tehnice moderne, în laboratoare lingvistice sau cu ajutorul maşinilor de învăţăt. Se vor folosi, pe baza unei programări riguroase, exerciţii structurale *(pattern drills)*, mecanisme, chestionare.

3. Activitate individuală sub formă de exprimare liberă şi reutilarea elementelor cunoscute în alte contexte. Aceasta se va face pe bază de conversaţii, comentarii de texte literare sau articole de ziare.

În acest învăţămînt viitor al limbilor străine maşina va avea rol de informator (disc, radio, televizor), de repetitor (magnetofon), de verificator al cunoştinţelor (banda de magnetofon cu pistă dublă din laboratorul de limbi, maşina de învăţat).

Profesorul nu va dispărea. El va avea mai ales un rol intermediar inteligent şi activ între mesajul lingvistic şi elev.

Manualul nu va dispărea nici el, dar va lua cînd forma unei benzi, a unui disc, a unui diapozitiv sau film, cînd forma de text tipărit, căreia îi asociem astăzi noţiunea de manual.

Scanned with OKEN Scanner

Putem învăţa şi fără profesor?

„Învăţătura cere înzestrare şi exerciţiu".

PROTAGORAS

Modalitatea cea mai sigură de a învăţa o limbă străină, afirmă lingviştii, este s-o înveţi de mic copil, într-un anturaj sau într-o familie care o vorbeşte, adică s-o înveţi ca a doua limbă maternă.

Acest lucru este, evident, o axiomă.

A doua modalitate ar fi s-o înveţi cu un profesor autohton, folosind metode moderne, într-un mediu lingvistic artificial şi într-o ambianţă culturală creată, cît mai apropiată de cea naturală.

Iată încă o axiomă.

Pe noi însă ne interesează aici adulţii şi încă unii care nu beneficiază nici de mediu lingvistic, nici de o ambianţă creată cu ajutorul unei metode audio-vizuale moderne, nici de profesor.

După părerea unor specialişti, la adulţi capacitatea spontană de acumulare a limbii este mult mai redusă decît la copii, iar folosirea atenţiei conştiente, a asociaţiei, a comparaţiei şi a traducerii stingheresc — ceea ce pare paradoxal — însuşirea perfectă a limbii.

Dar fiindcă ei se referă mai cu seamă la aspectul oral al limbii şi la imitarea perfectă a autohtonilor, ne vom permite să considerăm, în cazul nostru, aceste produse ale inteligenţei ca aliate firește ale celui ce învaţă fără o îndrumare permanentă.

Pornind de la ideea necesităţii sociale a cunoaşterii limbilor străine, precum şi de la caracterul practic, funcţional al acestei necesităţi, s-a ajuns la concluzia, atît în străinătate cît şi la noi, că un adult cu o motivaţie puternică poate să-şi însuşească, într-un grad sau altul, o limbă modernă şi fără sprijinul profesorului, deşi desigur nimeni nu va afirma că este modul cel mai uşor, cel mai rapid sau ideal.

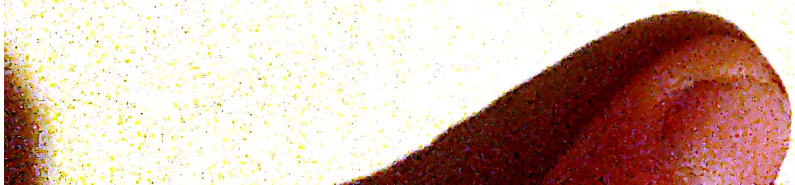

Scanned with OKEN Scanner

Astfel, avem nenumărate exemple de oameni de știință și tehnicieni care au ajuns să parcurgă tratate întregi în engleză, germană, rusă sau franceză, fără să fi luat o singură lecție cu vreun profesor.

Un adult care învață o limbă modernă fără profesor este uneori chiar avantajat. El își poate alege singur, după scopul pe care-l urmărește și aptitudinile pe care le posedă, cărțile, manualele, discurile, metoda.

Astăzi se publică manuale din ce în ce mai bune, unele însoțite de discuri, altele destinate unei anumite categorii, cum ar fi acelea care se adresează oamenilor de știință. Desigur, ele nu pot acoperi chiar toate preferințele, gusturile sau cazurile particulare. Tocmai aici intervine personalitatea viitorului elev și puterea lui de selecție, uneori mai mare decît a unui profesor încorsetat într-o metodă scolastică, care-i va învăța pe toți elevii săi le fel, indiferent dacă sînt oameni de știință, literați, tehnicieni sau copii, sau, dimpotrivă, a unui profesor care crede orbește într-o metodă modernă bazată pe disc și magnetofon, concepută pentru școlari.

Nimeni nu-i va impune deci elevului nostru o metodă greoaie și învechită, sau pur și simplu una în discordanță cu scopul urmărit. El nu va mai fi legat de ore fixe, de ritmul prea rapid sau prea tărăgănat al profesorului.

În orice studiu al unei limbi străine, și mai ales fără profesor, ne axăm pe acel element primordial de care am mai vorbit, interesul. Poți să obligi pe cineva să meargă la un concert de Bach, dar dacă nu-l interesează, nu-l poți constrînge să asculte. Dacă cineva și-a cumpărat un manual *Învățați limba spaniolă fără profesor*, dar nu-l va deschide decît în momentele cînd nu are altceva mai bun de făcut, sau dacă altcineva a urmărit primele trei lecții de limbă germană la radio sau televizor, ca la a patra și a cincea să prefere o emisiune sportivă, desigur succesele vor fi cu totul îndoielnice și există toate șansele ca studiul să fie în curînd dat uitării. Scuze se vor găsi în asemenea cazuri destule, de la transferarea interesului spre o altă limbă, devenită brusc mai utilă, pînă la „proasta întocmire" a manualului respectiv sau tematica neatrăgătoare a lecțiilor de la radio sau televizor.

Aici, ca și în orice alt domeniu de activitate, nimic nu

Scanned with OKEN Scanner

poate înlocui continuitatea, perseverența, răbdarea și sîrguința.

Să presupunem deci că avem în fața noastră un adult, înzestrat cu aceste calități. Să încercăm să-i dăm cîteva sfaturi.

A) Primul ar fi respectarea timpului fixat dinainte pentru studiu. În ora dedicată limbii străine procedați ca și cum ați avea lîngă dumneavoastră un profesor scump plătit. Adică nu răspundeți la telefon, nu permiteți celor din jur să vă deranjeze și, ceea ce este și mai important, nu permiteți gîndurilor să călătorească, ochiului să admire mușcata de la fereastră sau urechii să caute să prindă buletinul meteorologic-radio ce se aude prin geamul deschis. Închideți prin urmare geamul la tot ce nu este studiul limbii străine!

B) Dacă avem la dispoziție un timp limitat este mult mai util să fragmentăm orele de studiu în așa fel încît să putem consacra zilnic cîteva minute limbii străine. Un sfert de oră pe zi este mult mai profitabil decît, să zicem, două ore o dată pe săptămînă.

C) În afara timpului consacrat special limbii străine, folosiți orice clipă liberă, orice ocazie în plus pentru a reîmprospăta cele învățate în mod organizat. Omul modern își petrece un anumit timp în autobuz și tramvai, în sala de așteptare a unui stomatolog etc. În loc să răsfoim în acest timp un ziar sau o revistă, de multe ori citită anterior, am putea scoate din buzunar sau din poșetă un carnețel în care sînt notate cîteva cuvinte, expresii și propoziții. Ne vizitează un prieten? Putem să punem un disc de muzică ușoară cîntat în limba pe care o studiem. Vizionăm un film vorbit în limba respectivă? Căutăm să înțelegem sau chiar să reținem cîte un fragment de dialog. Avem de lucru la o bibliotecă? Ne oprim o clipă să răsfoim și cîteva reviste străine. Descifrarea tablei de materii sau chiar a legendei de sub fotografia unei vedete de cinema sau a unui campion sportiv ne va prilejui o clipă de satisfacție.

D) Înainte de a deschide manualul la prima lecție sau a asculta primul disc, să aflăm neapărat cîteva generalități despre limba care ne interesează: familia de limbi căreia îi aparține, structura ei, dacă este sau nu înrudită cu limba română sau cu vreo limbă pe care o cunoaștem, dacă scrierea

Scanned with OKEN Scanner

este sau nu fonetică, alfabetul etc. Este utilă și o privire de ansamblu asupra gramaticii, să zicem, pentru început, cam atît cît se publică în aproape toate dicționarele.

E) Considerăm necesară o vedere de ansamblu cu caracter economic, social, cultural asupra poporului a cărui limbă vrem s-o studiem. Sîntem convinși să nimeni n-ar pleca într-o excursie în străinătate fără a afla cîteva elemente despre locurile ce urmează să fie vizitate. Studiul unei limbi moderne este și el o excursie în cultura și civilizația unui popor. Bine pregătită, poate deveni pasionantă. La Roma nu vom descoperi numai chipurile săpate în piatră ale strămoșilor daci, ci și cuvinte vii care ne vor vorbi despre înrudirea limbilor noastre, despre așezarea romanilor pe meleagurile românești de astăzi. În lipsă de alte materiale, o enciclopedie poate servi ca documentație minimă necesară.

F) Căutați să prindeți la radio cît de des emisiuni în limbi străine. N-o să înțelegeți desigur nimic la început, dar veți obișnui urechea cu intonația, ritmul și sunetele limbii. Amintim că multe metode, ca cea de la St. Cloud de pildă, consideră ritmul și intonația elemente componente primordiale în studiul unei limbi străine.

Prin urmare, folosirea la maximum a timpului, cunoștința elementară cu limba și poporul respectiv ne vor sprijini în tot timpul studiului nostru și vor face indiscutabil ca flacăra interesului să fie bine întreținută.

Dorim să revenim cu un avertisment: să nu ne așteptăm la succese senzaționale și nici la o ascensiune fără asperități. Pe parcursul studiului vor exista acumulări cantitative și salturi calitative. Vor fi momente de aparentă stagnare și realizări neașteptate. Unii vor vorbi de la început cu un bagaj de cunoștințe redus, alții, dimpotrivă, nu vor putea deschide gura mult timp și vor începe să vorbească deodată, cum se întîmplă cu unii copii în limba maternă.

O ascensiune lentă, dar constantă va fi la un moment dat răsplătită printr-o acumulare trainică. Propunem cîteva principii și procedee de lucru, din respectarea cărora se poate face ca pantele să devină mai line:

a) Împărțiți materialul în unități foarte mici; fiecare unitate trebuie să reprezinte un număr extrem de redus de elemente noi în comparație cu etapa precedentă;

Scanned with OKEN Scanner

b) efectuați după fiecare etapă exerciții de control pentru a vă convinge că tot materialul a fost înțeles și însușit;

c) dacă nu sînteți mulțumiți de rezultatul obținut, reveniți și corectați erorile, chiar dacă pe moment veți avea senzația de a bate pasul pe loc; deci o continuă revenire și repetiție îmbinată cu materialul nou;

d) încercați de la început să legați conținutul propoziției străine de conceptul ei mintal și nu de traducere. Pe cît posibil, cînd auzim *Le livre est rouge* să vedem o carte roșie și nu să traducem „Cartea este roșie". Un exercițiu mai dificil ar fi să încercăm să gîndim — cu puținul învățat — în limba străină respectivă;

e) învățați construcții, fraze și nu cuvinte izolate. Studiul unei limbi străine nu este o acumulare de vocabular, ci practica construcțiilor, a frazelor, a expresiilor și folosirea lor în situații concrete. El nu poate fi confundat cu studierea dicționarului. Nu se poate vorbi sau scrie corect cu cuvinte izolate. Ce folos dacă am învățat cuvintele „frumos", „fata", „a vorbi", „engleza" și nu știm să spunem „o fată frumoasă vorbește engleza". Așa cum sînt înșirate după dicționar, aceste cuvinte ar putea să ne facă să înțelegem că „o fată vorbește frumos" sau în unele limbi chiar că „o fată engleză vorbește frumos". Vocabularul se va acumula și extinde de-a lungul întregului nostru studiu; de fapt, acumularea vocabularului este, ca și în limba maternă, un proces interminabil.

Vorbind de importanța învățării construcțiilor și nu a cuvintelor izolate, nu putem ocoli expresiile idiomatice, mai ales într-o limbă ca engleza. Putem traduce perfect, cuvînt cu cuvînt, „Vreau să dau un telefon", dar dacă ne adresăm unui englez vom provoca uimirea lui, căci *I want to give a telephone* poate cel mult însemna că vrem să-i dăm un aparat de telefon. Dacă același englez ne va spune: *Call me up!*, riscăm să înțelegem, dacă nu cunoaștem expresia idiomatică respectivă, că trebuie „să strigăm sus" și nu „să-i dăm un telefon". Exemple asemănătoare abundă în toate limbile. La fel de amuzați am fi și noi dacă un francez ar traduce cuvîntul compus „untdelemn" cu *Beurre de bois*, sau expresia „Las-o baltă" cu *Laisse-la mare*;

f) acordați o mare atenție învățării prepozițiilor, conjuncțiilor și adverbelor. Ele se întîlnesc cu o frecvență atît

Scanned with OKEN Scanner

de mare încît în unele texte ajung să constituie o pătrime din vocabular. În unele limbi ca engleza prepoziţiile trebuie neapărat învăţate cu verbe, al căror sens le pot schimba complet. De exemplu, dacă ni se spune *Turn* **on** *the radio* înseamnă să deschidem radioul, iar *Turn* **off** *the radio* va însemna exact contrariul.

Memorizarea acestor instrumente gramaticale mai este necesară pentru că sensul lor, spre deosebire de sensul substantivelor, adjectivelor şi verbelor, nu poate fi dedus din context. Ele de multe ori reprezintă pentru un străin tocmai cheia frazei.

Un matematician, un fizician sau un chimist va putea citi, într-un timp extrem de scurt, orice text de specialitate încărcat de formule, dacă va cunoaşte un număr de instrumente gramaticale ca: atunci, dacă, decît, fiindcă, mai mare, mai mic, deşi etc.

Astăzi, numeroase dicţionare publicate în străinătate dau liste de cuvinte, constituind un vocabular minim (*Basic English, Basic French, Latina sine flexione* etc.) care variază între 850 şi 1500 de cuvinte. De fapt BASIC este acronimul pentru *British-American Scientific International Comercial* (britanică-americană, ştiinţifică, internaţională, comercială). Acest *Basic English* este o formă simplificată a limbii engleze în scopul folosirii ei ca mijloc de comunicare internaţională şi pentru primii paşi în însuşirea englezei.

Inventatorii ei, I.A. Richards şi Charles K. Ogden au selectat în acest scop cel mai redus vocabular cu putinţă care să permită exprimarea a unui cît mai mare număr de idei. Problema frecvenţei cuvintelor folosite în forma orală sau scrisă nu i-a preocupat pe autori. Între un cuvînt foarte frecvent exprimînd un singur concept şi altul, relativ rar întîlnit, capabil să exprime mai multe concepte, a fost ales cel din urmă.

Aceasta înseamnă că cel care şi-a însuşit vocabularul din *Basic English* (850 de cuvinte) va putea să se exprime şi să fie înţeles, dar va fi incapabil să înţeleagă un vorbitor care foloseşte un alt vocabular, sau să citească cel mai simplu text.

Astfel îi vor lipsi cuvinte de mare frecvenţă şi majoritatea verbelor. Frapează faptul că procentul de verbe din *Basic English* este de numai 0,02%.

Scanned with OKEN Scanner

De fapt, *Basic English* este un fel de *Esperanto* construit pe baza limbii engleze și tocmai din această cauză a căpătat o largă răspîndire în timpul celui de-al doilea război mondial.

Pe același principiu s-au alcătuit liste de cuvinte din limba franceză (*Basic French*) și din alte limbi.

Aceste liste pot fi utilizate cu succes deși sînt axate în special pe cuvintele necesare unui călător într-o țară străină, pentru a se putea descurca la gară, la poștă, într-un hotel sau magazin. Vocabularul acesta va fi, prin urmare, interesant numai de consultat, dar nu va putea constitui în nici un caz o bază unică pentru studiul unei limbi.

Din cauza limitărilor acestor vocabulare, lingviștii din ultimele decenii s-au ghidat după alte criterii în întocmirea lor și anume după cel al frecvenței și al disponibilității. Cel mai cunoscut vocabular minim întocmit după aceste criterii este *Le français fondamental*, numit inițial *Le français élémentaire*. El a fost întocmit de o echipă condusă de profesorul Googenheim la Școala normală superioară de la Saint Cloud, la sugestia UNESCO.

Primul scop al acestui vocabular minim era o cît mai mare apropiere de condițiile reale de folosire. De aceea s-a luat ca bază franceza vorbită, o franceză autentică, limitată, dar corectă și conformă cu spiritul limbii. Astfel, s-a ajuns pentru prima etapă (*1er degré*) la o listă de 1445 de cuvinte dintre care 1176 cuvinte lexicale, adică cuvinte pline sau purtătoare de sens (de exemplu, *agriculture, expliquer, nécessaire*), dintre care verbul reprezintă 23,5%, iar 269 instrumente gramaticale: articole, pronume, prepoziții și locuțiuni prepoziționale, adverbe și locuțiuni adverbiale, conjuncții (de exemplu: *le, la, les, je, me, à, à cause de, et, à droite* etc).

Deși *Le français fondamental* este, ca și *Basic English*, o limbă simplificată, scopurile și metodele acestor delimitări sînt cu totul diferite. Astfel, *Basic English* este un fel de insulă din care este greu de ieșit, în timp ce *Le français fondamental* este fundamentul limbii franceze cu treceri ușoare de la o fază la alta (*1er degré — IIème degré*). Dat fiind că cuvintele nu înseamnă nimic dacă nu sînt însoțite și de un „cod" gramatical care să permită organizarea lor în fraze, autorii francezei fundamentale au elaborat și o gramatică funda-

Scanned with OKEN Scanner

mentală. Este vorba de o gramatică limitată, dar care nu va fi în contradicţie cu nici una din etapele următoare. Pentru multe din principalele limbi vorbite de astăzi au fost elaborate dicţionare de frecvenţă, care, după cum le arată şi numele, înregistrează cuvintele în ordinea frecvenţei cu care apar într-un mare număr de texte considerate reprezentative. Se întocmesc dicţionare de frecvenţă şi pentru diverse specialităţi.

În sprijinul celor care studiază diferite limbi străine au fost elaborate vocabulare minime pentru diferite limbi. Sînt demne de menţionat: M. West, *A General Service List of English Words*, Longmans, Londra, 1953 (pentru engleză); *Dicţionarul celor mai folosite cuvinte în limbile engleză, germană şi franceză*, apărut la Moscova sub redacţia lui I. V. Rahmanov; G. Matoré, *Dictionnaire du vocabulaire essentiel. Les 5000 mots fondamentaux*, Paris, 1963 (pentru franceză), precum şi lucrările apărute în ţară, cum ar fi vocabularul minim alcătuit pentru limba rusă, la Bucureşti, de E. Novicicov.

Manualele moderne ţin seama de aceste liste de cuvinte, aşa că de multe ori le studiem fără să ne dăm seama. În general listele sînt întocmite mai mult pentru profesori decît pentru elevi. Liste perfecte nu există; fiecare dintre noi are scopuri, preocupări, ocupaţii diferite. Totuşi, este recomandabil că atunci cînd studiem singuri, să avem lîngă noi o asemenea listă bine selectată după criterii precise. Desigur vom trece uşor peste cuvinte ca *balayer* (a mătura), *casserole* (cratiţă), *clou* (cui) şi altele care nu ne interesează în general sau într-o etapă dată. Este util însă să vedem măcar din curiozitate care sînt, după părerea lingviştilor, cuvintele ce alcătuiesc acel schelet fără de care nu putem folosi o limbă sau alta, fără de care nu ne putem consolida în continuare cunoştinţele noastre.

Persoanele interesate mai ales în accesul la lectura ziarelor, a textelor ştiinţifice şi tehnice vor trebui să-şi însuşească structurile fundamentale ale limbii, legăturile de coordonare şi subordonare în cadrul unei fraze şi, evident, terminologia de specialitate. Cunoaşterea terminologiei este mult uşurată de abundenţa în astfel de texte a unor cuvinte de circulaţie internaţională. Problema vocabularului de specialitate este ceva mai grea în limbi ca rusa şi

Scanned with OKEN Scanner

germana, unde termenii de specialitate, în majoritatea lor, sînt construiţi din elementele limbilor respective. Dar şi în aceste limbi există în ultima vreme o tendinţă vădită de a utiliza cuvinte de circulaţie internaţională. În limbi ca franceza, italiana, engleza, termenii de specialitate nu prezintă greutăţi speciale, din cauza unei largi utilizări, ca şi în limba română, a cuvintelor provenite direct din greaca veche şi latină sau luate prin intermediul altor limbi.

Descoperiri noi aduc cuvinte noi care circulă o dată cu ideea sau aparatura respectivă şi sînt uşor însuşite de specialiştii din domeniul respectiv. Problema terminologiei s-a concretizat în numeroase glosare mono- şi plurilingve.

Pentru a folosi corect cuvintele şi construcţiile avem nevoie şi de cîteva reguli gramaticale, mai ales pentru formarea de derivate în cadrul uneia şi aceleiaşi familii de cuvinte (scrie, scris, scriitor, scrisoare etc.), flexiuni, moduri, grade de comparaţie etc. Pentru început nu vom apela, desigur, la gramatici academice. În orice limbă nu există chiar atît de multe reguli esenţiale fără cunoaşterea cărora să nu putem mînui elementele ei fundamentale. Importanţa şi ponderea fiecărei reguli depind de caracterul şi spiritul limbii respective.

Astăzi se recomandă ca regula gramaticală să urmeze şi nicidecum să preceadă exemplul sau modelul. Ea va fi o concluzie, nu un punct de pornire. Prin urmare să nu ne lăsăm atraşi cu cap cu tot în gramatică, dar s-o considerăm un auxiliar util.

În general, cei care studiază o limbă străină în afara unor cursuri organizate şi fără profesor se împart în două mari categorii: a) cei care pun accent pe limba vorbită, bazîndu-se mai ales pe auz şi b) cei care sînt interesaţi mai ales de limba scrisă, pe care o percep prin intermediul vederii. Înregistrările pe discuri şi pe benzi de magnetofon vor fi folosite cu precădere de primii, cărţile de către ceilalţi.

Astăzi există o tendinţă de contopire a acestor două direcţii, deoarece în general discurile destinate studiului limbii vorbite sînt însoţite de broşuri care redau în formă scrisă cele înregistrate pe disc, iar manualele destinate studiului individual sînt acompaniate de cel puţin un disc prezentînd în formă orală cele ce urmează să fie studiate cu ajutorul unui text tipărit.

Scanned with OKEN Scanner

Considerăm, în încheiere, că un adult avînd un mobil clar, materiale corespunzătoare și respectînd cîteva procedee și principii poate să se apuce de studiul unei limbi moderne, și să atingă rezultate satisfăcătoare. Față de cineva de acum cincizeci de ani, să zicem, el are avantajul unei largi preocupări în acest domeniu, care se traduce prin publicare de manuale, gramatici, texte paralele, ghiduri de conversație, imprimări de discuri, cursuri la radio și televiziune, filme și emisiuni în limbi străine. El simte la fiecare pas interesul întreținut de numeroasele contacte pe care orice om din țara noastră le are într-un fel sau altul cu una sau mai multe limbi străine.

Elevul adult de mîine se va putea dispensa și mai ușor de profesor. Pătrunderea cu ajutorul televiziunii, prin simpla manipulare a butonului, a lecțiilor de limbi străine în orice casă unde există persoane interesate, ne permite o privire asupra perspectivelor ce ne oferă viitorul.

Treptat și încă lent, în toate domeniile de învățămînt își fac apariția ,,mașinile de învățat''. Cu ajutorul lor s-ar putea ca peste un număr de ani elevul să poată lucra singur acasă, după un program și material dinainte elaborate, verificate prin sute de experiențe.

Sau poate mîine, după o zi activă, vom regla înainte de a adormi un aparat și ne vom trezi vorbind o limbă străină. Se pare că nu sîntem chiar atît de departe de punerea în aplicare a ideii romancierului Aldous Huxley, care părea fantastică în urmă cu mai bine de trei decenii. Acum cîțiva ani francezul Jacques Genevay a avut ideea utilizării în somn a magnetofonului pentru stimularea elevilor înapoiați. Invenția și-a botezat-o hipnopedie, adică instrucțiune prin somn. Hipnopedia a fost experimentată în scopul învățării limbilor străine în S.U.A., U.R.S.S. și în alte țări. S-a constatat că în anumite faze ale somnului creierul nostru nu adoarme complet. El continuă să recepționeze. Pînă în prezent această formă de instruire a avut succes nu atît în însușirea a noi elemente cît în memorizarea celor învățate ,,aievea'' în cursul zilei. Ni s-au predat cîteva structuri gramaticale? Am auzit cîteva cuvinte sau expresii noi? Noaptea, ,,repetitorul nostru'', cu o voce scăzută și monotonă ni le fixează în memorie. Hipnopedia se află însă într-un stadiu pur experimental și este prea

Scanned with OKEN Scanner

timpuriu să facem vreun pronostic asupra aplicabilității sale în viitor.

Deseori în paginile revistelor și ziarelor apar informații despre succesele spectaculoase obținute în cele mai diferite puncte de pe glob cu metode care într-o săptămînă reactivează cunoștințele latente de limbă străină, sau în două-trei săptămîni permit însușirea vertiginoasă a unei limbi cu totul necunoscute pînă atunci.

Pînă la verificarea acestor metode, pînă la introducerea lor pe scară largă credem că vom izbuti să și învățăm limba străină de care avem nevoie cu metode mai banale dar mai cunoscute și mai accesibile, verificate în practică.

Scanned with OKEN Scanner

Cum să înţelegem şi să vorbim o limbă străină

„Vorbeşte trei sau patru limbi, cursiv, fără cărţi".

SHAKESPEARE

Studiul oricărei limbi străine implică stăpînirea a patru tehnici tot atît de diferite între ele ca aritmetica, algebra, geometria şi trigonometria. Aici este vorba de a) înţelegerea interlocutorului, b) exprimarea orală, c) lectura şi d) scrierea.

Se va irosi o mare cantitate de timp dacă această distincţie nu este lămurită sau dacă pornim de la premisa că a învăţa să citim şi să scriem este echivalent cu a învăţa să ne exprimăm oral şi să înţelegem limba vorbită.

Am văzut că astăzi, în studiul unei limbi moderne, se pune un accent deosebit pe însuşirea ei orală. Aceasta nu numai pentru a da un instrument de comunicare atît de necesar în epoca noastră, dar şi pentru că mînuirea limbii vorbite condiţionează deseori progresele noastre ulterioare, oricare ar fi ţinta finală. Se merge de la oral la scris nu pentru că limba scrisă ar fi lipsită de importanţă, ci pentru că aceasta reprezintă o progresie logică. Noi vorbim înainte de a scrie şi cînd scriem nu facem altceva decît să aşternem pe hîrtie ceea ce vrem să spunem şi în orice caz trecerea de la limba vorbită la cea scrisă se face mai uşor decît de la cea scrisă la cea vorbită.

Chiar dacă ne propunem un scop limitat — adică un mijloc de comunicare utilizabil cît mai rapid — trebuie să ne familiarizăm cu ritmul şi intonaţia unei limbi, să însuşim cîteva structuri fundamentale, să cunoaştem un minim de vocabular şi să evităm ridicolul unei pronunţări stîlcite, deşi străinii sînt în general indulgenţi faţă de cei ce le maltratează limba. Un accent pus greşit poate uneori schimba şi sensul. Ce-ar fi să auzim în limba rusă că... albuminele aleargă prin copacii din parc? Aici a avut loc confuzia între cuvîntul *бе́лки* — veveriţe (cu accentul pe *e*) şi *белки́* — albumine (cu accentul pe *u*).

Scanned with OKEN Scanner

Însuşirea orală a unei limbi străine presupune două feluri de activităţi: înţelegerea vorbitorului şi priceperea de a vorbi. Ultima prezintă mai puţine greutăţi. De îndată ce am reuşit să stăpînim rudimentele unei limbi putem, la nevoie, mînui — mai bine sau mai prost — vocabularul şi structurile gramaticale.

Nu ştim un cuvînt? Îl înlocuim printr-altul, apropiat ca sens, sau îl explicăm printr-o perifrază. Acest lucru ni se poate întîmpla chiar în limba română, mai cu seamă cînd conversaţia decurge pe o temă mai specială, ştiinţifică sau tehnică. Negăsirea cuvîntului nu ne sperie şi ştim fără greutate să explicăm interlocutorului nostru despre ce este vorba. Acelaşi proces acţionează şi în utilizarea unei limbi străine. Ne aflăm cu maşina pe o şosea, în R.D. Germană, de pildă, şi vrem să întrebăm unde este cel mai apropiat garaj, dar nu cunoaştem cuvîntul „apropiat"; putem spune „primul" sau „următorul". Dacă la Moscova vrem să cumpărăm o brăţară de chihlimbar, putem spune vînzătoarei că ne interesează „o brăţară din pietre galbene" şi avem toate şansele să fim înţeleşi.

În ambele cazuri a acţionat un calcul, un proces de substituire. Am avut răgazul să pregătim fraza, să ne gîndim chiar la cazuri şi timpuri sau la ordinea aşezării cuvintelor în propoziţie. Uneori putem face şi o traducere mintală. Dar nici un proces de calcul — traducere sau analiză — nu va uşura înţelegerea unui vorbitor autohton. Viteza cu care vorbesc parizienii duce la descurajarea multor vizitatori, care la ei acasă avuseseră impresia că posedă bine limba franceză.

Unii vorbesc prea repede, alţii neclar, înghiţind terminaţiile. O facem şi noi în limba maternă.

Cunoaşterea subiectului conversaţiei ne poate ajuta într-o oarecare măsură în limbile în care forma scrisă — pe care de obicei o cunoaştem mai bine — nu diferă prea mult de cea vorbită. Ce ne facem însă în limba engleză, unde sistemul ortografic diferă atît de mult de limba vorbită încît s-ar putea afirma că avem de-aface cu două limbi diferite? Mimica şi gesticulaţia ne pot ajuta şi ele atunci cînd interlocutorul este în faţa noastră. Să ne închipuim însă că aflîndu-ne într-o ţară străină vrem să obţinem o informaţie telefonică. În acest caz urechea noastră nu va mai

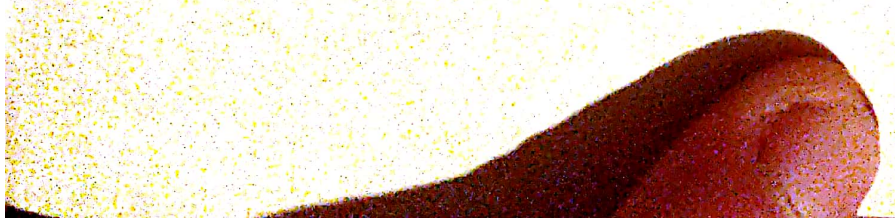

Scanned with OKEN Scanner

avea nici un suport şi dacă nu este suficient exersată, vom pune dezamăgiţi receptorul înapoi în furcă fără a obţine informaţia dorită.

Cînd afirmăm că este mai uşor să vorbeşti decît să înţelegi o limbă străină ne referim în special la începători. Procesul contrar poate să apară la cei care au studiat cîndva limba străină, dar n-au mai apelat la ea vreme îndelungată. Asemenea persoane s-ar putea să înţeleagă ceea ce li se spune, dar să rămînă „mute", căutînd în zadar cuvîntul potrivit sau temîndu-se să greşească.

În general, dacă nu sîntem familiarizaţi cu sunetele specifice unei limbi, cu ritmul şi intonaţia ei, ne vom găsi în faţa unui zid impenetrabil. Să încercăm să-l dărîmăm.

Să nu uităm în primul rînd că înţelegerea şi vorbirea sînt într-o mai mare măsură o chestiune de formare de deprinderi decît de acumulare de cunoştinţe. Singurul mod de a forma deprinderi este practica, fapt unanim recunoscut începînd chiar cu metodele scolastice. Cunoştinţele, oricît de aprofundate ar fi, despre limbă, fără folosirea, exersarea, manipularea ei nu ne vor face nici să vorbim, nici să înţelegem.

Nu este o mare deosebire între însuşirea unei limbi moderne şi învăţarea unui instrument muzical. Nu se poate învăţa pianul fără a exersa zilnic la acest instrument şi nu se poate vorbi o limbă fără a o auzi şi reproduce cît mai des. Cunoaşterea perfectă a notelor muzicale fără utilizarea pianului nu va duce niciodată la formarea deprinderilor necesare unui pianist. Tot aşa cunoaşterea limbii scrise şi înţelegerea celor citite nu vor duce la formarea deprinderilor de a vorbi şi de a înţelege.

Trebuie să formăm deprinderea de a folosi urechea pentru a reţine cu ajutorul memoriei auditive înlănţuiri de cuvinte şi pentru a reproduce oral cele auzite. Această deprindere se formează mai greu la adulţi, mai ales la acei care au început studiul limbii moderne, considerînd esenţial aspectul ei grafic.

Ne miră deseori cît de uşor învaţă o limbă străină un copil, de îndată ce este în contact cu un vorbitor al limbii respective. El o învaţă printr-un proces natural de asimilare inconştientă. Spunînd *Jeanne est allée à l'école* (Jana s-a dus la şcoală), el va reproduce prin imitare propoziţia

Scanned with OKEN Scanner

pe care o mai auzise, iar un adult va mobiliza întreaga teorie studiată, se va gîndi ce timp, ce auxiliar să folosească și cum să facă acordul. Procesul prin care va ajunge la același rezultat va fi deci mai îndelungat și mai anevoios. Concluzia unor lingviști este că trebuie să dăm cît mai repede la o parte deprinderile vechi și să ne formăm deprinderi de a învăța o limbă direct — fără intermediul traducerii — așa cum învață copiii. „Însușirea unei limbi străine este mai ales o problemă de evadare din tirania deprinderilor de ascultare, vorbire și gîndire, formate o dată cu însușirea limbii materne. Folosirea traducerii face ca această evadare să fie mai dificilă decît este necesar", afirmă Dr. W. R. Lee, redactorul revistei *English Language Teaching*. Aceste afirmații se referă mai ales la studiul limbii în scopul înțelegerii și redării orale, al conversației, deci al comunicării directe.

Dar cum să auzim suficient de mult limba modernă care ne interesează, cum s-o practicăm îndeajuns dacă învățăm fără profesor, sau chiar dacă o auzim la lecție de două ori pe săptămînă?

Studiul optim al limbii vorbite cere modele de voci autohtone, pentru imitație și memorizare, precum și o practică frecventă, regulată, pînă la însușirea și redarea automată a modelelor auzite.

Aici sîntem mult mai avantajați decît generațiile precedente, care nu se puteau bizui decît pe un profesor, și acesta de multe ori cu o pronunțare defectuoasă. Chiar dacă aveau profesori autohtoni, auzeau limba mult prea puțin pentru a-și putea forma deprinderile de care am vorbit și pentru a le converti în automatisme.

Noi avem la dispoziție radioul, discul și magnetofonul care — chiar față de un profesor bun — au avantajul de a sta mereu la dispoziția noastră, neobosiți, clari și fără oscilații de dispoziție.

Aceste mijloace tehnice compensează într-o anumită măsură lipsa unui mediu lingvistic și evident oferă cele mai bune modele de limbă.

Orice profesor are tendința de a vorbi mai rar, ca să fie înțeles fiecare cuvînt; aceasta strică melodia proprie limbii și ne va face să înțelegem greu limba vorbită în ritmul ei normal. Ni s-a relatat cazul unui elev care urma de

Scanned with OKEN Scanner

trei ani limba franceză și care, spre uimirea unui francez care-i vizita clasa n-a înțeles: *Ferme je t'en prie la porte*, (Închide, te rog, ușa), pînă cînd profesorul său nu i-a „tradus": *Ferme... je... t'en... prie ... la ... porte*. Desigur radioul, discul sau magnetofonul nu vor suferi niciodată de acest defect de vorbire încetinită sau și mai grav de silabisire, afară de cazul nefericit cînd am ruga pe cineva să ne imprime „special" ca să înțelegem „mai bine".

Învățînd cu un singur profesor sau cu ajutorul discurilor imprimate cu aceeași voce, riscăm să ne obișnuim urechea cu un anumit timbru și să nu înțelegem aceeași propoziție rostită de o altă voce. De aceea, dacă sîntem obișnuiți cu o voce masculină, să căutăm voci feminine, iar dacă avem un profesor bătrîn, voci tinere etc.

Dacă dorim deci să înțelegem și să vorbim o limbă străină, ne concentrăm toată atenția asupra sunetului și imitării lui. În general în jurul nostru avem puține ocazii să auzim limba care ne interesează. Cum să le folosim?

1. Radioul stă la dispoziția oricui. În afara lecțiilor transmise la radio putem căuta emisiuni în limbi străine. Ce folos, vor zice unii, dacă nu înțelegem nimic? Folosul este totuși mare. Ne obișnuim urechea cu pronunțarea, ritmul și intonația limbii. O asemenea ambianță lingvistică repetată cu perseverență zilnic ne va forța treptat să facem asociații între sunet și sens. Vom înțelege mai întîi cîte un cuvînt-două, apoi construcții și propoziții și la urmă vom ajunge la înțelegerea globală a informației respective. Cunoașterea în linii mari a subiectului emisiunii va ușura mult înțelegerea. Să apelăm la început la emisiuni sportive, muzicale, de călătorii etc.

2. Filmul, fie pe micul ecran, fie la cinematograf, constituie și el un auxiliar prețios. Gîndiți-vă că uneori, timp de două ore auzim o limbă străină. În cazul de față un inamic tenace este textul tradus. Poți să obligi pe cineva, care urmărește peripețiile unei eroine fugărite de gangsteri, să-și concentreze atenția asupra unor sunete nefamiliare? Nu, dar filmul poate fi revăzut. De data aceasta cunoașterea subiectului și mai ales imaginea vor ușura înțelegerea replicilor. Am putea spune că folosim astfel o variantă a metodei audio-vizuale, care se bazează pe asocierea imaginii cu sunetul.

Scanned with OKEN Scanner

3. Discul, față de radio și film care ne dau crîmpeie efemere nerepetabile de limbă străină, are avantajul de a fi mereu același. Îl putem asculta de nenumărate ori — pentru ca atenția să nu fie distribuită între sunet, vocabular și gramatică — întîi pe fragmente mici, apoi în întregime. Trebuie să evităm însă o ascultare pasivă. Identificarea, înțelegerea, întîi parțială apoi globală, constituie o primă etapă. A doua ar fi activizarea prin repetare. Aici adultul poate avea o oarecare jenă de a repeta cu glas tare cele ascultate, „de a vorbi singur". Își va da seama desigur și de modestia rezultatelor față de eforturile depuse. Cît de „zîzîit" va răsuna uneori față de imprimarea de pe disc *this* și *the* din propoziția *This is the post-office* (Acesta este oficiul poștal) ! Este însă un proces absolut necesar. Să avem în minte clar că nu putem învăța să vorbim decît... vorbind ! Discul mai are avantajul de a ne oferi modele de voci autohtone variate. În afara discurilor care însoțesc majoritatea manualelor moderne, să facem un larg apel la discuri cu înregistrări de versuri, poezioare pentru copii, piese, fragmente de opere literare și chiar la muzică ușoară. N-o să recomandăm să învățați o limbă străină cîntînd. Aria sau șansoneta vor fi însă auxiliare plăcute pentru memorizare de expresii, pe care le vom putea folosi ulterior, în alte contexte.

În înțelegerea și vorbirea unei limbi străine memorizarea este un proces indispensabil. Printr-o repetare plină de răbdare ajungem să memorizăm tipurile principale de dialoguri uzuale, structuri lexicale și gramaticale mai grele pentru români, poezii cu vocabular bogat. Memorizarea va fi mecanică numai în aparență. De exemplu, am memorizat *Il fait chaud aujourd'hui* (Astăzi este cald); ca să spunem „Astăzi este frig", vom substitui în fraza memorizată numai cuvîntul *chaud* (cald) cu *froid* (frig). Sau dacă am reținut *Ich habe einen Bleistift* (Am un creion), ne va fi ușor să adaugăm *roten* (roșu) ca să spunem: *Ich habe einen roten Bleistift*, cunoscînd desigur locul adjectivului în limba germană.

4. Magnetofonul, care începe să pătrundă în multe case, este, dintre toate mijloacele tehnice, cel mai util sprijin în studierea unei limbi moderne. Putem imprima pe bandă lecții, emisiuni-radio, discuri. Față de disc el are avan-

Scanned with OKEN Scanner

tajul că poate fi oprit după fragmente scurte, permite ușor revenirea pentru repetare, iar după însușire — ștergerea celor imprimate. În manuale situațiile prezentate sînt deseori artificiale: magnetofonul permite evadarea spre domenii mai naturale și mai interesante. În folosirea magnetofonului se recomandă o gradație foarte lentă. Întîi ascultăm banda imprimată pe unități foarte scurte, apoi repetăm și ascultăm din nou. Cînd am reușit să pronunțăm corect o propoziție pe fragmente, revenim, ascultăm întreaga propoziție și o repetăm pînă la memorizare. Să presupunem că am înregistrat în limba spaniolă propoziția „Petre are o familie numeroasă". O vom diviza în trei etape *Pedro tiene, Pedro tiene una familia, Pedro tiene una familia numerosa*. După repetarea întregii propoziții putem încerca să-l înlocuim pe *Pedro* cu „el", „ea" etc. Nu recomandăm însă divizarea propoziției pentru unele limbi cum ar fi germana, unde verbul este plasat la sfîrșitul propoziției. Astfel, divizînd o propoziție ca *Eine neue Schule muß hier gebaut werden* am risca s-o împărțim în fragmente lipsite de sens, căci traducînd cuvintele în ordinea lor am obține: „O nouă... școală trebuie... aici construită... să fie". Imprimările de pe banda de magnetofon și de pe disc, prin invariabilitatea lor, sînt mai ușor de imitat decît vocea profesorului, care poate avea variații de intonație sau de ritm și care-l pot încurca pe elev.

Meritul mare al magnetofonului constă și în aceea că permite înregistrarea vocii elevului pentru analiză și ascultare critică. Iată cum putem proceda: a) Imediat după o scurtă înregistrare model, lăsăm pe bandă un spațiu liber care va fi folosit pentru imprimarea noastră; b) ascultăm propoziția model, apoi înregistrarea noastră, apoi din nou modelul. Nu ne vom baza pe impresia că am repetat corect, și comparația între cele spuse de noi și model probabil că la început nu ne va satisface de loc. Vom recurge la autocorectare. Ștergem înregistrarea noastră defectuoasă, ascultăm din nou și repetăm operația pînă cînd reproducerea noastră este aproape identică cu modelul imitat.

Și mai utile în acest scop sînt magnetofoanele cu două piste. Pe prima se înregistrează de către profesor un model, să zicem propoziția *The book is there* (Cartea este acolo),

Scanned with OKEN Scanner

apoi pe a doua pistă vocea elevului, apoi iarăşi pe prima încă o dată vocea profesorului. Cele înregistrate pe a doua pistă se vor şterge şi reînregistra, pînă la imitarea cît mai apropiată a modelului.

Aceste operaţii sînt numai aparent complicate. Des repetate ele ne vor permite să mînuim magnetofonul şi banda cu multă dexteritate. Aceste ajutoare electronice sînt considerate necesare oriunde limba este privită ca o formare şi exersare de deprinderi şi nu ca o rezolvare de probleme.

În practica de ascultare şi vorbire ponderea iniţială o au pronunţarea, ritmul şi intonaţia, deşi desigur modelele conţin exemple de structuri gramaticale, construcţii şi vocabular. Nu este bine să ne limităm la ascultarea şi reproducerea cuvintelor izolate. În limbi ca franceza şi germana, în care substantivele sînt precedate de articole, nu vom învăţa niciodată *femme* sau *Weib*, ci neapărat *la femme* sau *das Weib* şi respectiv la plural *les femmes* sau *die Weiber*. Imitarea fiecărui cuvînt trebuie urmată de repetarea construcţiei şi a frazei întregi.

În studiul unei limbi, care are ca scop principal înţelegerea şi vorbirea ei, primul obiectiv este să căpătăm mecanismele orale de bază. Radioul, discul şi magnetofonul dau un rol primordial urechii şi deprinderii de a asocia sunetul cu sensul cuvintelor. Filmul permite asocierea sunetului cu imaginea. Să apelăm deci la aceste unelte de lucru pe care ni le pune la dispoziţie tehnica şi să le folosim în orice ocazie pentru a asculta, înţelege şi reda cele auzite.

Am vrea să-i punem în gardă pe cititori în ceea ce priveşte deosebirea între o pronunţare corectă şi una perfectă. Ultima — fără a vrea să-i descurajăm — nu poate fi atinsă de un elev adult decît în condiţii de studiu îndelungat, în săli de clasă, cu profesori autohtoni şi dacă e posibil în ţara respectivă. Dar şi atunci pronunţarea, care ni se pare perfectă — în germană să zicem — va reuşi oare să-l facă pe un berlinez să creadă că vorbeşte cu un compatriot? Sau, ca să nu mergem prea departe, cîţi dintre studenţii străini care au absolvit la noi în ţară vreo facultate ar putea să ne facă să-i confundăm cu colegii lor români? Se pare că de îndată ce ieşim din prima copilărie urechea noastră devine oarecum surdă la sunete cu frecvenţe îndepărtate

Scanned with OKEN Scanner

de cele din limba maternă, iar aparatul fonator, strîns legat de cel auditiv, devine şi el mai rigid.

De aici decurge că trebuie să abandonăm în cazul nostru ideea unei pronunţări perfecte, fără însă a renunţa la o luptă asiduă în scopul atingerii uneia corecte, perfect inteligibile, care să nu jignească urechea unui vorbitor autohton.

Astfel, la franceză nu ne vom permite să spunem „lio...” în loc de *lə* ... (pentru *le...*), sau în limba engleză „zat sing” în loc de *ðæt θiŋ* (pentru *that thing*), în schimb nu vom lupta pentru însuşirea *r*-ului graseiat parizian sau al celui nevibrat englezesc, şi nu vom fi dezamăgiţi dacă nu vom pronunţa bine „л”-ul tare rusesc.

Sînt numeroase cazuri de adulţi care au renunţat la studiul englezei din cauza unor profesori cu pretenţii exagerate. Aceştia insistau asupra perfecţiunii pronunţării chiar de la început şi-i copleşeau pe elevi cu corectările lor în aşa măsură, încît pierdeau din vedere rostul principal al limbii străine, acela de a transfera gîndurile de la un om la altul, de a comunica.

În concluzie trebuie:

a) să ne înarmăm cu mult curaj să deschidem gura şi să vorbim cu orice ocazie;

b) să ascultăm melodia limbii şi să căutăm să reproducem intonaţia şi ritmul ei;

c) să perseverăm în corectarea, îmbunătăţirea pronunţării, a accentului fără a tinde neapărat spre perfecţiune.

Scanned with OKEN Scanner

Cum să citim şi să scriem într-o limbă străină

„Cititul îl face pe om deplin; vorbirea îl face prompt; iar scrisul îl face exact".

F. BACON

Studiul unei limbi în forma ei scrisă, în general nu conferă aptitudinea de a vorbi şi în special de a înţelege limba vorbită.

Desigur, dacă cineva a asimilat temeinic structurile fundamentale, regulile gramaticale şi vocabularul sub forma scrisă, îi va fi destul de uşor să vorbească şi să înţeleagă limba străină de îndată ce va veni în contact cu vorbitorii dintr-o ţară străină şi-şi va obişnui urechea cu sunetele limbii respective. Durata acestui proces de trecere de la limba scrisă la cea vorbită diferă de la om la om în funcţie de ceea ce englezii numesc *language ear* (ureche pentru limbă) şi de orele dedicate băii lingvistice.

Procesul studierii unei limbi avînd ca scop doar lectura şi scrierea are şi anumite avantaje. Astfel, cititul unui text ne dă răgaz pentru reflectare, înţelegere şi asimilare totală. Dacă în timpul conversaţiei ne lipseşte un cuvînt-cheie nu mai putem înţelege despre ce este vorba sau nu ne putem exprima gîndurile. În schimb, întîlnirea cu un cuvînt necunoscut în text ne obligă doar la un popas de cîteva minute, cît durează găsirea sensului într-un dicţionar.

Dacă în limba maternă este mai simplu să faci o comunicare telefonică decît să alcătuieşti o scrisoare, într-o limbă străină contrariul este deseori mai uşor, fiindcă şi în acest caz putem răsfoi o gramatică, căuta un model de scrisoare sau apela la dicţionar.

Încă nu de mult la profesori şi elevi trona concepţia că adevărata limbă este cea scrisă, cea folosită de scriitori, poeţi, filozofi. Această concepţie era justificată în parte de relaţiile reduse existente în trecut între vorbitorii de limbi diferite.

Scanned with OKEN Scanner

Am văzut că sub influența schimbărilor politice și economice încă de la începutul secolului nostru a apărut necesitatea folosirii limbilor străine în scopul comunicării orale. De aceea toate metodele moderne, într-un fel sau altul, valorifică limba orală ca mijloc de comunicare. Desigur o limbă este în veșnică evoluție, influențabilă, modificabilă, capabilă să rețină expresii populare, colorate sau să respingă arhaisme, să integreze și să asimileze termeni noi, iar textul tipărit nu fixează decît un anumit moment al evoluției limbii. Dar nu este mai puțin adevărat că astăzi, datorită mijloacelor de comunicare de masă — presă, radio, televiziune — opoziția între limba scrisă și cea vorbită tinde să dispară.

Deși, după cum am văzut, astăzi se pune accent pe studiul limbii orale, totuși o întreagă categorie de persoane continuă să fie interesată în primul rînd de consultarea literaturii de specialitate, de înțelegerea, cel puțin în linii mari, a informațiilor cu caracter științific sau tehnic care apar pe paginile publicațiilor străine.

Ei n-au timp sau n-au o motivație suficientă pentru a studia limba străină ca mijloc de comunicare orală. Înțelegerea unor idei așternute pe hîrtie, descifrarea unor informații, accesul la descrierea unor aparate îi satisface pe deplin.

Dar mînuirea limbii scrise nu înseamnă numai lectura de publicații științifice străine în scopul informării profesionale, nu înseamnă numai acces la lectura în original a marilor opere literare din trecut sau prezent. Cea din urmă, de altfel, este lăsată în general pe seama celor care studiază limbile străine în cadrul școlilor și universităților.

În limbile de largă circulație, limba sub forma scrisă are astăzi o importanță cel puțin tot atît de mare ca cea vorbită, deși domeniile ei suferă de invazia limbii orale ce ne vine pe calea undelor, prin televizor, cinematograf sau a aceleia pe care o auzim la tot pasul în excursii peste hotare, la conferințe internaționale sau la turiștii care ne vizitează țara.

În librării întîlnim sute de cărți străine cu cele mai variate subiecte, broșuri, reviste din toate domeniile de activitate umană, ca să nu mai vorbim de avalanșa ziarelor, precum și de instrucțiunile care însoțesc orice produs sau aparat străin.

Scanned with OKEN Scanner

Omul modern mînuieşte o vastă corespondenţă profesională, industrială şi comercială, primeşte şi răspunde la scrisori personale, alcătuieşte referate şi completează formulare, ia note la conferinţe internaţionale. Este incomod să fie nevoit ca de fiecare dată să apeleze la cunoştinţele unui traducător.

Ajuns în străinătate va fi cufundat nu numai într-un mediu străin de limbă vorbită, dar se va lovi la fiecare pas şi de indicaţii scrise care-i pot uşura sau, dimpotrivă, complica şederea într-o ţară sau alta.

Astfel, va fi penibil ca la Leningrad să aprindem o ţigară sub afişul *Не курить* (Fumatul interzis) sau la Londra să cerem o informaţie şoferului de autobuz, în dreptul căruia scrie cu litere de-o şchioapă: *Don't speak to the driver* (A nu se vorbi cu şoferul). Ne vom urca în autobuze greşit, vom intra pe uşi destinate ieşirii şi nu vom şti să citim indicaţiile suplimentare de sub semnele de circulaţie.

Toate acestea sînt cazuri extreme. Se presupune că oricine învaţă o limbă străină, chiar cu metodele ce pun accent pe limba orală, va fi în stare la un anumit moment să descifreze afişe şi informări simple.

Să ne întoarcem deci la adulţii interesaţi să-şi însuşească limba scrisă pentru nevoile activităţii lor profesionale.

Dictonul latin *Verba volant scripta manent* este într-o măsură adevărat şi în vremea noastră. Cuvîntul tipărit are prin permanenţa sa un ascendent asupra celui vorbit, deşi discurile şi înregistrările pe bandă de magnetofon îi ştirbesc cîte puţin din prestigiul milenar.

Studiul limbii străine în scopul lecturii, în afara faptului că ne dă posibilitatea să ne oprim oricînd pentru a recurge la ajutorul dicţionarului, va permite şi folosirea maximă a factorului timp, esenţial pentru omul ocupat şi grăbit al secolului nostru.

Dacă studiul optim al unei limbi sub formă orală ne ţintuieşte la o masă pe care se află un pickup sau un magnetofon, sau pe scaunul din faţa televizorului, studiul cu ajutorul textului tipărit ne permite să transportăm cu noi manualul, caietul şi chiar dicţionarul de buzunar sau volumaşul cu texte paralele.

Un mic vocabular, o listă de verbe neregulate, cîteva texte paralele ne pot însoţi oriunde. Parcurgerea repetată,

Scanned with OKEN Scanner

uneori chiar sumară, a verbelor neregulate în limba engleză, de pildă, ne va ușura mult lecția următoare din manual — de data aceasta la masa de lucru — unde se pune accent tocmai pe aceste verbe. În țările scandinave, de exemplu, există cursuri speciale pentru durata călătoriei la și de la serviciu.

Cum să pornim la studiul unei limbi sub formă scrisă?

În primul rînd, după cum am mai arătat, facem cunoștință cu limba respectivă prin intermediul unei broșuri, a unei prefețe sau enciclopedii.

Aruncăm o privire asupra alfabetului; chiar dacă e latin vom întîlni litere cu care sîntem mai puțin familiarizați ca *w*, *y* sau *q*. Dacă avem de-a face cu alfabetul chirilic, ca în limba rusă, îi acordăm de la început toată atenția. O ortografie fonetică va ușura și accesul la mînuirea limbii orale. Din păcate însă o serie de limbi de largă circulație au o ortografie etimologică și deci literele ce compun un cuvînt nu corespund sunetelor. În cazul unor limbi ca engleza, unde discrepanțele dintre scris și pronunțare sînt deosebit de mari, este necesar să cunoaștem transcrierea fonetică pentru a avea o idee asupra formei sonore a cuvintelor.

În al doilea rînd, dat fiind că vom face deseori apel la reguli gramaticale pentru a înțelege înlănțuirea cuvintelor în propoziție, o privire generală asupra gramaticii va fi extrem de utilă. Astfel, vom afla dacă limba ce ne interesează este analitică sau sintetică, adică dacă predomină construcțiile formate cu ajutorul instrumentelor gramaticale pentru exprimarea raporturilor gramaticale, ca în limba română, sau dacă raporturile gramaticale se exprimă ca în limba latină, mai ales prin adăugarea de afixe la tema cuvintelor. Este drept că în fiecare limbă coexistă forme analitice și forme sintetice, totuși unele dintre ele sînt „mai analitice" decît altele, cum ar fi de exemplu engleza.

Cei care au studiat cîndva limba respectivă se pot aventura și în revederea sumară a gramaticii. Ei vor apela la pagina din dicționar unde se face o succintă trecere în revistă a principalelor reguli gramaticale, vor consulta prefața unei gramatici. Desigur această trecere în revistă a gramaticii va fi considerată doar ca o reintrare în subiect și nicidecum ca o punere la punct definitivă.

Scanned with OKEN Scanner

O dată ce posedăm cîteva noţiuni generale cu privire la limba respectivă, trecem la pasul următor. Acesta va fi alegerea şi procurarea principalelor instrumente de lucru: dicţionarul, manualul şi cartea de gramatică. Iată şi cîteva sugestii:

a) *Dicţionarul.* Să avem la îndemînă de la bun început două dicţionare cît mai complete, noi, din şi în limba pe care o studiem. Variantele ,,de buzunar'', după cum arată şi denumirea lor, vor fi folosite numai pentru a fi transportate cu noi ori de cîte ori o deplasare ne va permite consultarea lor. Ele nu pot şi nu trebuie să înlocuiască dicţionarul de bază, la care vom apela în orele de studiu, de lectură, de compunere. Vor fi evitate ghidurile de conversaţie sau alte materiale destinate turiştilor.

b) *Manualul.* Vom selecţiona cu grijă un manual destinat adulţilor, procurînd un curs complet. Cei care studiază singuri, pot să recurgă la un manual de tipul: ,,Învăţaţi limba ... fără profesor''.

c) *Cartea de gramatică.* Nu ne vom opri asupra unei gramatici academice, după care se studiază în cadrul unor şcoli sau cursuri sistematice. Vom prefera o gramatică concisă destinată, dacă e posibil, românilor, în care se va pune accent pe trăsăturile mai dificile pentru noi. O gramatică nouă şi modernă desigur, dar nu una care să experimenteze o metodă proaspăt lansată.

Compendiile de gramatică sau gramaticile sub formă de tabele, neînsoţite de exerciţii vor fi utilizate numai de persoanele care vor să-şi reactiveze cunoştinţele dobîndite cîndva în şcoală, studiile abandonate într-o fază sau alta.

O dată instrumentele de lucru ordonat aşezate pe masa noastră de studiu, să vedem cum le putem folosi cu un randament optim şi, ceea ce interesează întotdeauna pe orice elev, cu un minim consum de timp şi energie.

Să începem cu dicţionarul.

Deşi dicţionarul va fi mereu pe masa noastră de lucru, consultarea lui la fiece pas în timpul lecturii va trebui evitată. Aceasta întrerupe şi fragmentează lectura. Pentru a căpăta o imagine globală a frazei citite vom depune un efort maxim, vom deduce sensul unor cuvinte, vom face completări cu ajutorul imaginaţiei sau chiar vom amîna

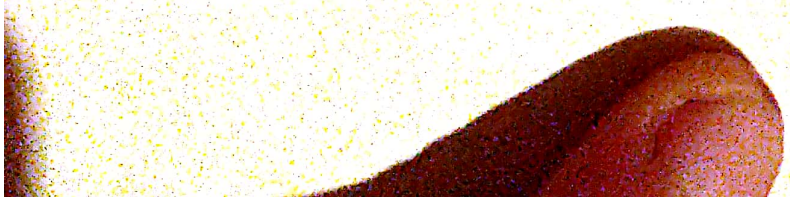

Scanned with OKEN Scanner

pentru o altă ocazie găsirea sensului unui cuvînt, cînd acesta nu este esențial pentru înțelegerea frazei.

Astfel, dacă în textul intitulat *Le marchand de journaux* (Vînzătorul de ziare) din manualul lui G. Mauget citim fraza: *Son paquet de journaux pendu à l'épaule il arrive en criant: „Paris-Presse, France-Soir, dernières nouvelles!"* (Cu teancul de ziare atîrnat de umăr, el sosește strigînd: „Paris-Presse, France-Soir, ultimele știri") din care cunoaștem toate cuvintele în afară de *pendu* (atîrnat), putem să trecem mai departe, căci am dedus din context, dacă nu sensul exact, cel puțin înțelesul aproximativ al cuvîntului.

De îndată însă ce un cuvînt-cheie, adică unul fără care întreaga frază devine ininteligibilă, ne este necunoscut, trebuie să deschidem dicționarul și să-l căutăm cu grijă. „Cu grijă" înseamnă să nu ne mulțumim cu primul sens dat, ci să căutăm pe acela care se potrivește logic cu fraza și textul nostru.

Propunem să se caute din capul locului în dicționar următoarele categorii de cuvinte:

1) instrumente gramaticale, cum ar fi: *through* (prin), *nevertheless* (totuși), *perhaps* (probabil);

2) cuvinte tehnice sau cele greu de ghicit cum ar fi: *pig iron* (fontă);

3) cuvinte sau expresii abstracte ca: *As a matter of fact* (De fapt), *Never mind* (Nu face nimic) etc.

Ce se întîmplă dacă în două-trei fraze la rînd sîntem nevoiți să căutăm mai mult de jumătate din cuvinte? Înseamnă că textul respectiv ne este încă inaccesibil, că am sărit prea multe etape și că trebuie să ne întoarcem cu una sau două trepte. Perseverența citirii unui text mult prea greu poate fi justificată numai de scurtimea lui sau de necesitatea obținerii cu orice preț a unei informații cu caracter științific sau tehnic.

Dicționarul, acest auxiliar permanent, nu este însă o cheie magică cu care se poate deschide sensul unui text. Limba, nici cea orală, nici cea scrisă, nu este o înșirare de cuvinte în forma lor inițială, cum ne-o prezintă dicționarul. Să presupunem că întîlnim în propoziție cuvintele *Je pus lire*. Căutarea, sub această formă, a cuvîntului *pus* în dicționar va fi zadarnică. Dacă am studiat suficientă gramatică pentru a ne da seama că s-ar putea să fie per-

Scanned with OKEN Scanner

fectul simplu al unui verb, atunci paşi anevoioşi ne vor duce probabil spre verbul *pouvoir* (a putea). Contextul la rîndul său ar putea să ne sugereze că este vorba de un timp al verbului „a putea". Recurgem atunci la un dicţionar român-francez şi găsim verbul *pouvoir*. Revenim la primul dicţionar. Acum constatăm că presupunerea noastră a fost justă, căci din fericire, în majoritatea dicţionarelor bilingve, sub verbul *pouvoir* sînt înşirate şi cîteva timpuri, printre care şi perfectul simplu, deci *je pus*, de la care am pornit.

Să luăm un alt exemplu. Întîlnim expresia: *Ne pas demander mieux*. Cunoaştem toate cuvintele: *demander* (a cere), *mieux* (mai bine). Recunoaştem şi forma negativă. Dar cum vom traduce? „A nu cere mai bine"? Să sperăm că ne vom da seama că ceva nu e în regulă şi vom apela la dicţionar cu răbdare. În cazul de faţă vom fi răsplătiţi, căci printre expresiile enumerate figurează şi traducerea oarecum surprinzătoare pentru noi: „A nu avea nimic împotrivă". Este vorba desigur de o expresie idiomatică.

Din cele arătate reiese că.

a) Nu vom începe să folosim dicţionarul decît după ce vom cunoaşte cîteva reguli gramaticale.

b) Vom citi cu răbdare toate sensurile date sub un cuvînt, inclusiv expresiile, pentru a găsi sensul cel mai potrivit în contextul dat.

Pentru expresii idiomatice, într-o fază mai avansată, vom face apel şi la un dicţionar frazeologic care, în afara echivalentului corect în limba română, ne va putea prilejui reflecţii asupra poporului care a creat expresiile, asupra unor asemănări sau deosebiri faţă de modul de a se exprima al românilor.

Este util să ne întocmim şi mici dicţionare personale: Un vocabular în care vor fi trecute cuvintele mai frecvente sau acelea care ne interesează în mod special şi un caiet în care vor fi trecute expresiile idiomatice. Aceste dicţionare personale sînt uşor de mînuit, iar simplul act de copiere constituie o primă repetiţie.

Pentru cei interesaţi de terminologia ştiinţifică într-un anumit domeniu va fi utilă întocmirea unui vocabular de termeni de specialitate. Într-un domeniu restrîns aceşti termeni nu sînt în număr prea mare. Mulţi dintre ei au pă-

Scanned with OKEN Scanner

truns în limba română o dată cu introducerea ştiinţei sau tehnicii respective, alţii sînt de circulaţie internaţională. Aceste cuvinte de circulaţie internaţională încep să fie tot mai larg folosite în publicaţii ştiinţifice chiar în limbi ca germana sau rusa, preferîndu-li-se dubletele „autohtone".

Astfel, dacă într-un roman rus, pentru *pneumonie* se vor folosi cuvintele *воспаление лёгких*, într-un text ştiinţific se va prefera termenul *пневмония*, pe care-l va înţelege oricine cu condiţia, desigur, să cunoască alfabetul. De asemenea nu rareori în paginile publicaţiilor germane recente un termen ca *die Hautentzündung* este înlocuit cu *die Dermatitis*, accesibil oricărui specialist român.

Această particularitate a textelor ştiinţifice sau tehnice a permis numeroşilor oameni de ştiinţă, care nu reuşesc să citească o singură pagină de roman sau chiar de ziar, să consulte cu uşurinţă publicaţiile străine din domeniul respectiv. Cunoaşterea temeinică a subiectului şi interesul faţă de text i-a însoţit desigur de-a lungul lecturilor făcute. Putem afirma că aceştia şi-au realizat scopul urmărit. Este vorba mai ales de „autodidacţi" în studierea limbilor străine: ei au învăţat pe text cu dicţionarul în faţă, apelînd din cînd în cînd, pentru dezlegarea unor „misterioase raporturi" între cuvinte, la o gramatică.

Însuşirea terminologiei străine se poate face uşor şi cu ajutorul unor scheme sau fotografii.

Textele ştiinţifice abundă de instrumente gramaticale. Necunoaşterea lor face textul neinteligibil sau poate duce la concluzii eronate, iar o căutare permanentă în dicţionar devine istovitoare. Cunoaşterea lor, la început chiar într-un număr redus, poate fi o cheie miraculoasă pentru descifrarea unui text. Să luăm, de exemplu, un fragment de text englezesc de fizică matematică (*Methods of Mathematical Physics*, R. Courant): *If however,* $\Delta = 0$ *everywhere on C, then a necessary condition for the stability of the initial problem is that C be a characteristic manyfold. In this case there are many solutions and C again is a branch across which different solutions can be continued into each other.*

Constatăm că din 43 de cuvinte, 5 sînt verbe auxiliare iar 26 aşa-numitele instrumente gramaticale.

Scanned with OKEN Scanner

În textul de mai sus ne frapează și numărul mare de cuvinte inteligibile pentru români, cum ar fi: *necessary, condition, stability, initial, problem, characteristic* etc.

După cum se vede, presupunînd că verbele auxiliare și instrumentele gramaticale sînt cunoscute, vor rămîne de căutat în dicționar de fapt numai două cuvinte: *manyfold* și eventual *branch.*

Cei care studiază o limbă străină cu scopul de a avea acces la lectura ziarelor, revistelor de cultură, a beletristicii, vor avea indiscutabil nevoie de un vocabular mai vast.

Dacă persoana care va citi publicații într-un domeniu mai îngust, într-o anumită ramură a științei sau tehnicii bine determinată, se va putea descurca cu un vocabular de circa 1 500 de cuvinte, persoana care vrea să aibă acces la o sferă mai largă de publicații străine va fi nevoită să dispună de un vocabular mult mai vast, chiar dacă are răbdare și timp să apeleze des la dicționar. După calculul de frecvență stabilit de către Centrul de cercetări și studii pentru difuzarea limbii franceze de pe lîngă Școala normală de la St. Cloud (CREDIF), rubrica „Arte și literatură" necesită cunoașterea unui număr de 3 500 cuvinte.

Lingvistul american F. Bodmer vorbește chiar de o cunoștință superficială *(a nodding acquaintance)* cu un vocabular de 10 000 de cuvinte. Deși este vorba de un vocabular pasiv, cifra ne pare mult exagerată.

Dacă la un anumit nivel al cunoștințelor vom recurge tot mai rar la dicționar în timpul lecturilor noastre, el va rămîne multă vreme un instrument indispensabil în orice încercare de compunere scrisă.

Să trecem acum la principalul nostru instrument de lucru în prima perioadă, manualul.

În majoritatea cazurilor manualele moderne sînt construite pe baza unui lexic fundamental, orientat spre necesitățile curente ale vieții cotidiene și nediferențiat pe categorii de elevi. O dată făcută alegerea, oricare ar fi ținta noastră finală, vom parcurge manualul pagină cu pagină, în ordinea concepută de autor. Nu vom sări peste lecții cu subiecte neinteresante, puerile sau artificiale. Este evident că un adult nu va fi pasionat de descrierea unei clase, a unei tabere de copii sau de conversații repetate într-un magazin alimentar. Există însă în structura oricărui

Scanned with OKEN Scanner

manual o ascendenţă chibzuită a cunoştinţelor, a greutăţilor, nerespectarea cărora poate duce la lacune greu de completat ulterior. Aceasta nu implică însă învăţarea asiduă a tuturor cuvintelor dintr-o lecţie. Astfel, nu vom reţine şi nu vom trece în vocabular cuvinte ca *jug of milk* (cană cu lapte), *a bowl of sugar* (zaharniţă), *toothbrush* (perie de dinţi) sau altele pe care nu le vom întîlni probabil în nici o publicaţie ştiinţifică, nici într-o revistă de cultură.

Vom reţine însă structura în care sînt plasate aceste cuvinte. De exemplu, în propoziţia *There is a bowl of sugar on the table* (Există o zaharniţă pe masă) vom da toată atenţia elementelor fixe ale structurii *there is* şi *on*. După modelul dat putem construi propoziţii cu cuvinte care se potrivesc mai bine cu sfera noastră de preocupări, cum ar fi: *There is a book on the table* (Există o carte pe masă) sau chiar *There is a scientific magazine on the desk* (O revistă ştiinţifică e pe birou).

Substituirile de cuvinte se vor face cu atenţie, respectînd elementele fixe din structura dată şi operînd numai cu elemente variabile cunoscute pentru a evita unele confuzii posibile de gen, număr sau caz.

Prin urmare, persoanele interesate în lectura publicaţiilor ştiinţifice străine vor reţine din manual mai puţin lexicul şi mai mult structurile gramaticale, adică acel schelet al propoziţiei pe care-l vor întîlni în orice text, indiferent de termenii care-l „îmbracă".

Fiecare lecţie din manual va cuprinde exerciţii lexicale şi gramaticale. În general, cu cît manualul este de dată mai recentă, cu atît acestea sînt mai numeroase. Le vom efectua pe toate, cu creionul în mînă, oricît de uşoare sau, dimpotrivă, de grele ni s-ar părea. Nu vom parcurge „repede" nici unul. Vom proceda la autoverificare şi vom trece la lecţia următoare abia după ce vom căpăta convingerea rezolvării optime. Un vechi şi banalizat proverb „Graba strică treaba" este în cazul nostru plin de înţelepciune.

În manualele moderne gramatica este dată în structuri, este legată de text, fiecare exerciţiu începe printr-un model, iar regula apare cel mult la urmă ca o concluzie.

Unii adulţi cu spirit metodic, printre care mulţi oameni de ştiinţă, nu vor fi satisfăcuţi ca din fiecare lecţie să afle doar un singur caz al substantivului, un singur timp sau

Scanned with OKEN Scanner

chiar o singură persoană a verbului. O asemenea prezentare a gramaticii li s-ar părea eventual fragmentară și nesistematică. Pentru oamenii de știință vor fi extrem de utile noile gramatici generative care urmăresc învățarea modului de a construi corect o frază cu ajutorul unui ansamblu de simboluri și al regulilor de funcționare ale acestora, precum și manualele care utilizează grafele. Cum însă, acestea nu sînt încă larg răspîndite, le propunem să apeleze la orice carte de gramatică.

Să trecem deci la această a treia unealtă a noastră în studiul unei limbi străine.

Cît și cum s-o folosim? Vor recurge la ea mai des cei care țin la o sistematizare riguroasă. În cazul lor, pericolul constă în încercarea parcurgerii rapide a unor capitole prea mari. Este desigur util să avem o vedere de ansamblu — de care deseori ne privează lecția din manual — să zicem, asupra pluralului, genului sau a declinării substantivelor. Dar numai atît. Lectura rapidă — o tehnică la modă acum în S.U.A., folosită în special pentru texte cu caracter informativ — a declinării substantivelor în limba germană, de pildă, ar putea doar să ne încurce și în cel mai bun caz să se soldeze cu o pierdere de timp.

Răsfoirea gramaticii va fi de mare utilitate, indiferent de personalitatea elevului, începînd din momentul cînd, depășind primele noțiuni, ne vom permite mici excursii independente, fără tutelajul manualului. Vom apela la reguli gramaticale pentru a înțelege înlănțuirea cuvintelor în propoziție, ne vom împrospăta memoria cu ajutorul unor tabele sau scheme, vom găsi cazuri particulare nemenționate în manual.

Consultarea unei gramatici va fi mai utilă atunci cînd studiem o limbă ale cărei structuri sînt reglate de legi stricte, cum ar fi rusa sau germana.

În cazul unor limbi analitice ca engleza, pline de bizarerii idiomatice, vom recurge la gramatică doar pentru fixarea unor reguli simple, fără a ne încărca memoria cu cele care comportă mai multe excepții decît aplicații.

Niciodată însă gramatica nu va fi studiată de dragul gramaticii; ea va servi doar drept consultant sau controlor. Rareori învățarea unei reguli este echivalentă cu folosirea corectă a unei structuri gramaticale.

Scanned with OKEN Scanner

Oare cunoşterea pe de rost a regulii: „Elementul predicativ suplimentar ocupă un loc intermediar între predicat şi atribut, întrucît însoţeşte un verb conjugat şi exprimă în acelaşi timp o caracteristică a subiectului sau a complementului, simultană cu acţiunea predicatului... El poate fi exprimat printr-un adjectiv precedat de o prepoziţie" ne va face să traducem corect propoziţia: *Er hält ihn für klug* (Îl consideră inteligent) sau, şi mai puţin probabil, s-o formulăm şi s-o aşternem corect pe hîrtie?

Memorarea unui exemplu de structură gramaticală, a unui model, ne va permite prin imitaţie:

a) să recunoaştem uşor structura respectivă în orice context; dacă aceasta va cuprinde un termen nou, ne vom rezuma la consultarea dicţionarului pentru lămurirea sensului acestuia;

b) să aşternem uşor pe hîrtie o structură asemănătoare indiferent de lexic şi în orice context.

Prin urmare, va fi mai uşor să reţinem, chiar într-o limbă bogată în flexiuni ca rusa, structura *Студента нет в институте* (Studentul nu e (în) la institut) decît regula care spune: „În înţelesul de *nu este* negaţia *нет* cere ca substantivul pe care îl însoţeşte să fie pus la cazul genitiv". Memorînd modelul, imitîndu-l, vom înţelege şi vom şti să scriem: *Журнала нет в библиотеке* (Revista nu este în bibliotecă) sau *Профессора нет в зале* (Profesorul nu e în sală). Apoi vom memora o structură asemănătoare, cu substantive de genul feminin cum ar fi: *Книги нет в библиотеке* (Cartea nu este în bibliotecă) sau *Студентки нет в институте* (Studenta nu este în (la) institut).

Din cele de mai sus rezultă că vom studia o gramatică activă, funcţională. Vom evita teoria ca punct de plecare, dar nu vom neglija regula. Aceasta din urmă nu mai aduce astăzi serviciile care i se atribuiau în trecut, dar mai reprezintă în unele ocazii un sigur colac de salvare. Principiul adoptat astăzi aproape în unanimitate poate fi concretizat în cuvintele lingvistului englez A. W. Frisby: „Gramatica trebuie întotdeauna să urmeze". Prin gramatică el înţelege teoria, regula.

Se va evita un bagaj mare, dar pasiv, de reguli gramaticale. Ne vom axa pe esenţial, trecînd cu vederea sub-

Scanned with OKEN Scanner

tilităţile, excepţiile rar întrebuinţate, formele căzute în desuetudine.

Pentru asimilarea unei reguli se vor face numeroase exerciţii cu structuri gramaticale; se vor folosi tabele de substituire. Unii „pesimişti" pretind că pentru o însuşire perfectă, care să permită recunoaşterea imediată în orice text şi folosirea spontană a unei structuri, sînt necesare pînă la patruzeci de exerciţii variate. Probabil că nimeni nu va atinge această cifră, deşi nu este exclus ca, efectuînd exerciţiile de la un număr mare de lecţii din manual, să folosim de nenumărate ori structura respectivă fără să ne dăm seama. Tocmai această continuă repetare în practică constituie ceea ce se înţelege prin „gramatică activă".

Dat fiind că ne ocupăm aici de aspectul scris al limbii, este evident că ne vom baza pe memoria noastră vizuală. Cum s-o exersăm?

Secole de-a rîndul dascălii foloseau ca pedeapsă copierea la nesfîrşit a unor cuvinte sau propoziţii. Şi poate că nu erau chiar atît de absurzi.

Zicem *nu* copiatului mecanic, desigur. Copiatul conştient care să ducă la asocierea spontană a sensului cuvîntului cu reprezentarea lui grafică poate fi însă utilizat cu succes. Prima condiţie deci este să avem înţelegerea absolută a celor ce scriem. A doua, să verificăm cu atenţie textul copiat spre a evita fixarea în memorie a unor erori de ortografie.

Pentru a face copiatul mai viu, „creator", se pot sublinia cuvintele şi expresiile noi, precum şi anumite terminaţii care ni se par mai complicate, spre a le scoate în evidenţă. Se poate citi o propoziţie, apoi închide cartea, scrie după memorie şi în sfîrşit verifica cu textul original.

Dacă nu putem să cîntăm la un instrument muzical fără a exersa, dacă nu putem învăţa să vorbim decît vorbind sau să scriem decît scriind, tot aşa nu putem învăţa să citim decît citind.

Nici unul dintre instrumentele noastre de lucru principale nu va satisface această necesitate. În acest scop vom apela la instrumente auxiliare.

De îndată ce vom asimila primele noţiuni de limbă, de îndată ce vom depăşi stadiul unor propoziţii de tipul

Scanned with OKEN Scanner

This is a table (Aceasta este o masă) sau *La maison a dix étages* (Casa are zece etaje), vom începe să răsfoim reviste, vom căuta să descifrăm titluri, vom folosi texte bilingve, la început cele mai ușoare și texte prelucrate, explicative.

Această literatură auxiliară va merge paralel cu studiul manualului și va fi aleasă în conformitate cu interesele fiecăruia. Treptat, ponderea ei va crește iar manualul la un moment dat va deveni la rîndul său un material auxiliar.

Pentru specialiștii din diferitele ramuri ale științei, un articol dintr-o revistă străină comparat cu traducerea apărută în limba română va constitui un ghid util pentru vocabularul și stilul științific al limbii respective și va completa lacunele manualului.

Pentru lectura textelor de specialitate vom apela de la caz la caz la diferite dicționare speciale: tehnice, medicale, agricole, politice etc.

Astăzi există preocupări serioase în problema limbajului tehnic și științific. Astfel CREDIF (Centre de recherches pour la diffusion du français) lucrează la un vocabular general de orientare științifică pentru limbile franceză, rusă și engleză.

Am subliniat importanța comprehensiunii globale a frazei, a textului citit. Aceasta înseamnă că în cadrul lecturilor noastre vom apela mai rar la analiza sau disecarea textului, vom evita traducerea cuvînt cu cuvînt. Traducerea trecută pe ultimul plan sau eliminată cu desăvîrșire de metodele moderne care pornesc de la însușirea orală a limbii într-o ambianță reală, firească, își are în cazul nostru rolul său indiscutabil. De fapt, astăzi natura traducerii apare sub o lumină nouă, complet diferită de traducerea fragmentată, literală și deci greoaie cu care se opera în trecut.

Teoria traducerii este în prezent studiată în lumina lingvisticii moderne care oferă noi aspecte privitoare la natura acestui proces și la locul său în studiul limbilor străine. Traducerea automată, deși încă în stadiu incipient, și-a adus și ea contribuția în această problemă. Dovadă, publicarea în numeroase țări a unor studii și îndreptare practice de traduceri axate pe diferite publicații: literare, publicistice, științifice. Se elaborează și manuale în care studiul limbii străine este axat pe texte paralele.

Scanned with OKEN Scanner

Traducerea este o operaţie mult mai complexă decît se considera. O dată depăşite primele stadii de ucenicie, un exerciţiu de traducere ne obligă nu numai să asamblăm cuvinte, propoziţii, fraze, dar totodată să facem distincţii mai subtile între tonuri elevate şi familiare, între forme literare şi neliterare, dar şi să adoptăm un stil care să corespundă unei anumite epoci istorice, unui anumit mediu.

A traduce nu înseamnă să înşirăm cuvintele găsite în dicţionar cu o mică „ajustare" gramaticală. Pentru a evita o totală dependenţă de textul în limba străină propunem următorul procedeu: 1) o primă lectură a frazei cu sublinierea cuvintelor şi expresiilor necunoscute; 2) găsirea sensului potrivit în dicţionar; 3) o a doua lectură cu înţelegerea deplină şi 4) acoperirea textului şi redarea în limba română a ideii exprimate.

Aceasta se va aplica mai cu seamă pentru textele din manual, texte literare sau articole de ziar. În cazul unor texte de specialitate, datorită frazei mai concise şi necesităţii unei mari acurateţi, traducerea va fi mult mai apropiată de original. Proza tehnică şi ştiinţifică se caracterizează prin structura strictă, logică a propoziţiei, nu are un caracter emoţional şi permite deci o traducere mai fidelă care se reduce la găsirea unor structuri gramaticale echivalente.

În toate cazurile se va urmări ca fraza să „sune" românește.

Vom evita însă să ne formăm obişnuinţa de a traduce fie şi mintal fiecare propoziţie citită. De îndată ce sensul este clar, nu întrerupem lectura pentru tălmăcire în limba maternă. O vom face din cînd în cînd ca un exerciţiu, ca un sondaj. Traducerea în cazul nostru va constitui o precizare şi nicidecum o metodă unică de lucru. Este bine deci ca ea să intervină la sfîrşitul lecţiei.

Nu recomandăm adulţilor în prima etapă de studiu să folosească retroversiunea mai mult decît o cere manualul. Este o operaţie mai dificilă, se pot strecura erori, autocorectarea fiind aproape imposibilă.

Există numeroase forme de exerciţii mai accesibile, menite să dezvolte aptitudinea de a ne exprima în scris; esenţialul este să le efectuăm în număr cît mai mare şi cu o mare acurateţe. Dacă într-o conversaţie în limba străină, micile imperfecţiuni sînt uşor trecute cu vederea, orice

Scanned with OKEN Scanner

eroare într-o scrisoare, într-un referat sau chiar într-un formular devine de-a dreptul dezagreabilă, putînd duce la confuzii sau la neînțelegerea celor expuse.

Este evident că nu putem trage o linie de demarcație absolută între studiul unei limbi avînd drept unic scop comunicarea orală și studiul ei limitat la cercetarea publicațiilor de orice natură sau la redactarea unor materiale. Sub formă orală sau scrisă structura limbii este aceeași.

În lumina celor de mai sus, în capitolele dedicate fiecărei limbi în parte ne-am ferit să delimităm strict domeniile care aparțin însușirii limbii sub forma orală sau scrisă.

Prezentăm în ordine alfabetică cele patru limbi studiate cu precădere în țara noastră: engleza, franceza, germana și rusa, căutînd să redăm unele trăsături generale, specifice acestor limbi, precum și greutățile pe care le vor întîmpina românii mai ales în faza inițială a studiului.

După cum în alegerea metodei contribuția personală a fiecăruia este determinantă, tot așa ea va juca un rol esențial în selectarea acelor aspecte ale limbii asupra cărora vom insista în funcție de mobilul nostru și de scopul urmărit.

Scanned with OKEN Scanner

Cum să învăţăm limba engleză

„Limba nu este o construcţie abstractă a cărturarilor sau a lexicografilor, ea este un edificiu care se ridică din munca, necesităţile, relaţiile, bucuriile, sentimentele şi gusturile multor generaţii de oameni şi are o temelie cuprinzătoare bine înfiptă în pămînt."

WALT WHITMAN

În momentul în care ne aşezăm pentru prima dată, la masă, în faţa unui manual de limba engleză, avem desigur cîteva informaţii generale despre această limbă. Astfel, ştim că ea este limba oficială în Marea Britanie, în ţările din Comunitatea Britanică de Naţiuni, în Statele Unite ale Americii; ea este una din cele două limbi oficiale în Canada, Irlanda, Republica Sud-Africană. Ştim că este o limbă internaţională de largă circulaţie şi că studiul ei a luat un mare avînt în şcolile şi institutele de învăţămînt superior din ţara noastră.

Să facem însă o mică incursiune în trecut.

Limba engleză aparţine familiei limbilor indo-europene, care au multe elemente comune, nu prea evidente însă la prima privire. Asemănările între limbile aparţinînd acestei familii, chiar camuflate, sînt mai mari în ceea ce priveşte structurile gramaticale, unele părţi de vocabular (numerale, unele substantive comune, adjective, verbe) şi mai mici sau aproape inexistente în ceea ce priveşte sunetele şi structura lor. Dar să nu ne aşteptăm la prea mult de la această similitudine bazată pe origine comună. Limbile, aşa cum le cunoaştem astăzi, au parcurs drumuri lungi şi diferite. Unele au rămas mai apropiate între ele şi au avut relaţii mai strînse. Aceasta se poate spune mai ales despre cîteva grupuri de limbi din familia indo-europeană: limbile italo-celtice, germanice, baltice, slave şi greaca. Aceasta din urmă nu a contribuit la formarea vreunui grup larg răspîndit de limbi moderne, dar greaca veche sau elina a influenţat din antichitate latina şi limbile care s-au format pe baza acesteia, a influenţat de asemenea germana, engleza şi altele, iar în prezent mai constituie o sursă importantă de formare de noi cuvinte

Scanned with OKEN Scanner

în știință și tehnică. Să luăm, ca exemplu de împrumut, un singur cuvînt: atomul, pe care îl cunoaște astăzi pînă și un școlar din clasele mici.

Latina este limba de bază a grupului de limbi romanice și în diferite epoci istorice, direct sau prin intermediul altor limbi, a influențat unele grupuri de limbi.

Engleza, de care ne ocupăm acum, împreună cu germana, neerlandeza (termen comun pentru a desemna cele două variante — olandeza și flamanda — ale limbii germanice vorbite în Țările de Jos: Olanda și jumătatea de nord a Belgiei) și limbile scandinave (daneza, suedeza, norvegiana și islandeza) aparțin grupului de limbi germanice. Dar, deși fundamental germanică, de-a lungul secolelor care au urmat după cucerirea normandă, engleza a fost puternic influențată de franceză, care la rîndul său s-a format pe baza limbii latine, precum și direct de latină, mai ales în perioada Renașterii. Cuvinte ca *government* (guvern) sau *to abandon* (a abandona) sînt de proveniență franceză.

De aceea, să nu ne mire că vom înțelege fără greutate o serie de cuvinte din limba engleză, mai ales dacă le vedem într-un text tipărit. Astfel, dacă citim într-o revistă: *The direct method is important*, este probabil că vom înțelege că „Metoda directă este importantă". Similitudinile privesc mai ales limba scrisă, care ne permite popasul necesar pentru reflectare asupra lor. Limba vorbită se scurge mult prea rapid pentru a permite o raționalizare etimologică. La aceasta se adaugă ritmul, intonația și pronunțarea care ne sînt cu totul străine și care derutează pe începători. Nu este totuși exclus ca, ascultînd o emisiune în limba engleză, să distingem cuvinte ca *attention*, *capitalism*, *original* și altele, deși sensul frazelor ne va scăpa cu totul.

Un specialist va înțelege și mai multe cuvinte într-un text științific sau tehnic datorită utilizării pe plan mondial a unor termeni și datorită unei largi pătrunderi a terminologiei de specialitate engleze sau americane care, să nu uităm, a recurs în mare parte la latină sau greaca veche. În domeniul ciberneticii, al mașinilor de calcul, o persoană neinițiată auzind de „balanță input-output" sau de „programele software" ar putea crede că este un limbaj cifrat.

Scanned with OKEN Scanner

În realitate sînt cuvinte englezești adoptate și încetățenite o dată cu aparatura respectivă.

Propunem ca în studiul limbii engleze să nu omitem recunoașterea cuvintelor de origine latină și chiar să ne bucurăm de găsirea lor, fără însă să ne facem iluzii că vom avea în ele un sprijin masiv, mai ales în faza inițială a studiului. Cuvinte de origine latină și franceză apar mai frecvent în publicistică și în texte științifice, filozofice și chiar beletristice, pe care elevul începător le va aborda într-o etapă ulterioară.

Uneori, tocmai recunoașterea unui cuvînt poate da naștere la confuzii. Ne pot crea surprize așa-numiții prieteni falși, adică cuvinte cu formă asemănătoare cu aceea din limba română, dar cu sens diferit. Astfel *library* înseamnă bibliotecă și nu librărie, *fabric* — țesătură și nu fabrică, *actual* înseamnă real, iar *eventually* — în cele din urmă și nu eventual, cum am fi ispitiți să credem.

Mai întîi de toate este necesar să hotărîm pe care din principalele variante ale limbii vrem s-o învățăm: engleza britanică sau engleza americană.

Aceste două variante se deosebesc în primul rînd ca pronunțare și intonație. S-a compus chiar un cîntec care, pentru a sublinia nepotrivirile dintre un american și o englezoaică, arată pe note diferența de pronunțare a cîtorva cuvinte: *I love tomatoes, she loves tomatoes...* (Mie îmi plac tomatele, ei îi plac tomatele...), cuvîntul *tomatoes* pronunțîndu-se diferit. Aceste nepotriviri, permit totuși o comunicare perfectă peste ocean și noi vom accepta butada lui Bernard Shaw, care a afirmat că: „Anglia și America sînt două țări despărțite de o limbă comună".

În al doilea rînd, între engleza britanică și cea americană există cîteva deosebiri de gramatică, cum ar fi la persoana I-a singular și plural a viitorului (englezii: *I shall go*, americani: *I will go* — voi merge —).

În al treilea rînd, vom aminti unele deosebiri de ortografie: (englezii: *labour*, americanii: *labor* — muncă —).

Cele mai numeroase deosebiri apar în vocabular și expresii idiomatice. Ele au dus chiar la publicarea unor dicționare anglo-americane. Un turist, care a studiat engleza britanică, aflat la New York, ar putea să nu fie înțeles dacă va folosi cuvîntul *lift* în loc de *elevator* sau *underground* în

loc de *subway* (metrou), sau, s-ar putea să nu înțeleagă despre ce este vorba atunci cînd va fi rugat să-și înregistreze bagajul cu cuvintele: *Check your baggage* în loc de *Register your luggage.*

Nu ne vom speria însă de deosebirile dintre cele două variante, mai ales că, după părerea unor specialiști, aceste deosebiri de vocabular și expresii devin uneori chiar greu detectabile datorită mijloacelor moderne de comunicare și informație ca radioul și televiziunea și datorită unei largi circulații a publicațiilor.

Ideea este că, deși există deosebiri între engleza britanică și cea americană, similitudinile cîntăresc mult mai greu decît deosebirile și, ceea ce se numește *good English* (engleza bună), este engleza standard de oricare parte a oceanului Atlantic ne-am afla, ca și în orice altă regiune de pe glob unde se vorbește limba engleză.

Vom porni la studiul englezei britanice care, de altfel, se predă în școlile și universitățile noastre, convinși că o bună cunoaștere a ei va permite însușirea fără greutate a vocabularului și a expresiilor americane. În ceea ce privește pronunția și intonația, filmele americane vizionate pe micul sau marele ecran, treptat, ne vor antrena urechea pentru a înțelege unele cuvinte pronunțate diferit și pentru a nu ne simți pierduți în fața turistului american care ni se va adresa cu *How are you?* în locul formulei mai britanice *How do you do?*, pe care o cunoaștem din manualele de engleză.

Prin urmare, nu vom neglija limba americană, folosită astăzi de un număr tot mai mare de vorbitori, dar o vom lăsa pentru început la o parte, înregistrînd și memorînd pe parcurs americanismele întîlnite.

Se aude deseori că limba engleză este o limbă ușoară. Pe ce se bazează această afirmație?

În primul rînd pe structura ei gramaticală relativ simplă. Astfel, articolul hotărît *the* este invariabil, cel puțin în forma scrisă, iar articolul nehotărît are două forme: *a* și *an*, care se folosesc în general în funcție de sunetul următor *(a tiger, an elephant)*. Sistemul de gen și număr este logic, natural. Aceasta înseamnă că substantivele care denumesc ființe de sex masculin și feminin vor fi de genul masculin, respectiv feminin, iar cele care denumesc obiecte și abstrac-

Scanned with OKEN Scanner

ţiuni vor fi de genul neutru. Există bineînţeles unele excepţii cum ar fi: *ship* (navă) care este de genul feminin şi nu neutru; în schimb *baby* (bebi) este de genul neutru. Substantivele au o declinare foarte simplă, cu o formă diferită numai la genitiv, iar adjectivele sînt invariabile.

În al doilea rînd, limba engleză poate fi considerată uşoară datorită sintaxei logice, cu o ordine fixă a cuvintelor în propoziţie şi în sfîrşit, în al treilea rînd, lucru pe care l-am mai menţionat, datorită unui mare număr de cuvinte de circulaţie internaţională, pe care le putem recunoaşte uşor, de exemplu: *administration, art, adventure, affection, international, abundant, to offer, football, medicine.*

Este bine să înregistrăm aceste trăsături care ne vor netezi calea spre însuşirea limbii engleze, înarmîndu-ne totodată cu multă răbdare pentru învingerea dificultăţilor care se vor prezenta pe parcurs în faţa noastră, dacă vrem să învăţăm o engleză corectă.

Este adevărat că unii britanici, cum ar fi acelaşi Bernard Shaw, de pildă, exagerînd desigur, afirmă că nu există o engleză corectă şi că nu vom întîlni doi englezi care s-o vorbească la fel. Credem că nu este cazul ca începătorii să fie tulburaţi de asemenea afirmaţii. Să pornim deci cu ideea că vom învăţa acea limbă care să fie înţeleasă de toţi vorbitorii avînd engleza ca limbă maternă.

Cînd spunem că vrem să învăţăm o engleză inteligibilă nu înseamnă că vom porni la însuşirea unei limbi aproximative. Engleza de-a lungul secolelor de răspîndire în diverse ţări şi continente a dat naştere la multe forme stîlcite, cunoscute ca *pidgin English*, vorbite astăzi de cîteva sute de mii de oameni. Deşi acest *pidgin* este inteligibil şi serveşte unor scopuri de comunicare, noi îl vom evita cu orice preţ.

De aceea, vom aborda mai jos problemele dificile care se ridică în faţa celui ce se apucă de studiul limbii engleze, mai ales ca adult şi nu în cadrul unor cursuri organizate, sistematice.

Una din problemele cele mai spinoase ale studiului limbii engleze este pronunţarea. O glumă spune că în engleză se scrie „cîine" şi se citeşte „pisică". Într-adevăr, există o diferenţă extrem de mare între forma sonoră şi cea grafică. Trebuie să învăţăm să scriem un cuvînt pe care mai

Scanned with OKEN Scanner

întîi l-am auzit şi, invers, să învăţăm să pronunţăm un cuvînt pe care îl cunoaştem în forma scrisă, ca şi cum ar fi vorba de cuvinte diferite. Nu ne putem baza, în general, nici pe reguli. Deseori elevii întreabă de ce cei doi *o* se pronunţă diferit în cuvintele *blood* (sînge) şi *good* (bun), — şi profesorul încurcat răspunde că aşa este limba engleză.

În limba română pronunţarea defectuoasă a unui cuvînt nu-i modifică în general sensul. În engleză însă o simplă greşeală în pronunţarea scurtă sau lungă a unei vocale poate modifica complet sensul cuvîntului.

Astfel, confuzia între pronunţarea cuvintelor *sheep* (oaie) şi *ship* (navă) sau *live* (a locui) şi *leave* (a pleca), poate duce la fraze absurde ca: „Marinarul trăieşte pe oaie" — aici s-a pronunţat cuvîntul *ship* (*i* scurt) ca *sheep* (*i* lung) — sau „Locuiesc la ora opt" — aici s-a pronunţat cuvîntul *leave* (*i* lung) ca *live* (*i* scurt).

O pronunţare greşită poate duce la nenumărate alte confuzii: *pepper* (piper) pronunţat ca *paper* (hîrtie); *will* (vreau, voi) ca *wheel* (roată); *later* (mai tîrziu) ca *latter* (ultimul din doi) sau *letter* (literă, scrisoare).

Cum se va descurca atunci un începător care învaţă singur? El va face apel la dicţionar. Dar acesta îi va arăta doar cum se scrie şi cum se traduce un cuvînt şi aparent pronunţarea lui va continua să constituie un mister. Numai aparent, fiindcă alături de cuvîntul respectiv vor fi înşirate cîteva semne — simboluri fonetice, care vor arăta cum se pronunţă fiecare literă sau grup de litere. De aici decurge necesitatea cunoaşterii de la bun început a transcrierii fonetice pentru cei care nu beneficiază de îndrumarea unui profesor sau nu au la dispoziţie cursuri moderne imprimate pe discuri. Cei care învaţă limba engleză oral vor putea amîna studiul simbolurilor fonetice pentru o dată mai tîrzie cînd vor apela în mod curent la dicţionar. Pentru facilitarea studierii transcrierii unele manuale dau forme adaptate sau simplificate, care sînt utilizabile numai pentru manualul respectiv. Există însă o transcriere fonetică internaţională care permite consultarea oricărui dicţionar englez întocmit pentru străini. O listă de asemenea simboluri este prezentată în toate dicţionarele englez-române.

Totuşi transcrierea nu este echivalentă cu pronunţarea şi uşurinţa de a transpune cuvîntul scris în simboluri

Scanned with OKEN Scanner

nu va fi echivalentă cu pronunţarea lui corectă, după cum scrierea unei note pe portativ nu va însemna cîntarea ei corectă.

Singura soluţie este asocierea fiecărui simbol fonetic cu un cuvînt scurt a cărui pronunţare ne-am însuşit-o, şi transpunerea acestei asocieri la orice cuvînt nou redat prin acelaşi simbol. Astfel, dacă asociem sunetului vocalic /a/ din cuvîntul *cat* (pisică) transcrierea /æ/, de cîte ori vom întîlni simbolul /æ/ îl vom pronunţa ca în *cat*, de exemplu *hat* (pălărie), *fat* (grăsime, gras) etc.

Găsim cu ajutorul profesorului, al manualului sau chiar al dicţionarului un grup de cuvinte în care litera sau grupul de litere respectiv au aceeaşi valoare fonetică, deci care se vor pronunţa la fel, după cum un do major, în acelaşi registru, va fi cîntat la fel în orice împrejurare.

Memorăm bine pronunţarea, transcrierea şi scrierea unui cuvînt din acest grup. Astfel, dacă învăţăm să pronunţăm şi să scriem corect grupul de sunete *teen* ca în *thirteen* (13), vom pronunţa şi scrie la fel de corect *fourteen* (14), *fifteen* (15) etc. De altfel aproape toate manualele prezintă o dată cu textul respectiv şiruri de cuvinte în care literele sau grupurile de litere cu aceeaşi valoare fonetică sînt subliniate. Vom lega deci principalele sunete care diferă de sunetele limbii noastre materne de cuvinte-cheie, fiindcă sunetul încadrat se pronunţă şi se reţine mai bine. Nu este oare mai uşor să învăţăm cuvintele *down* (jos) şi *town* (oraş) dacă constatăm că se pronunţă la fel cu *brown* (maro) pe care l-am însuşit în lecţiile anterioare?

În afară de cele menţionate, în limba engleză vom întîlni o serie de sunete cu totul noi, străine limbii române. O serie de vocale nu apar în schema noastră sonoră, cum ar fi cele din cuvintele *hot* (fierbinte) /ɔ/, *bird* (pasăre) /ə:/, sau cum ar fi sunetul /æ/ pe care l-am mai menţionat în *cat* (pisică). Altele sînt relativ asemănătoare unor sunete din limba noastră, cum ar fi cele din cuvintele *but* (dar) sau *letter* (literă, scrisoare).

Printre consoanele mai dificile sînt /t/, /d/, /p/, /b/, /r/, iar sunetul /ð/ reprezentat grafic prin literele *th* ca în *this* (acesta), sau /θ/ grafic tot *th*, ca în *thing* (lucru), care nu au corespondenţă în majoritatea altor limbi au dus la diferite substituţii dezagreabile cum ar fi *zis* sau *dis* în loc

Scanned with OKEN Scanner

de *this*, sau *sik* în loc de *thick*. Pronunțării corecte a acestor sunete ar trebui să li se acorde o atenție deosebită, deoarece altfel fraze întregi se pot transforma într-un zîzîit sau sîsîit continuu.

N-am enumerat decît unele dificultăți legate de pronunțare. Se spune deseori că este imposibil să pronunți corect o mulțime de cuvinte dacă nu le cunoști de mic copil sau dacă nu ți-ai făcut studiile în Anglia sau în Statele Unite. Dacă pronunțarea corectă înseamnă imitarea perfectă a unui model britanic sau american, s-ar putea ca afirmația să fie de cele mai multe ori justă. Dar pot oare adulții, care învață în condiții mai puțin avantajoase, să tindă spre o asemenea perfecțiune? Eventual ar putea, dar nu este de regulă necesar. O pronunție apropiată de model poate fi însă atinsă. Pentru aceasta este indispensabil să ne concentrăm asupra ascultării atente și reproducerii fidele a modelului.

Spre a evita greșelile de pronunțare vom folosi, după cum am mai arătat, cît de des discul și banda de magnetofon. În lipsa acestora vom face apel la emisiunile de la radio și televizor, indiferent dacă este vorba de un ciclu de lecții organizat sau de simple ocazii ca: știri, cîntece, filme de aventuri, care ne permit să auzim modele autentice de limbă engleză. Filmele, unde imaginea este asociată cu sunetul, vor contribui desigur la fixarea pronunțării corecte a multor cuvinte.

Pentru a asocia în memorie pronunțarea unui cuvînt cu forma sa grafică sînt extrem de utile dictările pe care le putem efectua fără profesor, cu condiția să avem texte ușoare imprimate pe bandă de magnetofon sau pe disc. Acoperim textul scris. Ascultăm pe bandă cîte o propoziție, nu mai mult. O ascultăm a doua oară și o scriem. Verificăm cu textul scris și la nevoie corectăm greșelile. În cazul cînd am comis fie și o singură greșeală de ortografie ascultăm din nou fraza și o scriem corect. Abia după aceea trecem la fraza următoare.

Să admitem că pronunțăm corect toate cuvintele dintr-o frază. Oare aceasta va suna englezește? Nu, nicidecum, dacă neglijăm ritmul și intonația care diferă mult de la o limbă la alta. Evident, în însușirea lor rolul principal îi revine urechii. Aici iarăși discul și banda de magnetofon

Scanned with OKEN Scanner

sînt auxiliare preţioase. Dacă le avem la îndemînă ascultăm şi repetăm propoziţia respectivă pînă cînd „o cîntăm" pe aceleaşi note ca în modelul prezentat. Dacă este vorba de cîntatul propriu-zis, să-l folosim fără reticenţe ca pe un auxiliar excelent. Vom selecta cîte un cîntec mai lent şi cu o dicţiune clară. Îl vom asculta de cîteva ori concentrîndune atenţia asupra modului cum urcă şi coboară cuvintele, asupra tonului şi ritmului frazelor. La urmă, ca o verificare, vom încerca să reproducem crîmpeie din cîntec, indiferent dacă avem sau nu ureche muzicală.

În afara dificultăţilor de ordin fonetic, amintite parţial, şi pe care nu ar trebui să le ocolească complet nici acei pe care-i interesează numai textul tipărit, limba engleză are pentru noi şi suficiente dificultăţi de ordin gramatical.

Pe vremuri studiul gramaticii engleze se reducea la studiul sistematic al părţilor de vorbire, începînd cu articolul. Astfel, profesorii îşi întindeau programa morfologiei pe zece luni: articolul în septembrie, iar interjecţia în iulie. În anul următor se proceda, după aceleaşi criterii, la studiul sintaxei. Regulile gramaticale cuprinzînd lungi liste de excepţii se învăţau pe de rost. Este drept că fiecare regulă era urmată şi de exemple şi exerciţii. Acestea se făceau însă superficial, nu se controla suficient aplicarea în practică a regulii, care rămînea detaşată şi abstractă.

Astăzi nu mai poate fi vorba de predarea gramaticii engleze sub formă de recitări de reguli gramaticale teoretice, ci de un antrenament gramatical continuu. Trebuie să ne creăm deprinderi lingvistice, să ne obişnuim cu organizarea limbii engleze. Aptitudinea de a ne exprima spontan depinde de disponibilitatea imediată a structurilor fundamentale ale limbii valabile în toate ocaziile, independent de vocabularul folosit, oricît de bogat sau tehnic ar fi. Dacă ştim să spunem: *Neither John nor Tom has changed* (Nici John, nici Tom nu s-au schimbat), folosind corect structura *neither ... nor*, vom înţelege desigur şi fraza dintr-un tratat medical *Neither the blood pressure nor the rate of respiration has changed* (Nici tensiunea, nici ritmul respiraţiei nu s-au modificat).

Să presupunem totuşi că lucrăm după un manual care prezintă mai întîi regula gramaticală. Ca adulţi, care posedă suficiente noţiuni de gramatică în limba maternă,

citirea regulii ne va lămuri asupra exemplului (modelului) care urmează. Imediat după aceea vom căuta să memorăm modelul dat care va servi drept o structură-cheie, după cum cuvintele-cheie ne-au ajutat la însuşirea pronunţării. Etapa imediat următoare va fi construirea a cît mai multe exemple asemănătoare cu ajutorul bagajului de cuvinte însuşit. Să zicem că învăţăm prezentul continuu şi că avem modelul: *I am reading*, ceea ce înseamnă că citesc acum, în momentul cînd vorbesc. Repetăm de cîteva ori, apoi construim propoziţii ca: *I am writing* (scriu), *I am looking* (privesc), *I am standing* (stau în picioare), şi aşa mai departe pînă epuizăm verbele uzuale pe care le cunoaştem. Abia apoi trecem la efectuarea exerciţiilor date în manual.

Prin urmare, trecem la etapa următoare nu atunci cînd am înţeles regula — ceea ce se întîmplă aproape întotdeauna —, nu cînd am învăţat-o, ci atunci cînd avem convingerea că vom putea folosi spontan şi fără efort structura la care se referă regula respectivă.

Dat fiind că în studiul limbii engleze, ca şi al altor limbi moderne se evită însuşirea teoretică a gramaticii, propunem ca la început să nu se facă apel la gramatici complexe, alcătuite mai curînd pentru specialişti, ci să ne limităm la ceea ce ne oferă manualul, adică la o gramatică practică, aplicată la textul studiat. Dacă vrem să învăţăm volley, lectura unei broşuri despre *cum* se joacă volley ne va fi de prea puţin folos dacă nu punem mîna şi pe minge. Tot aşa de inutilă va fi o regulă gramaticală chiar înţeleasă, dacă nu este pusă în practică. Deci să luăm în mînă mingea noastră şi să învăţăm s-o aruncăm şi s-o prindem corect.

Care sînt principalele greutăţi pe care le vom întîmpina în ceea ce priveşte gramatica limbii engleze?

Să începem cu substantivele. În afara celor cîteva plurale neregulate ca *man* (om) — *men*, *child* (copil) — *children* etc., care se vor reţine pe parcurs fără prea mult efort, pluralul substantivelor engleze pare facil.

Desinenţa cu ajutorul căreia se formează în general pluralul substantivelor capătă în scris forma *-s*, modificîndu-se, uneori, literele anterioare, sau, apărînd înainte de *-s* o altă literă, ca în *lady-ladies*, *glass-glasses* ş.a. În pronunţare, această desinenţă poate avea trei forme sonore: *s* ca în

Scanned with OKEN Scanner

desks (birouri, catedre), *z* ca în *boys* (băieți) sau *iz* ca în *glasses* (pahare).

Declinarea substantivelor comportă o singură modificare, atît la singular cît și la plural, și anume cea de la cazul genitiv (posesiv). Forma posesivă în *'s* pentru singular și *s'* pentru plural se utilizează în general pentru persoane: *the boy's book* (cartea băiatului) — *the boys' book* (cartea băieților).

În limba engleză, spre deosebire de limba română, substantivul care denumește posesorul se află întotdeauna pe locul întîi.

Cînd este vorba de obiecte neînsuflețite trebuie să memorăm atît pentru singular cît și pentru plural forma *of the/a*: *the colour of the book* (culoarea cărții) sau *the colour of a book* (culoarea unei cărți), iar la plural: *the colour of the books* și respectiv *the colour of books*. Observați în ultimul exemplu dispariția la plural a articolului nehotărît.

Adjectivul, după cum am mai arătat, este invariabil. Contrar limbii române, el este plasat de obicei înaintea substantivului. Astfel vom spune: *a good boy* (un băiat bun), *good boys* (băieți buni) și *a good girl* (o fată bună), *good girls* (fete bune). De asemenea vom spune: *my boy* (băiatul meu), *my boys* (băieții mei), *my girl* (fata mea) și *my girls* (fetele mele).

Este util să cunoaștem chiar în prima etapă a studiului gradele de comparație. Ele sînt des folosite atît în limbajul de conversație cît și în publicistică, știință și literatură. De obicei, la început întîlnim gradul comparativ în *-er*, cum ar fi *longer* de la *long* (lung) și superlativul în *-est* — *longest*. Desigur că există și inevitabilele excepții. Astfel, este bine să știm că *better* înseamnă „mai bine" sau *worse* — „mai rău" etc. Deseori începătorii nepreveniți sînt tentați să formeze toate comparativele sau superlativele prin adăugare de *-er*, respectiv *-est*, ceea ce duce la greșeli ca *gooder* și *goodest* în loc de *better* și *best*. Lista excepțiilor fiind scurtă, poate fi memorată fără efort. Ulterior sau uneori concomitent facem cunoștință și cu cealaltă formă de comparație aplicată în general adjectivelor mai lungi de două silabe: *beautiful, more beautiful, the most beautiful* (frumos, mai frumos, cel mai frumos). De altfel, cunoș-

Scanned with OKEN Scanner

tinţele dobîndite aici ne vor fi utile şi la gradele de comparaţie ale adverbelor.

În ceea ce priveşte adverbul englez, vom întîmpina unele greutăţi în plasarea lui la locul corect, dar aceasta se va realiza treptat, o dată cu consolidarea unor deprinderi de vorbire. Astfel, adverbul de timp definit se plasează de regulă după adverbul de loc: *I saw him there* **yesterday** (L-am văzut acolo *ieri*). Adverbele de timp nedefinit şi de frecvenţă se aşază de regulă între subiect şi predicat: *He* **always** *reads good books* (El *întotdeauna* citeşte cărţi bune).

Considerăm că nici pronumele nu prezintă dificultăţi prea mari. Dată fiind frecvenţa folosirii lui în limba engleză (contrar limbii române, pronumele personal nu se omite), avem toate şansele să-l întîlnim chiar din primele lecţii. Astfel, pronumele demonstrativ singular *this* (pentru toate genurile) apare nelipsit pe pagina întîi sau a doua a oricărui manual în propoziţii ca: *This is a book* (Aceasta este o carte).

Să menţionăm cîteva curiozităţi. În primul rînd, de ordin grafic: pronumele personal *I* (eu), ca de altfel şi zilele săptămînii, lunile anului, substantivele şi adjectivele referitoare la naţionalităţi se scriu întotdeauna cu literă mare. În al doilea rînd, în limba engleză modernă a dispărut forma *thou* (tu), utilizîndu-se în toate cazurile *you*, care poate fi redat prin: tu, voi, dumneata, dumneavoastră.

Şi acum să trecem la verb, o parte de cuvînt aparent simplă sau mai bine zis la început simplă. În linii mari, se poate spune că există două tipuri de verbe: regulate (*love, loved, loved*) şi neregulate (*see, saw, seen*). Cele regulate, după cum se vede din exemplul dat, formează preteritul (timpul trecut) şi participiul trecut pornind de la infinitiv, cu ajutorul sufixului *-ed* sau *-d*. La cele neregulate însă nu putem stabili o relaţie formală între infinitiv, preterit şi participiul trecut. Totuşi, în cadrul acestor verbe se pot observa mai multe grupuri cu forme asemănătoare, ceea ce va uşura învăţarea lor.

Există o listă impozantă de verbe neregulate înşirate în ordine alfabetică în gramatici şi chiar în unele manuale. Pe vremuri, cunoaşterea lor în ordine alfabetică şi pe sărite era considerată absolut obligatorie. Dacă însă studiem

Scanned with OKEN Scanner

lista respectivă, constatăm că multe dintre ele nu vor fi folosite de noi aproape niciodată. Le vom întîlni rareori şi aceasta într-un stadiu avansat, cînd vom citi curent ziare, romane sau lucrări filozofice. Cît de des vom folosi, de pildă, verbe ca: *abide* (a răbda), *beseech* (a implora), *forsake* (a părăsi), *hew* (a tăia), *stave* (a pune doagele la un butoi) etc., mai ales că pentru fiecare dintre ele există sinonime mai des utilizate. Aici se impune o selecţie riguroasă, respectată în general de manualele moderne. Dacă după un an de studiu vom putea folosi corect cincisprezece dintre ele şi recunoaşte încă cincisprezece în forma scrisă, să ne declarăm pe deplin satisfăcuţi. Pe unele dintre ele le vom întîlni de la primii paşi *(do, read, write)* şi nu va fi nici o nenorocire dacă nu vom şti de la început că sînt verbe neregulate.

Vom constata cît de simplă este conjugarea. Prezentul nedefinit are o singură modificare (în general adăugarea desinenţei *-s*) la persoana a treia singular: *I look — he looks*, iar la preteritul nedefinit verbul nu comportă modificări nici de persoană, nici de gen sau număr: *I looked, you looked, he looked, we looked, you looked, they looked* (Eu am privit etc.).

Viitorul este un timp compus care se formează cu auxiliarele *shall* şi *will* şi verbul de conjugat. În engleza britanică, la persoana întîi singular şi plural, verbul de conjugat se combină în general cu auxiliarul *shall*: *I shall look — we shall look*. La celelalte persoane se formează cu ajutorul auxiliarului *will*. În engleza americană viitorul este şi mai simplu, avînd la toate persoanele forma *will* plus infinitivul: *I will look*.

Numeroasele verbe auxiliare şi modale *(have, be, shall, will, may, can, must* etc.) constituie poate o problemă mai complicată. Folosirea lor va fi mai bine însuşită în structuri. Astfel, vom înţelege că verbul *to have* înseamnă „a avea" în propoziţii ca: *I have a book*, şi „trebuie" cînd e urmat de un verb la infinitiv: *I have to read* (Trebuie să citesc). Mai tîrziu, îl vom întîlni ca auxiliar pentru formarea diferitelor timpuri: *I have read the book* (Am citit cartea). O oarecare dificultate prezintă pentru români folosirea verbelor *may* şi *can* care se traduc prin „a putea", însă *may* exprimă permisiunea: *May I stay?* (Pot să rămîn?) şi posibilitatea

Scanned with OKEN Scanner

externă: *He may come tonight* (Poate să vină deseară), iar *can* exprimă putința, capacitatea sau posibilitatea internă: *He cannot do it* (Nu poate s-o facă). Există însă o tendință, mai ales în America, de ștergere a acestei distincții.

Chiar de la început ne va frapa caracterul neobișnuit pentru noi al formelor negative și interogative și complexitatea acestor forme. De pildă, folosirea verbului *to do* ca auxiliar pentru construirea formelor negative și interogative prezintă unele greutăți pentru români, obișnuți cu forme interogative și negative simple. Cît de ușor formăm interogația și negația pornind de la afirmația „Te duci" (Te duci?, Nu te duci), în comparație cu *You go* — *Do you go? You do not (don't) go.* De obicei, manualele dau formele interogative și negative chiar de la primele lecții. Oricît de plictisitoare ni s-ar părea exercițiile de tipul: *He reads a book* (El citește o carte), *Does he read a book?* (Citește o carte?), *He does not (doesn't) read a book* (Nu citește o carte), va trebui să le efectuăm cu conștiinciozitate, căci vom întîlni mereu aceste forme.

Alături de forma completă a verbului, în engleză se folosesc și numeroase forme contrase, date în paranteză în exemplele de mai sus. În manuale ele sînt de obicei prezentate alături și o dată cu formele complete. Engleza modernă le folosește pe amîndouă. Formele complete sînt folosite mai ales în narațiuni, descrieri, discursuri oficiale, publicații științifice, iar cele contrase în conversație și în texte mai puțin oficiale. Astfel, va trebui să înțelegem și să folosim cu ușurință atît forma *It is a book*, cît și *It's a book* sau *You do not know* (Nu știți) și *You don't know.*

În limba română, pentru a exprima o acțiune ce se petrece în momentul vorbirii sau o acțiune în desfășurare, avem o singură posibilitate: să folosim timpul prezent. Astfel, vom spune „Fumez *acum* o țigară bună" și „Fumez *întotdeauna* țigări bune". În limba engleză însă, pentru a exprima aceste două idei, vom folosi forme diferite. Pentru a arăta că fumez în clipa vorbirii, vom spune: *I am smoking* (prezentul continuu sau progresiv), iar pentru a arăta că fumez în general vom spune *I smoke* (prezentul nedefinit). Pentru a reține aceste două forme care apar și la alte timpuri vom adăuga mintal la ideea pe care vrem să o exprimăm cuvîntul *acum* și în acest caz vom folosi

Scanned with OKEN Scanner

prezentul continuu; sau cuvîntul *întotdeauna* şi vom folosi prezentul nedefinit. Desigur, acest „leac" este valabil numai pentru începători şi ajută mai ales la utilizarea corectă a prezentului.

Mai tîrziu, vom acorda atenţie relaţiei dintre prezentul perfect şi *past tense* (preteritul) pe de o parte, şi timpurile perfecte ale indicativului în limba română, pe de altă parte.

Şi acum ajungem la ceea ce ni se pare că ar constitui piatra de încercare în legătură cu verbul în limba engleză sub aspect lexical şi anume faptul că verbul intră în nenumărate combinaţii cu prepoziţii şi adverbe, creînd noi sensuri şi construcţii idiomatice. Învăţînd cuvintele *to look* şi *out* (afară) vom putea oare înţelege că *Look out* înseamnă „Fii atent?", sau cunoscînd sensul cuvintelor *to call* (a chema) şi *down* (jos), cum vom deduce că expresia *Call down* înseamnă „a mustra" (S.U.A.)?

Este oare suficient să ştim că *turn* înseamnă „întoarce" pentru a folosi acest verb în propoziţiile *Turn on the radio* (Deschide radioul) sau *Turn off the light* (Stinge lumina)? Toate aceste combinaţii trebuie învăţate ca expresii avînd un sens complet, deosebit de părţile lor componente.

În limba engleză vreo douăzeci de verbe combinate cu diferite prepoziţii sau adverbe dau mii de sensuri pentru care în alte limbi folosim de fiecare dată un alt verb. Desigur, aceste verbe care formează construcţii idiomatice nu sînt uşoare şi o listă a tuturor sensurilor unui verb în funcţie de prepoziţia sau adverbul care-l însoţeşte ar putea să ne sperie dacă le-am învăţa prin memorare de liste. Noi le vom învăţa treptat, în propoziţii şi vom încerca să le folosim singuri în cazuri similare. Astfel, dacă în manual întîlnim exemplul *Turn on the radio*, vom substitui cuvîntul *radio* prin *light* (lumină) sau *television set* (televizor) şi pe viitor vom ţine minte că *turn on* înseamnă a aprinde sau a da drumul.

Pentru o corectă şi totodată mai rapidă însuşire a verbului englez propunem mai jos cîteva tipuri de exerciţii:

a) conjugare prin fraze în serie;

b) conjugare paralelă a afirmaţiei şi negaţiei, a întrebărilor şi răspunsurilor;

Scanned with OKEN Scanner

c) conjugarea, luîndu-se în considerație acțiunile înainte, în timpul și după efectuarea lor;

d) formularea tuturor întrebărilor posibile la o propoziție dată (cine, ce face, cum face etc.);

e) transformarea infinitivului în propoziții după indicația dată;

f) completare cu verbe a propozițiilor neterminate;

g) transformarea dialogului (a vorbirii directe) în narațiune (vorbire indirectă), și invers:

I am hungry, said Mary (Mi-e foame, a spus Mary)

Mary said that she was hungry (Mary a spus că îi e foame);

h) formularea de scurte propoziții cu verbele nou învățate;

i) construirea de propoziții cu unul și același verb însoțit de prepoziții diferite, avînd deci și sensuri diferite (*give in* — a ceda, *give up* — a renunța etc.);

j) găsirea antonimelor la verbe însoțite de prepoziții (*to put on — to put off*, respectiv „a pune" și „a scoate").

În limba engleză părțile de cuvînt sînt uneori greu de separat din cauza numărului redus de terminații distincte. Astfel, substantivele *contact* (contact, legătură) sau *mail* (poștă) au aceeași formă ca verbele *to contact* (a lua contact, a lua legătură) și *to mail* (a expedia prin poștă), iar verbele *to show* (a arăta) sau *to shave* (a se bărbieri) au aceeași formă cu substantivele *show* (spectacol) și *shave* (bărbierit). Deci, și aici ne bazăm nu pe sensul luat din dicționar, ci pe sensul întregii propoziții, pe locul și rolul cuvintelor în frază.

În unele cazuri, substantivele pronunțîndu-se aproape la fel cu verbul respectiv, apar greșeli în forma scrisă. Astfel, în loc de *I have passed the examination* (Am trecut examenul), se scrie *I have* **past** *the examination* (*past* — substantiv, *passed* — verb); folosind în traducere cuvîntul „trecut", care în limba română are aceeași formă pentru substantiv și verb, confuzia devine explicabilă.

Unele substantive sînt folosite ca adjective; *class* (clasă) în expresia *class distinction* (deosebire de clasă), în timp ce unele adjective sînt folosite ca substantive: *green* (verde) și *greens* (legume).

Sintaxa limbii engleze nu prezintă greutăți prea mari. După cum am mai arătat, există o ordine strictă a cuvintelor

Scanned with OKEN Scanner

în propoziție: subiect — predicat — complement direct Astfel, *Tom loves John* se va traduce exclusiv: „Tom îl iubește pe John" și nu: „Pe Tom îl iubește John". Cuvîntul care determină este în general plasat înaintea celui determinat, deci articolele și adjectivele vor sta înaintea substantivelor, iar adverbele înaintea adjectivelor și a participiilor.

Un alt aspect sintactic important îl reprezintă corespondența timpurilor verbale, neobișnuită pentru români. Astfel, vom afla că în anumite situații timpul verbului din propoziția secundară este determinat de timpul verbului din cea principală. Dacă în limba română în fraza: „Mi-a spus că e obosit" folosim în propoziția secundară timpul prezent, în aceeași frază tradusă în limba engleză verbul se va pune la trecut: *He told me that he* **was** *tired.*

Engleza fiind o limbă analitică, am văzut că numărul desinențelor este limitat, de aceea avem de-a face cu nenumărate instrumente gramaticale (articole, prepoziții, conjuncții etc.). Astfel, în o sută de fraze de lungime medie apar pînă la șase sute de asemenea cuvinte. De aici decurge importanța lor în construirea chiar a celor mai simple propoziții. Aceste cuvinte vor fi de preferință memorate în diverse structuri.

Recomandăm două tipuri de exerciții menite să contribuie la construirea corectă a propoziției și a frazei engleze:

1. Luăm o propoziție inițială foarte scurtă, pe care o extindem prin adăugarea treptată a mai multor cuvinte cunoscute. Dacă avem de exemplu propoziția *I am reading a chapter* (Citesc un capitol), îi vom adăuga cuvintele: *long, of the book, English, that I bought, yesterday* și vom obține fraza: *I am reading a long chapter of the English book that I bought yesterday* (Citesc un lung capitol din cartea englezească pe care am cumpărat-o ieri). În prima etapă ne vom mulțumi cu extinderi mai simple: *I have a book* (Am o carte), introducem *Romanian* și obținem: *I have a Romanian book* (Am o carte românească).

2. Din două propoziții scurte care ne dau o informație într-o ordine anumită, formulăm prin combinare o singură frază:

a) *I am reading this book. This book is interesting.* (Citesc această carte. Această carte este interesantă).

Scanned with OKEN Scanner

b) *I am reading this book because this book is interesting.* (Citesc această carte fiindcă această carte este interesantă), sau

c) *I am reading this book because it is interesting.* (Citesc această carte fiindcă este interesantă) ; sau ceva mai complicat :

a) *Tom read this book. I remember when.*
(Tom a citit această carte. Îmi amintesc cînd.)

b) *I remember when Tom read this book* (Îmi amintesc cînd Tom a citit această carte).

Francezii, pentru care studiul limbii engleze ridică multe probleme similare, au întocmit cîteva programe minimale de gramatică obligatorie pentru începători. Iată unul dintre ele, acceptat ca rezonabil de lingvista Hélène Gantier :

Verbul

1. Verbele auxiliare şi defective.
2. Formele interogative şi negative.
3. Prezentul şi trecutul. Introducerea prezentului perfect.
4. Lista selectivă minimă de verbe neregulate.
5. Imperativul.
6. Viitorul apropiat. Condiţionalul prezent.
7. Pasivul (cazurile cele mai simple la timpurile cunoscute).

Substantivul şi grupul substantival

1. Numărul.
2. Genitivul.
3. Adjectivul.
4. Pronumele şi determinanţii substantivului (studiul articolului).
5. Derivare şi compunere.

Fraza

1. Dialogul (fraze de contrast şi reluări interogative).
2. Coordonare şi subordonare.
3. Interogaţia şi exclamaţia simplă.
4. Sintaxa elementară a infinitivului.

Scanned with OKEN Scanner

5. Forma în „ing".
6. Comparația.
7. Ordinea elementelor unei fraze.
8. Prepozițiile.

Acest program gramatical este totuși mult prea vast pentru cei care acordă un timp limitat studiului limbii engleze. Este bine să-l avem în vedere și după o etapă (un an poate) să ne supunem unui autoexamen. Dacă la majoritatea punctelor vom răspunde *yes* (da), înseamnă că eforturile depuse au fost încununate cu succes.

Pînă acum am vorbit de pronunțare, de structuri gramaticale, de propoziții sau fraze, dar am lăsat la o parte materia de bază cu ajutorul căreia toate acestea sînt construite și anume cuvintele. Poate fiindcă astăzi se insistă atît de mult asupra faptului că o limbă nu înseamnă acumularea a mii de cuvinte necunoscute. Într-adevăr, care ar fi utilitatea însușirii unui mare bagaj de cuvinte dacă n-am ști să le legăm între ele? Oare se poate pune semnul de egalitate între o grămadă de cărămizi și o casă locuibilă? Totuși fără ele casa nu va putea fi ridicată și prin urmare vom acorda lexicului atenția cuvenită.

Vocabularul englez este unul dintre cele mai suple și mai bogate datorită numeroaselor surse de împrumut pe care le-a folosit de-a lungul evoluției sale, prin mijloace interne de dezvoltare (derivare, compunere etc.), datorită ușurinței cu care formează cuvinte și datorită unei abundențe de termeni noi în toate domeniile științei și tehnicii.

Într-un fel, aceasta constituie un avantaj datorită multitudinii de sinonime și dublete, dar și o dificultate în înțelegerea unui vorbitor care va folosi în conversație tocmai pe acelea pe care noi nu le cunoaștem; fiindcă autorul manualului respectiv a selectat sinonimele după anumite criterii, criterii necunoscute desigur vorbitorului englez respectiv. Astfel, dacă din manual cunoaștem cuvîntul *humanity* (omenire), s-ar putea să nu înțelegem sinonimul *mankind* folosit de interlocutorul nostru.

Vorbind despre modul cum în limba engleză verbul se asociază cu prepoziții și adverbe, am pomenit de crearea în acest fel a unor construcții idiomatice. Dar construcțiile idiomatice nu se limitează la asocierea verbului cu prepoziție

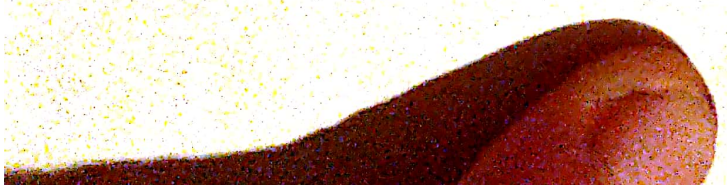

Scanned with OKEN Scanner

sau adverb. Ele pot fi de orice fel : lungi sau scurte, formate cu ajutorul verbelor şi prepoziţiilor sau a substantivelor şi adjectivelor. De exemplu *a mare's nest* nu va însemna nicidecum „cuib de iapă", ci „o descoperire fără valoare" sau, cum se spune, „apă de ploaie".

Expresiile idiomatice se pot traduce numai global. Închipuiţi-vă că un străin ar traduce cuvînt cu cuvînt expresia românească „A rîde pe sub mustaţă" în loc să-i redea sensul sau, într-un caz mai fericit, să-i găsească echivalentul aproximativ, care în limba engleză este: *Laugh in one's sleeve* ceea ce însă tradus, la rîndul său, cuvînt cu cuvînt înseamnă: „A rîde în mînecă".

Cum să depistăm expresiile idiomatice? În faza iniţială ele vor fi prezentate în manual. Dacă descifrînd un text în afara manualului constatăm că traducerea „nu iese", deşi sînt cunoscute toate cuvintele, s-ar putea să fie vorba de o expresie idiomatică. Multe dintre ele pot fi găsite în dicţionarele bilingve în dreptul unuia dintre cuvintele care compun expresia. Consultarea, într-o etapă mai avansată a dicţionarelor frazeologice sau a listelor de expresii idiomatice pentru străini este extrem de utilă.

În limba engleză întîlnim numeroase omonime şi omofone cum ar fi *him* (lui, pe el) şi *hymn* (imn), *pole* (pol) şi *Pole* (polonez) etc.

Unele dintre cuvinte au un sens mai larg, cunoscut în vorbirea curentă, şi un sens sau sensuri cu totul diferite în limbajul de specialitate. Cine ar putea crede că *pig*, care în limbajul uzual înseamnă „porc", poate însemna în tehnică „piesă brută", „bloc" sau „lingou"? Şi cui i-ar veni în gînd că expresia *one — love* într-un reportaj sportiv înseamnă „unu la zero" şi nu „o dragoste"?

Auzim uneori că începătorii se laudă că au învăţat într-o oră patruzeci sau mai bine de cuvinte. Graba lor este de înţeles, dar utilitatea acesteia este foarte îndoielnică. Acumularea unui mare număr de cuvinte înainte de a le putea organiza şi folosi în propoziţii poate fi asemuită cu achiziţionarea tuturor pieselor unui televizor de către cineva care nu ştie să le monteze. Înainte de a ne axa eforturile asupra lărgirii vocabularului este necesar ca în cadrul unui material lexical limitat să ajungem la o anumită corectitudine în sunete, ritm, intonaţie şi structuri grama-

Scanned with OKEN Scanner

ticale. În mînuirea tuturor acestora trebuie realizat un anumit grad de automatizare.

Cum se realizează aceasta? Formarea automatismelor se face, după cum am mai arătat, printr-o serie de exerciţii *(pattern drills)* care repetă cu mici variaţii o anumită structură sau mecanism gramatical. Pentru un adult este desigur monoton să repete în şir o anumită structură, substituind în modelul dat cuvintele cunoscute.

Pornind de la modelul *This is a book* (Aceasta este o carte), el va trebui să spună *This is a pencil* (Acesta este un creion), *This is a table* (Aceasta este o masă), *This is the blackboard* (Aceasta este tabla) etc. sau, pornind de la modelul *I want to go by bus* (Vreau să merg cu autobuzul), să repete la nesfîrşit *I want to go by ... train* (trenul), *ship* (nava) etc.

Totuşi, ori de cîte ori va vrea să spună că merge cu un anumit mijloc de locomoţie, automatismul creat *I want to go by ...* îi va veni spontan pe buze. Deci rezultatul obţinut urmează să răsplătească minutele de monotonie.

Masa vocabularului din manuale poate fi divizată în două categorii: vocabularul activ şi vocabularul pasiv. Primul, în care intră cuvintele indispensabile în viaţa cotidiană, trebuie să fie cunoscut la perfecţie pentru a fi folosit spontan şi imediat. Cel de-al doilea va fi doar recunoscut şi înţeles cînd va fi utilizat de către altcineva sau cînd va fi întîlnit într-un text tipărit.

Un adult va selecta uşor şi sigur cuvintele de care va avea nevoie şi le va lăsa deoparte pe celelalte. De asemenea, el va înţelege unele cuvinte după locul şi rolul lor în frază. Înţelegerea frazei va preceda pe cît posibil înţelegerea cuvîntului, ea fiind percepută ca un tot, şi nu va fi tradusă. Traducerea sau, mai bine zis, transpunerea în limba română este utilă ca o verificare finală. Astfel, dacă în propoziţia *I like sugar in my coffee* (Îmi place cafeaua cu zahăr) ne este necunoscut numai cuvîntul *sugar*, este clar că-l vom deduce din context.

Cei care în studiul limbii engleze urmăresc mai ales lectura unor publicaţii, vor căuta să evite traducerea cuvintelor izolate. Ei se vor întreba: cum pot să redau în limba română sensul propoziţiei şi mai puţin: ce înseamnă fiecare cuvînt luat în parte? Ei vor acorda atenţie instrumen-

Scanned with OKEN Scanner

telor gramaticale care reglementează și leagă cuvintele, stabilind raporturile dintre ele și vor cunoaște bine ordinea cuvintelor specifică propoziției engleze.

Limba engleză abundă în expresii de politețe. Ce ar fi să cunoaștem cîteva dintre ele? *How do you do?* (vă salut) ne va spune orice englez cu care ne întîlnim. De fapt, el nu este curios și nu așteaptă ca răspuns decît repetarea aceleiași întrebări. *How do you do?* va fi răspunsul nostru. Cînd ni se va mulțumi cu un *Thank you* sau *Thanks*, un răspuns potrivit va fi *Don't mention it.* În tramvai, în magazin, în orice aglomerație se vor auzi exclamații scurte: *I am sorry, excuse me, I beg your pardon* — toate, echivalente universalului nostru „pardon". Dacă aceste scuze ni se adresează nouă, să avem cîteva formule gata pregătite: *Never mind* (Nu face nimic) sau *It's all right* (E în regulă), care în Statele Unite s-a transformat în *It's O.K.* Acest *O.K.*, pe care îl auzim în nenumărate filme și care apare netradus în romane se crede că a provenit din ortografierea după auz a cuvintelor *all correct* (cu totul corect).

Vorbitorul de limbă engleză își presară frazele cu cuvinte „goale" ca *well, well now, let me see* ș.a., pe care le putem înregistra ca o particularitate a limbii engleze, fără a le traduce întotdeauna.

Treptat, ne vom obișnui cu topica limbii engleze, cu fraza ei mai concentrată, cu stilul familiar cu care se vorbește oficial despre marile personalități, cu aparenta superficialitate cu care se redactează în scris cele mai complicate probleme științifice, tehnice sau militare. Să nu ne mire, deci, că un text atît de serios ca un regulament de artilerie cuprinde întrebarea: *Are you behaving like an ostrich?* (Te comporți ca un struț?)

Lectura ne va dezvălui umorul nelipsit din paginile tuturor publicațiilor, de la cel destructiv al lui Swift pînă la cel generos al lui Dickens sau al lui Mark Twain.

Efortul depus va fi recompensat de posibilitatea comunicării cu peste două sute cincizeci de milioane de oameni, a căror limbă maternă este engleza, și cu încă cîteva sute de milioane de persoane care o utilizează ca limbă oficială. Vom fi recompensați și prin posibilitatea lecturii în original a unor capodopere de literatură clasică și contemporană. Cei care lucrează în domeniul științei și tehnicii vor avea

Scanned with OKEN Scanner

acces la o vastă literatură de specialitate, a cărei traducere nu se poate realiza decît parțial și cu întîrziere.

Pentru a ilustra numărul uriaș de cărți publicate în limba engleză citățm cîteva cifre din statisticile UNESCO pe 1965:

Marea Britanie:	26.314 titluri
Statele Unite:	54.378 titluri

Din limba engleză s-au tradus în același an 36 072 titluri, din care 2 392 de știință pură și 3 169 de științe aplicate. Este de menționat și faptul că în limba engleză se exprimă peste jumătate din ziarele ce apar în lume, două treimi din emisiunile-radio și trei pătrimi din filmele produse.

Scanned with OKEN Scanner

Cum să învăţăm limba franceză

„Am învăţat italiana ca să vorbesc cu Papa, spaniola ca să vorbesc cu mama, engleza ca să vorbesc cu mătuşa, germana pentru a vorbi cu prietenii, iar franceza pentru a vorbi cu mine însumi."

CAROL QUINTUL

Latina, o limbă italică, vorbită pe tot cuprinsul imperiului roman, a evoluat după prăbuşirea acestuia conform condiţiilor specifice din fiecare provincie, dînd naştere unui important grup de limbi, denumit grupul limbilor romanice. La un loc, ele totalizează un număr de peste 400 milioane de vorbitori. Teritoriile răspîndirii lor sînt vaste: aproape întreaga Americă de Sud, o parte din cea de Nord, mari întinderi din Europa, iar ca a doua limbă (culturală sau colonială), unele regiuni din Africa şi Asia.

După criteriul teritorial limbile romanice sînt împărţite în general în două grupe: grupul romanic oriental, format din română şi dalmată, şi grupul occidental format din catalană, franceză, italiană, portugheză, provensală, spaniolă şi altele.

Deşi toate aceste limbi sînt descendente din latină şi au din această cauză numeroase similitudini, fiecare a avut o cale proprie de dezvoltare, suferind pe parcurs diferite influenţe.

Astfel, dezvoltarea limbii franceze are o istorie lungă şi complexă, care face ca latina să nu fie singurul (deşi rămîne principalul) element care a contribuit la formarea ei.

În momentul cuceririi definitive a Galiei de către Cezar, populaţiile locale vorbeau în dialectele unei limbi despre care se ştie prea puţin: limba galică, cea mai veche limbă celtică.

Limba latină, atît cea clasică, cît şi latină vorbită, pătrunzînd pe acest teritoriu, înlocuieşte în mai puţin de un secol limba celtă. Prima, latina clasică, se menţine cu oarecari modificări ca limbă oficială a administraţiei pînă în 1539. A doua, latina vorbită, se transformă treptat, suferind influenţa limbii băştinaşilor şi mai ales, în cursul

Scanned with OKEN Scanner

secolului al V-lea, influenţa limbii năvălitorilor de origine germanică. Ca urmare, se dezvoltă o limbă nouă denumită *le roman* (limba galo-romanilor) care are elemente galice, latine (cele mai importante) şi germanice. Ea devine, începînd cu secolul al IX-lea, o limbă distinctă.

Această limbă era divizată în două mari grupuri de dialecte: *langue d'oc* şi *langue d'oïl*. Unul din dialectele ultimului grup, şi anume cel franc, datorită superiorităţii politice a seniorilor regiunii *Île de France*, predomină treptat şi înlocuieşte celelalte dialecte. În secolul al XIV-lea pe teritoriul regatului se vorbeşte în general o singură limbă — limba franceză.

La început pe jumătate sintetică, limba franceză evoluează în sens analitic.

În secolul al XVI-lea, odată cu Reforma, franceza pătrunde în publicaţiile religioase şi devine limba administraţiei, înlocuind latina. Tot în această perioadă, sub influenţa Renaşterii, ea se îmbogăţeşte cu o serie de termeni latineşti şi italieneşti.

Secolul al XVII-lea, datorită activităţii gramaticienilor, publicării de dicţionare, preocupărilor Academiei şi operelor marilor clasici, aduce ordine şi claritate în limbă, îi fixează formele, dă norme, orînduieşte ortografia.

Secolul următor nu mai aduce modificări substanţiale. Marii scriitori îi dau eleganţa, relaţiile cu englezii aduc termeni noi, iar Enciclopedia stabileşte terminologia tehnică.

Îmbogăţirea limbii de la Revoluţia franceză din 1789 încoace continuă, fie prin împrumuturi din limbi străine, fie prin procedee proprii de derivare şi compunere.

Încă înainte de Congresul de la Viena (1815), franceza devine limbă diplomatică. Nici un european din secolul trecut nu putea fi luat drept om cultivat dacă nu cunoştea limba franceză. La noi, ca şi în multe alte ţări, franceza era prima şi uneori unica limbă străină studiată acasă, în pensioane şi şcoli. Franceza rămîne şi astăzi una din limbile cele mai studiate, deşi întîietatea de acum cîţiva zeci de ani îi este contestată, pe plan mondial de limbile engleză, germană, rusă ş.a.

Franceza, ca limbă maternă, este folosită numai de vreo optzeci de milioane de locuitori, ea este însă limba oficială

Scanned with OKEN Scanner

sau una din limbile oficiale într-un mare număr de țări. În Europa, în afară de Franța ea este vorbită în Belgia (alături de flamandă), într-o parte a Elveției, în Luxemburg și Monaco. Franceza este limba oficială în Haiti, în unele din fostele colonii franceze din Africa și Asia, și una din cele două limbi oficiale ale Canadei.

Franceza de astăzi, ca orice limbă vie, este în continuă mișcare. Desigur că un francez cult de astăzi înțelege fără efort limba lui Rabelais sau Villon, dar ar fi înțeles oare un francez din secolul al XVII-lea pe cel contemporan dacă acesta i-ar spune: *Mon boss adore le suspense* (Șeful meu adoră suspens-ul)? Ar înțelege același contemporan al lui Rabelais o formulare ca: *Les cow-boys, le sheriff et le suspense de ce western sont formidables*, dacă ar citi o cronică cinematografică într-un ziar de astăzi?

Aceasta ne duce implicit la constatarea că în toate domeniile vieții moderne: politic, social, economic, tehnic, științific au apărut, mai ales după cel de-al doilea război mondial, o serie de denumiri străine, în special anglo-saxone, pentru a exprima diferite concepte noi, sau chiar înlocuind cuvinte franceze aparent bine înrădăcinate. În domeniul industrial și comercial este aproape imposibil să nu se recurgă la unii termeni anglo-saxoni, cum ar fi *ballast, cheque, budget* etc.

„Limba franceză este o calică nobilă și nu permite să fie îmbogățită împotriva voinței sale" spune Marcel Prévost.

În ciuda acestei afirmații, făcută ce-i drept în 1902, putem constata adoptarea unui număr mare de cuvinte engleze în limbajul de fiecare zi, în presă, radio, film etc. Împotriva acestei invazii, împotriva acestei „limbi" denumită *franglais* (franco-engleză) se duce o luptă îndîrjită de către forurile academice, universitare etc. Dar numai timpul va arăta care și cîte cuvinte străine vor fi respinse și care și cîte asimilate.

Am menționat aceasta pentru a preveni persoanele care, lucrînd după un manual „purist", se vor împiedica de aceste cuvinte de cum vor deschide un ziar sau o revistă.

Dorim să învățăm limba franceză ca să ne exprimăm și să înțelegem, deci să comunicăm. De aceea să fim avertizați și de posibilitatea că la prima întîlnire cu un francez vom fi învăluiți de un torent de cuvinte și expresii, de

Scanned with OKEN Scanner

data aceasta pur franceze, pe care nu ni le-a oferit manualul, ele fiind familiare: *C'est chouette!* (E grozav!), *un chic copain* (un prieten de nădejde), *feuille de chou* (ziar de proastă calitate) sau *Oh! la barbe!* (Ce plictiseală!, Ce peltea!).

Pentru a preîntîmpina blocarea comunicării cu orice francez la el acasă, va trebui la un moment dat să coborîm din confortul manualului în strada franceză, să intrăm într-o staţie de metro, să ascultăm conversaţia între doi muncitori feroviari, să asistăm la un meci zgomotos între copiii din cartier, presărat cu comenzi şi exclamaţii. Trebuie deci să ne cufundăm într-un fel sau altul în viaţa franceză reală.

Ne putem deci pune o întrebare legitimă: Ce franceză să învăţăm? Răspunsul cel mai facil ar fi: Cea pe care ne-o oferă manualul. Dar noi nu ne vom limita la atît. Vom studia în general ceea ce *La Fédération du français universel* (Federaţia francezei universale) numeşte „franceza universală", adică limba pe care o folosesc astăzi toţi francofonii ca mijloc de comunicare şi ca instrument adaptat la redarea realităţilor lumii moderne. Dacă avem la îndemînă un manual nou bazat pe vocabularul întocmit de Comisia pentru franceza fundamentală, va însemna că vom învăţa franceza bazată pe cuvintele şi expresiile cele mai frecvente din limbajul de fiecare zi al unui francez cult. Pe baza acestei franceze s-a elaborat metoda de la Saint-Cloud care caută, reproducînd crîmpeie din viaţa poporului francez, să creeze o ambianţă de viaţă reală, contemporană şi să dea elevului tipare de comportare asemănătoare cu cele ale vorbitorului autohton în a se exprima, în a scrie, citi şi acţiona în cadrul contextului cultural respectiv.

Oricare ar fi materialele noastre de studiu, vocabularul pe care s-ar baza ele şi cuvintele sau expresiile pe care le vom întîlni în cursul studiului, ne permitem să considerăm franceza ca una din cele mai elegante şi expresive limbi din lume şi de aceea să fim de acord cu Anatole France care spunea în 1921:

„Limba franceză este o femeie. Şi această femeie este atît de frumoasă, de mîndră, de modestă, de îndrăzneaţă, de emoţionantă, de voluptoasă, de pură, de nobilă, de

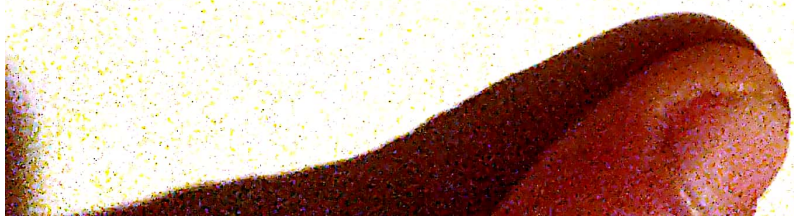

Scanned with OKEN Scanner

accent ascuțit ca în *bonté* (bunătate) și *e* — *deschis*, pronunțat cu gura aproape deschisă. Acest *e* este în general marcat de accent grav: *mère* (mamă) sau de accent circumflex: *tête* — (cap).

Vocala *u*, ca în *mur* (perete) nu corespunde sunetului românesc *u* (care este reprezentat prin grupul *ou*: *double* — dublu) și trebuie îndelung exersată, spre a se evita o pronunție identică cu românescul *iu*.

Ne vor încurca întrucîtva și modurile diferite de pronunțare a unor vocale compuse (*ai, aî, au, ou, oû*). Numai *ai* se pronunță fie ca *é*: *J'ai* (Eu am), ca *è*: *faible* (slab), fie ca *e* mut: Je *faisais* (Făceam).

Nu sînt facile nici vocalele nazale, care nu au sunete corespunzătoare în limba română; grafic ele sînt reprezentate astfel: *an, am, en, in, im, on, om* etc. Desigur că s-ar putea da indicația că aceste sunete se pronunță din fundul gîtlejului și pe nas, dar orice precizare sau teorie n-ar duce decît la pierdere de timp.

Deși consoanele nu constituie în general o greutate în ce privește pronunțarea, reprezentarea lor grafică ne poate încurca. Astfel, va trebui să știm că consoana *h* poate fi mută ca în *homme* (bărbat), sau aspirată ca în *héros* (erou), că *q* urmată de *u* se pronunță în general *K*: *quatre* (pa ru), și că sunetul românesc *ș* este reprezentat grafic prin *ch*, ca în *chambre* (cameră). Totuși această consoană compusă, *ch*, se pronunță *K* în unele cuvinte de origine străină: *technique* (tehnică). Literele *ph* reprezintă uneori sunetul *f*, ca în *philosophie* (filozofie). *R*-ul parizian graseiat este agreabil, dar nu absolut necesar.

Pentru ușurarea memorării unor sunete, pentru crearea unor automatisme în utilizarea lor, putem aplica sistemul cuvintelor-cheie. Să presupunem că avem dificultăți cu pronunțarea vocalelor nazale (*on, om* etc.). Ascultăm, de exemplu, pe bandă cuvintele *mon garçon* (băiatul meu) și reușim să le pronunțăm corect. Va fi ușor să le luăm ca model pentru cuvintele *son crayon* (creionul său) sau altele în care apar sunetele respective.

Vorbind de sunete am menționat și accentele, semne ortografice cu ajutorul cărora se marchează unele litere: ascuțit (´), grav (`) și circumflex (^). În limba franceză mai apar și alte semne ortografice: trema (¨), care se

Scanned with OKEN Scanner

pune pe vocalele *e*, *i*, *u*, *y*, atunci cînd sînt plasate după o altă vocală, pentru a marca detașarea în pronunțare: *naïf* (naiv), sedila (¸), care se pune uneori sub litera *c*, atunci cînd aceasta este urmată de *a*, *o*, *u*, pentru a arăta că se pronunță ca *ss* sau ca *s* dur: *leçon* (lecție). Mai menționăm apostroful care, în unele cazuri, înlocuiește — pentru a se evita hiatul — literele *a*, *e*, *i*: *l'âme* (sufletul) pentru *la âme*, *l'enfant* (copilul) pentru *le enfant*, și trăsura de unire care reunește sau leagă strîns două sau mai multe cuvinte: *arc-en-ciel* (curcubeu), *c'est-à-dire* (adică).

Limba franceză, nefiind o limbă fonetică, vom întîlni de îndată ce deschidem o carte sau scriem un cuvînt o mulțime de litere care nu se pronunță sau care se pronunță de fiecare dată diferit, în funcție de poziția lor în cuvînt. De aceea este preferabil să învățăm fiecare cuvînt, asociind de la început forma sonoră cu reprezentarea sa grafică. Astfel, vom reține că *l* dublu se pronunță ca un sunet muiat în cuvîntul *famille* (familie), dar ca unul tare în *mille* (o mie). Întîlnind ulterior cuvintele *Corneille*, *fille* (fată, fiică) le vom pronunța ca și *famille*, iar *tranquille* (liniștit) și *ville* (oraș) ca și *mille*.

Ortografia franceză nu este ușoară nici pentru francezi. „Franceza este o limbă foarte grea. O tot scrii timp de patruzeci și cinci de ani pînă să-ți dai seama că așa este" spunea scriitoarea Colette.

Cînd vrem să vorbim cu adevărat franțuzește trebuie să acordăm atenție și accentului de intensitate. El cade, în cuvintele franceze considerate izolat, pe ultima silabă articulată: *senti***ment**, *indiffé***rence**, iar în frază pe ultima silabă articulată a fiecărui grup de cuvinte legate prin sens și pronunțate fără repaus: *Comme vous le savez / je pars demain* (După cum știți, plec mîine).

Intonația — intensitatea, înălțimea muzicală și durata silabelor — în fraza franceză comportă două părți: prima, ascendentă, în care tonul se ridică pînă la o notă maximă și a doua — descendentă, care coboară pînă la nota cea mai de jos. Propozițiile interogative și exclamative n-au desigur decît parte ascendentă.

Pronunțarea franceză poate fi descrisă în linii mari ca mai sus sau se pot prezenta nenumărate amănunte

Scanned with OKEN Scanner

într-o terminologie tehnică și chiar savantă, dar aceste descrieri neînsoțite de înregistrări pe bandă sau disc sînt de mică valoare. Poate mai mult ca oricare altă limbă vie, franceza trebuie învățată pe bază de sunete reale și nu de pagini tipărite, încărcate de expuneri seci. De aceea cel mai bun sfat este să vă procurați (mai ales în cazul cînd nu sînteți sub îndrumarea unui profesor) benzi și discuri. Ascultați, imitați și pronunțați: antrenați urechea la sunetele francezei vorbite. Această idee se desprinde și din cuvintele lui Anatole France:

„Vorbim spre a ne înțelege. De aceea deprinderea este regula absolută în ce privește limba. Nici știința, nici logica nu vor putea înlocui deprinderea...".

Ca și în alte limbi, sau poate și mai mult, este necesar să legăm sunetul de context. Să luăm un singur exemplu: *s'en, cent, sans* și *sang* se pronunță identic. Pronunțate izolat nu-ți dai seama despre ce este vorba. În context însă avem: *Il s'en va* (El pleacă), *J'ai cent francs* (Am o sută de franci), *Il a répondu sans fautes* (A răspuns fără greșeli), *Il a versé son sang pour la patrie* (Și-a vărsat sîngele pentru patrie).

Deși vom arăta în cele ce urmează greutățile limbii franceze pentru români, defalcate pe părți de cuvînt, vrem să subliniem că în fond nu este important să cunoaștem nici terminologia gramaticală (care diferă uneori de cea română), nici diferitele categorii de substantive, adjective, pronume sau verbe. Esențialul este să înțelegem rolul, funcția în propoziție, în conversație, a fiecărei categorii și să folosim corect și spontan structurile fundamentale ale limbii.

Structura gramaticală a limbii franceze n-are pentru români prea multe aspecte spinoase.

Ca toate limbile romanice din grupul occidental, franceza are două genuri: masculin și feminin. Este plăcut să constatăm că, dată fiind originea comună (este vorba de cuvintele provenind din latina vorbită), genul substantivelor uneori va corespunde: *le loup* (lupul), *la bonté* (bunătatea), în schimb vom întîlni de la primii pași numeroase substantive unde genul nu corespunde: *la chaise* (scaunul), *le livre* (cartea). Genul este clar numai în cazul ființelor vii, în cazul substantivelor nume de lucruri s-ar putea spune

Scanned with OKEN Scanner

că domnește arbitrarul. Genul substantivelor pune în încurcătură nu numai pe străini. Listele întocmite cu cuvinte dificile sau dubioase atestă greutatea pe care o întîmpină chiar francofonii. De pildă, Academia franceză admite două genuri pentru cuvîntul *après-midi* (după amiază). Există și liste de substantive cu două genuri și respectiv sensuri diferite cum ar fi: *une tour* (un turn) — *un tour* (un strung, un tur).

Limba latină nu avea articol, nici hotărît, nici nehotărît. Limbile romanice occidentale au toate înaintea substantivului un articol hotărît provenit din latinescul *ille* (acela) sau un articol nehotărît provenit din numeralul latin *unus* (unu).

Articolele franceze, hotărîte (*le, la, l', les*) și nehotărîte (*un, une, des*) sînt extrem de simple. Să nu uităm că atunci cînd substantivul începe cu o vocală sau *h* mut, între articol și substantiv se face acea legătură de care am mai vorbit. Deci *les hommes* — *s* din *les* pronunțîndu-se ca un *Z*, sau, foarte aproximativ *le-zom*. Atragem atenția însă asupra sunetului *h* aspirat care nu permite niciodată legătura. De pildă făcîndu-se această legătură între articol și *h* aspirat în *les héros* putem construi o propoziție care să sune absurd: *Les héros* (pronunțată legat sună ca *les zéros* — zerouri) *ont été décorés* — deci s-ar putea înțelege că zerourile (nulitățile) și nu eroii au fost decorați. Pe parcurs vom face cunoștință și cu cazurile de omisiune a articolului.

Singurul articol a cărui însușire va necesita un oarecare efort este cel partitiv, el neexistînd ca atare în limba română. Articolul partitiv, care marchează o cantitate sau un număr nedeterminat, are la singular masculin forma *du*: *Donnez-moi* **du** *pain* (Dați-mi pîine), la feminin *de la*: *Donnez-moi* **de la** *viande* (Dați-mi carne), iar la plural *des* pentru ambele genuri: *Donnez-moi* **des** *fruits* (Dați-mi fructe). În manuale se explică și cele trei cazuri ale înlocuirii acestui articol prin prepoziția *de*. Mai atragem atenția asupra confuziei posibile între articolul partitiv și genitiv, formal identic. Credem totuși că chiar dacă nu putem determina gramatical despre care articol este vorba, oricine va înțelege că în structura „*le livre du professeur*" este vorba de „cartea profesorului", deși același *du* are altă valoare în propoziția „*J'ai acheté du pain*".

Scanned with OKEN Scanner

Substantivele feminine — nume de persoane sau de animale — se formează după anumite reguli. În general, aceasta implică modificări de ordin fonetic: *l'étudiant* — *l'étudiante*. În manuale sînt date liste de excepţii, cazuri particulare, cazuri speciale. Nu credem că este necesar să insistăm asupra lor, mai ales că pe unele le vom întîlni destul de rar, iar pe altele le vom învăţa pe parcurs.

Pluralele substantivelor de ambele genuri se termină de cele mai multe ori în *-s*, care însă nu se pronunţă decît în *liaison*. Aceasta înseamnă că deosebirea reală între singular (masculin) şi plural în vorbire apare, în general, la începutul cuvîntului, la articol. Această particularitate, datorită unor cauze istorice, face ca franceza să se distingă de limbile romanice surori. De aici decurge bineînţeles necesitatea învăţării substantivelor însoţite neapărat de articol, preferabil nehotărît *un*, *une* pentru cuvintele care încep cu o vocală sau *h* mut, în scopul evitării formei elidate *l'* care nu indică genul: *l'arbre* — *un arbre* (copac) şi *l'amande* — *une amande* (migdală) — feminin.

Adjectivul francez, ca şi cel român se acordă cu substantivul pe care-l determină. El stă de cele mai multe ori după substantiv. Excepţie fac unele adjective monosilabice: *Un bon vin* (Un vin bun).

În unele cazuri adjectivele capătă sensuri diferite în funcţie de cum sînt plasate — înainte sau după substantiv. Astfel, *un grand homme* înseamnă „un om de seamă", iar *un homme grand* — „un om înalt".

Adjectivele posesive (**mon** *livre* — cartea mea, **ma** *maison* — casa mea) precedă substantivul şi, avînd o frecvenţă mai mare decît pronumele posesive (*le mien*, *le mienne*), trebuie învăţate de la început. Din pricina tendinţei generale a limbii franceze de a evita hiatul, substantivele feminine care încep cu o vocală sînt precedate de adjectivul posesiv masculin: **mon** *institutrice* (învăţătoarea mea), **ton** *amie* (prietena ta).

Adjectivele demonstrative: **ce** *livre*, **cet** *homme*, **cette** *femme*, **ces** *livres*, **ces** *femmes* sînt de asemenea frecvente. Ele arată atît apropierea cît şi depărtarea (acesta — acela). Cînd dorim cu orice preţ să facem o precizare, putem să adăugăm după substantiv adverbul *-ci* pentru apropiere

Scanned with OKEN Scanner

(*ce livre*-**ci** — cartea aceasta) şi **-là** pentru depărtare (*ce livre*-**là** — cartea aceea).

Numeralele sau adjectivele numerale, cum sînt denumite în gramaticile franceze, se învaţă uşor, fiind invariabile cu excepţia lui *un* (feminin *une*). *Vingt* (20) şi *cent* (100), cînd sînt multiplicate primesc un *-s* pentru plural, dacă nu sînt urmate de un alt numeral: *deux cents francs* (200 de franci), dar: *deux cent cinquante francs* (250 de franci).

Pronumele personale: *je, tu, il, elle, nous, vous, ils, elles* au rol de subiect şi folosirea lor, spre deosebire de limba română, în faţa verbului este obligatorie, deoarece în pronunţare unele forme verbale sună la fel: *je parle, tu parles, il parle, ..., ils parlent* (eu vorbesc etc.).

Ca şi în limba română, pronumele ca obiect precedă în general verbul: *Je lui parle* (Îi vorbesc), dar există reguli complicate pentru succesiunea a două sau mai multe pronume: *Je le lui donne* (I-l dau lui). Aici se pot folosi exerciţii de substituire. Pentru masculin:

Je donne le crayon à Jean (Dau creionul lui Jean)
Je lui donne le crayon (Îi dau creionul)
Je le lui donne (I-l dau).

Pentru feminin:

Je donne la gomme à Jean (Dau guma lui Jean)
Je lui donne la gomme (Îi dau guma)
Je la lui donne (I-o dau).

Pentru români existenţa a două forme ale pronumelui personal (cea accentuată şi cea neaccentuată) creează uneori nedumeriri. Adeseori la întrebarea: *Qui veut répondre?* (Cine vrea să răspundă?) auzim răspunsul incorect: *Je* (eu) în loc de *moi* (care înseamnă tot eu). Pronumele personale accentuate (*moi, toi* etc.) sînt utilizate în situaţii precise, expuse în manuale şi gramatici şi ne mărginim doar să atragem atenţia asupra lor. Dat fiind că pronumele de toate categoriile (relative, interogative etc.) au o frecvenţă mare, propunem să fie cît mai mult exersate în exerciţii structurale, *pattern drills*, mai ales prin substituirea lor în structuri date, care să ducă la automatizare în utilizarea lor corectă. Să nu uităm că, învăţarea lor exclusiv pe categorii gramaticale, reguli şi excepţii nu va duce nici la înţelegerea lor, nici la folosirea spontană. După cum sublinia profesorul Mordecai Rubin la seminarul pentru

Scanned with OKEN Scanner

predarea limbilor străine care s-a ţinut la ONU în toamna anului 1967: „O experienţă statistică amară a arătat că poţi să ajungi să înţelegi şi chiar să cunoşti toată gramatica şi să nu poţi nici vorbi, nici înţelege".

Cînd unele persoane, în special vorbitorii unor limbi neromanice, califică franceza drept o limbă complexă, ei se referă în general la verb. Multiplele forme, regulate şi neregulate, ale celor aproximativ patru mii de verbe, nu vor cere însă în cazul nostru eforturi excesive mai ales în prima etapă, cînd, de pildă, n-am abordat încă regulile de concordanţă a timpurilor condiţionalului sau ale subjonctivului în frază.

Ce credem util de ştiut despre verbul francez?

1. Verbele franceze sînt împărţite în trei grupe, după forma infinitivului prezent şi a indicativului prezent. Primei grupe îi aparţin nouă zecimi din totalitatea verbelor şi anume cele terminate la infinitiv în *-er* şi la indicativ prezent în *-e*: *parler, aimer*. Al doilea grup reuneşte verbele care au la infinitiv desinenţa *-ir* şi intercalează *-iss* între rădăcină şi terminaţie la indicativ prezent plural, precum şi la alte timpuri: *finir* (a termina). Al treilea grup cuprinde numai vreo sută şi ceva de verbe: *partir* (a pleca), *recevoir* (a primi), *rompre* (a rupe) etc.

2. Formele negative.

Acestea sînt alcătuite din două elemente: *ne* înainte şi *pas* după verb: *Je ne sais pas* (Nu ştiu). În formele compuse, *pas* se pune după auxiliar, dar înainte de participiul trecut: *Je n'ai pas su* (N-am ştiut). *Pas* poate fi înlocuit cu orice adverb de negaţie: *jamais* (niciodată), *personne* (nimeni), *rien* (nimic) etc. Deoarece românii greşesc adeseori folosind atît *pas* cît şi adverbul de negaţie, propunem efectuarea unor exerciţii de substituire de tipul:

Je ne mange pas de fruits (Nu mănînc fructe)
Je ne mange jamais de fruits (Nu mănînc niciodată fructe)
Je n'entends pas (Nu aud)
Je n'entends rien (Nu aud nimic) etc.

3. Formele interogative

a) Orice afirmaţie poate fi transformată în întrebare cu ajutorul locuţiunii interogative *est-ce que?*: *Il parle français* (El vorbeşte franţuzeşte) — *Est-ce qu'il parle français?* (Vorbeşte franţuzeşte?). Această formă fiind

Scanned with OKEN Scanner

invariabilă și neschimbînd structura propoziției este recomandată de unele metodici ca cea mai ușoară. Ea este totodată frecvent folosită în limbajul uzual.

b) Dacă subiectul este un pronume se poate folosi, cu unele excepții, inversiunea: *Parle-t-il français?* (Vorbește franțuzește?) intercalîndu-se, după cum se vede un *t* eufonic înainte de *il, elle, on*. Dacă însă subiectul este un substantiv, acesta se pune pe primul loc, apoi se folosește inversiunea cu ajutorul pronumelui: *Monsieur Popescu, parle-t-il français?* (Dl. Popescu vorbește franțuzește?). Această formă fiind mai defectuos utilizată de începători, propunem să apelăm la ea într-o fază mai avansată.

c) Din fericire, în limba vorbită întrebarea se poate pune doar cu ajutorul intonației, fără inversiune: *Il parle français?* (Vorbește franțuzește?).

Formularea a cît mai multe întrebări la propozițiile date ne va obișnui cu formele interogative și va constitui un exercițiu de folosire a adjectivelor, pronumelor și adverbelor interogative.

4. Multe timpuri compuse se formează, ca și în limba română, cu ajutorul auxiliarului *avoir* (a avea): *J'ai parlé* (Am vorbit), *J'ai mangé* (Am mîncat). Totuși un număr de verbe și încă din cele cu o frecvență mare ca: *aller* (a merge), *entrer* (a intra), *naître* (a se naște), *sortir* (a ieși) etc. formează timpurile compuse cu ajutorul auxiliarului *être* (a fi): *Je suis allé* (M-am dus), *Je suis né* (M-am născut).

5. Participiul trecut. În cazul auxiliarului *être* el se acordă cu subiectul: *Il est allé, elle est allée, ils sont allés, elles sont allées* (el, ea, ei, ele ... s-au dus). În cazul auxiliarului *avoir* însă nu se acordă cu subiectul, ci numai cu complementul direct dacă acesta îl precedă: *Le travail que j'ai fait* (Lucrul pe care l-am făcut), *La traduction que j'ai faite* (Traducerea pe care am făcut-o). Această regulă însă afectează prea puțin limba vorbită, deoarece participiile terminate în vocală (care predomină) se pronunță la fel chiar prin adăugarea desinențelor *-e, -s* sau *-es* (*su, sue, sus, sues* — știut, știută, știuți, știute). În scris însă greșelile sînt frecvente, se pare, chiar la școlarii francezi.

6. Timpurile trecute ale indicativului corespund în traducere timpurilor românești. Vom folosi mai des im-

perfectul (*je parlais* — vorbeam) și perfectul compus (*j'ai parlé* — am vorbit) și mai rar perfectul simplu, care este mai mult o formă literară și oratorică.

7. Limba franceză fiind extrem de nuanțată, pentru exprimarea trecutului apropiat se folosește construcția *venir de* și infinitivul verbului: *Je viens de parler* (Am vorbit ... chiar acum).

8. Pentru viitorul apropiat se folosește prezentul verbului *aller* plus infinitivul: *Je vais parles* (Voi vorbi ... acum). O dată învățate prezentele verbelor *aller* și *venir*, aceste forme nu prezintă dificultăți și ne pot scoate din încurcătură ori de cîte ori avem dubii asupra perfectului compus sau al viitorului unui verb. Această rețetă, nu tocmai riguroasă, este uneori utilizată și în școlile americane.

9. În limba vorbită subjonctivul nu prezintă greutăți. Forma verbală este invariabil precedată de *que*: *Que je parle* (Să vorbesc). Imperfectul și mai mult ca perfectul subjonctivului sînt forme livrești, considerate prețioase în limba vorbită.

10. Există un număr relativ mare de verbe neregulate, care nu pot fi ocolite, datorită frecvenței lor. Ne vom întîlni de la început cu unele dintre ele: *être* (a fi), *avoir* (a avea), *aller* (a merge), *connaître* (a cunoaște), *croire* (a crede), *dire* (a spune), *faire* (a face), *lire* (a citi), *mettre* (a pune), *venir* (a veni), *voir* (a vedea) etc.

Este necesar să fie temeinic însușite pe măsură ce sînt întîlnite, măcar la timpurile principale. Spuneți-le, citiți-le, scrieți-le, folosiți-le în structuri, în propoziții.

11. Ca și în limba română, pasivul se exprimă cu ajutorul verbului *être*. Să nu uităm să facem și aici acordul între subiect și participiul verbului de conjugat: *La langue est parlée* (Limba este vorbită), *Les langues sont parlées* (Limbile sînt vorbite). Francofonii deseori ocolesc pasivul, folosind pronumele nehotărît *on* (se, cineva, oamenii etc.) cu diateza activă: *On parle français à Bucarest*, în loc de: *Le français est parlé à Bucarest*, ambele traducîndu-se: „La București se vorbește franțuzește".

12. Verbele impersonale și locuțiunile impersonale.

Spre deosebire de limba română, ele nu se pot folosi fără pronume subiect. Astfel se spune: *Il neige* (ninge), *il pleut* (plouă), *il faut* (trebuie). Aici se mai pot adăuga

Scanned with OKEN Scanner

verbe ca *faire* (a face) în expresii ca *il fait froid, il fait beau,* care evident se traduc în românește cu verbul a fi: „Este frig", „Este frumos". Menționăm aici forma impersonală *il y a,* care provenind de la verbul *y avoir* se conjugă ca orice verb impersonal *(il y avait, il y aura)* și care se traduce prin „este", „se află" sau „există": *Dans la chambre il y a des étudiants* (În cameră sînt studenți). Înlocuirea lui *il y a* prin verbul *être* este imposibilă în limba franceză.

13. Nu există o corespondență exactă între verbele pronominale (reflexive) ale celor două limbi, româna și franceza. Astfel, dacă noi spunem: „el se joacă", francezii vor spune *il joue* și dimpotrivă: „ea leșină" se va spune *elle s'evanouit.* Totuși, un mare număr de verbe sînt pronominale în ambele limbi: *s'abstenir* — a se abține, *se refugier* — a se refugia. Toate verbele pronominale franceze, de orice categorie, formează, spre deosebire de limba română, timpurile compuse cu verbul *être*: *Je me suis coupé* (M-am tăiat), în timp ce același verb, la diateza activă, le formează cu auxiliarul *avoir*: *J'ai coupé* (Am tăiat).

Verbul este cuvîntul esențial în orice propoziție, chiar cînd este subînțeles. Prin urmare, îl vom întîlni și întrebuința de la prima lecție. Vom merge în studierea lui de la simplu la complex, neîncărcîndu-ne memoria de la început cu tabele de conjugări.

Adverbul francez nu este complicat. Majoritatea adverbelor de mod franceze sînt derivate. Ele sînt formate cu ajutorul sufixului *-ment,* adăugat la masculin: *absolu — absolument,* și mai ales la forma feminină a adjectivului calificativ: *franche — franchement* (sinceră — în mod sincer). În formarea lor apar și unele particularități pe care ni le va prezenta desigur manualul. Spre a evita folosirea adjectivului în locul adverbului se pot efectua exerciții de transformare:

Elle est franche (Ea este sinceră)
Elle parle franchement (Ea vorbește sincer).

Există și un număr de adjective care pot avea valoare de adverb: *Un plafond bas* (Un tavan jos) și *Il parle bas* (Vorbește încet). De la acestea se poate uneori deriva adverbul conform regulii generale, dar în acest caz el capătă o nuanță diferită: *Il agit bassement* (Procedează în mod josnic).

Scanned with OKEN Scanner

Unele adverbe simple în limba română sînt redate în franceză prin adverbe compuse. Astfel *tout de suite* înseamnă — imediat, iar *tout à coup* — deodată.

Atragem atenţia asupra adverbului exclamativ *comme* (deseori substituit greşit prin *comment*): *Comme elle est jolie* (Ce drăguţă e!) sau *Vous avez vu comme elle est jolie* (Aţi văzut ce drăguţă e!).

Propunem să se acorde la un moment dat atenţie adverbelor pronominale de loc *y* şi *en*, cu totul neobişnuite pentru noi. Ambele înlocuiesc un complement circumstanţial de loc. Ele pot fi mai uşor înţelese în exemple:

a) *Il est à Paris* — *il y est*
(El este la Paris) (este acolo)

b) *Il arrive de Paris* — *il en arrive*
(El vine de la Paris) (vine de acolo)

Prepoziţiilor, ca în toate limbile, le acordăm atenţie. Le vom învăţa numai în structuri, în propoziţii, în dialoguri. Aceasta cu atît mai mult cu cît acolo unde noi folosim una şi aceeaşi prepoziţie, francezii folosesc prepoziţii diferite. Noi spunem: „Merg la şcoală" şi „Merg la doctor". Francezii însă folosesc în primul caz prepoziţia *à*, iar în al doilea — *chez*: *Je vais à l'école* dar *Je vais chez le docteur*. În alte cazuri noi utilizăm prepoziţia acolo unde în limba franceză ea este omisă în mod obligator. De exemplu: *J'attends Pierre* „(Îl) aştept *pe* Pierre". Vom fi atenţi şi la diferitele sensuri ale uneia şi aceleiaşi prepoziţii. Folosim aceeaşi prepoziţie *à* în trei propoziţii: *Je vais à l'institut* (Merg la institut), *J'ai étudié une plante à fleurs* (Am studiat o plantă cu flori) şi *J'ai acheté un fer à repasser* (Am cumpărat un fier de călcat). Observăm că această prepoziţie a fost tradusă de fiecare dată altfel. Cu ajutorul acestei prepoziţii sînt formate o serie de locuţiuni prepoziţionale demne de memorat: *À cause de* (din cauza), *à côté de* (alături), *à l'abri de* (la adăpost), *à la merci de* ... (la cheremul ...), *à l'exception de* (cu excepţia), *quant à* (cît despre, în ceea ce priveşte), *prêt à* (gata să) etc. Vom observa că în expresiile *en France* (în Franţa), *en l'an 2000* (în anul 2000) se foloseşte prepoziţia *en* şi nu *dans*, deşi ambele înseamnă „în".

Scanned with OKEN Scanner

Din punct de vedere sintactic franceza nu este o limbă grea, deşi ordinea cuvintelor în propoziţie este mai puţin elastică decît în limba română. Această ordine este determinată de reguli fixe, pe care în general le respectă pînă şi ziarele sau scriitorii neconformişti. Aceasta se datorează în parte Academiei franceze, în parte scriitorilor şi gramaticienilor din secolele al XVI-lea şi al XVII-lea, care aveau ca ideal logica şi claritatea. Nu degeaba Rivarol spunea că „Tot ce nu e clar nu e francez". Claritătii limbii franceze i se datorează faptul că de multe ori la conferinţe sau congrese internaţionale versiunea franceză este considerată oficială în ceea ce priveşte preciziunea interpretării.

Ordinea normală a cuvintelor în limba franceză este următoarea:

1	2	3	4
Grupa subiectului	Verbe	Grupa atributului sau a complementului direct	Grupa complementului circumstanţial
Marie	*a fait*	*son devoir de français*	*hier soir*

Există însă numeroase procedee pentru a pune în valoare un cuvînt sau un grup de cuvinte. Unul din cele mai des folosite este galicismul (expresie idiomatică): *C'est ... qui/que*:

1) *C'est Marie qui a fait son devoir de français hier soir (Ce n'est pas Jeanne)*

2) *C'est son devoir de français que Marie a fait hier soir (ce n'est pas son devoir d'anglais)*

3) *C'est hier soir que Marie a fait son devoir de français (ce n'est pas avant-hier).*

Desigur, pentru a traduce astfel de fraze va trebui căutat un alt procedeu pentru a scoate în relief anumite cuvinte. Astfel:

1) Maria (şi nu Ioana) e aceea care şi-a făcut ieri seară lecţia de franceză

2) Lecţia de franceză (şi nu de engleză) e ceea ce a făcut Maria aseară

3) Ieri seară (şi nu alaltăieri) şi-a făcut Maria lecţia de franceză.

Există însă o concordanță a timpurilor verbale între propoziția principală și cea secundară, care se conduce după reguli precise, străine spiritului limbii române. Dacă în limba română putem spune: Credeam că el nu va veni (în principală imperfect, în secundară viitor I), în limba franceză sîntem obligați să spunem: *Je croysais qu'il ne viendrait pas* (în principală imperfect, în secundară condițional prezent).

De asemenea, subjonctivul în franceză se folosește în mod obligatoriu după anumite verbe sau locuțiuni, chiar în cazurile cînd în limba română se folosește indicativul: Mă îndoiesc că va veni — *Je doute qu'il vienne.*

Dificil este și așa-numitul *Si Conditionnel,* care se tratează amplu în paginile manualelor. Pentru crearea cît mai rapidă a unor automatisme este necesară efectuarea unui mare număr de exerciții. Propunem unul dintre ele.

Pentru o subordonată dată, introdusă prin *Si Conditionnel* să se formuleze cît mai multe principale:

S'il fait beau . . . . . a) *j'irai me promener*
(Dacă va fi frumos) (mă voi plimba)

b) *je ferai une excursion*
(voi face o excursie)

Această concordanță se va învăța pe bază de exerciții — evitîndu-se traducerea care poate doar să ne încurce — pînă la realizarea unor automatisme. Acestea vor crea o disponibilitate imediată a structurilor fundamentale care pot fi „umplute" cu orice vocabular.

Însușirea vocabularului francez, această „carne" cu care se umple scheletul fiecărei structuri este destul de ușoară pentru români, datorită radicalului comun (latin) al unui mare număr de cuvinte. Uneori sensul unor propoziții întregi poate fi sesizat fără a recurge la dicționar. Credem că oricine va înțelege următoarea propoziție luată dintr-un ziar francez: *Le Ministre X. a annoncé hier soir une série de mesures restrictives dans le domaine du crédit bancaire.* De aceea energia, care în studiul altor limbi este cheltuită cu absorbirea unui mare număr de cuvinte, poate fi canalizată spre „asamblarea" lor corectă în structuri și propoziții. Este adevărat că această înțelegere

Scanned with OKEN Scanner

a cuvintelor franceze se constată mai ales cînd le vedem în forma scrisă. În cazul limbii vorbite apar mai multe discrepanţe. Astfel, dacă un cuvînt ca *nation* sub forma scrisă ne este perfect inteligibil, s-ar putea să nu fie recunoscut cînd este pronunţat de un francez.

Dar şi în legătură cu asemănările trebuie să păstrăm anumite rezerve. Este foarte probabil că vom recunoaşte un cuvînt francez nou, scris sau chiar rostit, dar să fim prudenţi şi să nu folosim cuvinte româneşti cărora să le dăm formă franceză, dacă nu vrem să reînviem pe faimoasa coana Chirița. Apar şi aici unii „falşi prieteni". Astfel, *arrêter* nu înseamnă „a arăta", ci „a opri", iar *ajouter* nu înseamnă „a ajuta", ci „a adăuga".

Ca şi în limba română, cuvintele pot avea sensuri proprii şi sensuri figurate. Dificultăţile apar în general cu cele din urmă, fiindcă aici, în funcţie de cuvintele cu care intră într-o anumită structură, traducerea literală devine imposibilă. De exemplu, sensul cuvîntului *monter* (a urca) în structura *Je monte l'escalier* (urc scara) este clar şi uşor de folosit prin analogie; în structura *monter à cheval* (a călări) este inteligibil într-un context, dar imposibil de folosit dacă nu cunoaştem dinainte expresia franceză; în schimb în expresiile: *monter la tête à quelqu'un* (a aţîţa pe cineva), *monter un magazin* (a organiza un magazin) sau *monter à l'assaut de* (a lua cu asalt) este greu de detectat sensul primar al cuvîntului *monter* şi în orice caz a înţelege despre ce este vorba.

Nu este suficient să înţelegem şi chiar să găsim echivalentele corecte ale expresiilor idiomatice, ale galicismelor. Utilizarea lor curentă va conferi limbajului nostru acel iz de autenticitate, pe care este agreabil să-l realizăm în mînuirea francezei vorbite.

Primul grup de expresii pe care le vom întîlni este legat de diferite formule de politeţe. Enumerăm cîteva: *Plait-il?* (Poftim?), *S'il vous plait!* (Vă rog!, Poftim!), *Il n'y a pas de quoi* (Pentru nimic), *Comment allez-vous?* (Ce mai faceţi?).

Un alt grup de galicisme extrem de utile şi frecvente este legat de exprimarea datei sau a timpului: *Aujourd'hui c'est le 20 avril* (Astăzi este 20 aprilie), *D'ici un mois* (Peste o lună), *De bonne heure* (Devreme), *Sur-le-champ*

Scanned with OKEN Scanner

(Imediat), *Il y a une semaine* (Acum o săptămînă), *Le combien sommes nous?*(Ce dată este astăzi?) .

Merită reţinute şi o serie de expresii construite cu verbul *avoir*: *J'ai faim* (Mi-e foame), *J'ai chaud* (Mi-e cald), *J'ai peur* (Mi-e frică), *J'ai honte* (Mi-e ruşine) etc. Unele se reţin mai uşor din cauza corespondenţei cu limba română: *J'ai raison* (Am dreptate) sau *J'ai besoin de* (Am nevoie de) etc.

Unele expresii sînt construite cu verbul *être*: *Être à même de...* (A fi capabil să ...), *Être de retour* (A se înapoia), *Être en train de* ... (A fi în curs de a...), iar altele cu verbul *faire*: *Faire de son mieux* (A-şi da toată silinţa), *faire semblant* (A se preface) etc.

Expresiile idiomatice, desigur, nu pot fi traduse pe părţi componente căci aceasta ar duce doar la denaturarea sensului. Astfel *pour de bon* înseamnă „definitiv" iar *en vouloir à quelqu'un* înseamnă „a-i purta cuiva pică".

Persoanele care studiază franceza mai ales pentru a avea acces la publicaţiile ştiinţifice sau tehnice vor avea avantajul unei terminologii inteligibile, iar uneori aproape identice, al unei fraze logice şi clare.

Acestea sînt, în linii mari, problemele de care se vor lovi cei doritori să înveţe limba franceză. După cum s-a putut vedea, greutăţile, deşi numeroase, nu sînt de neînvins, iar aplicarea şi în acest caz a metodelor moderne poate înlesni progrese simţitoare. Rezultatele la care este în drept să se aştepte orice persoană care a pornit la studiul limbii franceze merită din plin osteneala şi îi vor da bucuria de a mînui o limbă înrudită cu a noastră, o limbă în care au fost vehiculate idei generoase şi progresiste ce au înaripat mulţi patrioţi români în lupta pentru unitatea şi propăşirea neamului nostru, o limbă în care au fost scrise opere nepieritoare şi care şi astăzi, în ciuda concurenţei altor limbi, îşi păstrează nealterat prestigiul de care se bucură.

Scanned with OKEN Scanner

Cum să învăţăm limba germană

„Cine nu cunoaşte limbi străine nu ştie nimic despre propria sa limbă".

GOETHE

Limba germană, împreună cu engleza, cu limbile scandinave şi neerlandeza, aparţine grupului de limbi germanice. Prin urmare, studiul ei pentru un norvegian sau un englez este mai uşor decît pentru un român sau un francez.

Limba germană de astăzi a fost de la început scindată în multiple dialecte, avînd mari asemănări între ele.

În secolele al VI-lea şi al VII-lea ale erei noastre, prin schimbările consonantice survenite, spaţiul lingvistic s-a separat în dialecte germane vorbite în nord, numite *Niederdeutsch* (nd) — germana de jos — şi în dialectele vorbite în sudul Germaniei, în Elveţia şi Austria, numite *Hochdeutsch* (hd) — germana de sus, adică germana vorbită în regiunile muntoase.

Limba germană literară contemporană s-a dezvoltat din dialectele germane de sus. Acest proces a durat secole, parcurgînd în dezvoltarea sa istorită trei perioade mari:

— germana veche de sus *(Althochdeutsch, ahd)*, 750—1050;

— germana medie de sus *(Mittelhochdeutsch, mhd)*, 1050—1500;

— germana nouă de sus *(Neuehochdeutsch, nhd)* 1500 pînă astăzi.

Pe teritoriul Germaniei s-au vorbit şi se mai vorbesc şi astăzi numeroase dialecte cu deosebiri atît de mari încît cineva care foloseşte dialectul german nordic uneori nu poate fi înţeles de un locuitor din sudul Germaniei, dacă nu recurg amîndoi la intermediul limbii literare.

Începînd încă din secolele al XIV-lea şi al XV-lea au existat tendinţe de unificare a limbii îndeosebi în regiunea Saxonia. Aici, datorită amestecului dialectelor coloniştilor veniţi din diferite regiuni ale Germaniei, a apărut o limbă

Scanned with OKEN Scanner

comună care a început să fie folosită în locul limbii latine în documentele cancelariilor ducale și imperiale. Apariția tiparului a contribuit mult la răspîndirea acestei limbi comune, iar Luther, folosind-o pentru traducerea în 1521—1522 a Bibliei, i-a dat o pondere nouă.

Limba lui Luther a suferit de-a lungul secolelor numeroase modificări, totuși ea rămîne baza limbii germane moderne.

Deosebirile în dezvoltarea istorică din diferite regiuni au dus la formarea unor particularități care disting limba germană vorbită astăzi în Austria sau Elveția de cea vorbită pe teritoriul Republicii Democrate Germane și al Republicii Federale a Germaniei.

Un exemplu de dezvoltare proprie pot servi și dialectele germane vorbite pe teritoriul țării noastre: dialectele săsești din Transilvania și cele șvăbești și austriece din Banat. Între ele există deosebiri atît de mari, încît vorbitorii acestor dialecte pot comunica între ei numai prin intermediul limbii literare, pe care și unii și alții o învață în școală.

Noi vom studia desigur tocmai această limbă literară, care este în general înțeleasă și vorbită ca limbă maternă de absoluta majoritate a celor peste 100 de milioane de vorbitori ai limbii germane.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea și în primele decenii ale secolului nostru, în Europa și America germana a fost una din limbile moderne cele mai studiate. Astăzi limba germană este studiată mai ales datorită importanței sale ca acces la știința și tehnica germană. Specialiști din numeroase domenii o studiază tocmai pentru cunoașterea publicațiilor de specialitate. Dar în zilele noastre de mare avînt al turismului nu putem să omitem faptul că germana este limba dominantă în Europa centrală și că o cunoaștere chiar elementară a limbii vorbite ne poate aduce mari servicii în timpul unor călătorii de studiu sau de agrement.

Particularitățile fonologice, morfologice și sintactice ale limbii germane prezintă unele dificultăți care au dus la crearea de prejudecăți în legătură cu accesibilitatea ei.

Iată ce spunea Mark Twain în legătură cu experiența sa în studiul limbii germane: „Studiile mele filologice

Scanned with OKEN Scanner

mi-au dovedit cu prisosință că un om talentat poate să învețe engleza în treizeci de ore (excluzînd pronunția și ortografia), franceza în treizeci de zile, germana însă numai în treizeci de ani".

Dacă în afirmația cunoscutului critic și satiric american există multă exagerare, nu putem să nu recunoaștem că ea conține o oarecare doză de adevăr.

Prin urmare, trebuie să ne pregătim pentru o muncă asiduă chiar de la primii pași, căci germana, spre deosebire de engleză sau franceză, are unele dificultăți evidente încă de la început.

Să începem cu pronunția, deși nu aici se ascund trăsăturile cele mai dificile ale limbii germane pentru români. Există reguli de pronunțare, mai mult sau mai puțin fixe, și nu chiar atît de multe sunete străine schemei noastre sonore. Să vedem care sînt acestea.

Vom pronunța ceva mai greu vocalele *ö* și *ü*, marcate în scris cu două puncte deasupra literei, numite *Umlaut*, ca în *die Tür* (ușa) și *das Öl* (ulei).

O pronunțare greșită a acestor sunete dă naștere la confuzii, la schimbarea sensului unor cuvinte sau propoziții întregi. Într-adevăr, există unele cuvinte cu sens diferit, dar pronunțare apropiată. Ce-ar zice un german dacă, vorbind despre constănțeni i-am numi: *Kistenbewohner*, adică „locuitori ai lăzilor" în loc de *Küstenbewohner* — „locuitori de pe coasta mării"? Și ce mirare am stîrni la Berlin dacă, vrînd să spunem că cunoaștem temeinic literatura germană, am pronunța în loc de *gründlich* (temeinic) cuvîntul *grindlich* care regional înseamnă „bubos"!

Cum să reproducem corect aceste sunete? Luăm cuvinte scurte de genul *süß* (dulce) sau *schön* (frumos), pe care le-am auzit de mai multe ori, și le folosim ca model pentru toate cuvintele noi conținînd aceste sunete. Repetăm aceste exerciții pînă cînd urechea noastră va distinge clar deosebirea între un *i* și un *ü* sau între un *o* și *ö*, și pînă cînd ajungem să asociem pronunțarea corectă cu forma grafică a literelor *ü* sau *ö*.

Se pare că pronunțarea unor sunete n-a fost și nu este perfect soluționată nici de germani. Aceste probleme îl preocupau pe Goethe încă acum aproape 200 de ani. Iată ce-i scria lui Eckerman în acest sens:

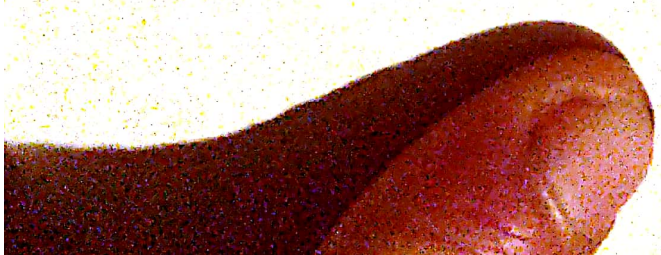

Scanned with OKEN Scanner

„Pronunţarea germanilor din Nord este în general satisfăcătoare. E curată şi poate fi socotită exemplară din multe puncte de vedere. Am avut, dimpotrivă, mult de furcă cu şvabii, austriecii şi saxonii. La aceştia ne trezim cu defectele cele mai caraghioase, care provin din faptul că în şcolile de aici nu sînt îndrumaţi să deosebească pe *B* de *P* şi pe *D* de *T* printr-o pronunţare marcată. O astfel de persoană rosteşte *Pein* (chin) la fel ca *Bein* (picior), *Pass* (trecătoare) ca *Bass* (bas) şi *Teckel* (baset) la fel ca *Deckel* (capac). Dacă cineva nu deosebeşte pe *P* de *B*, vrînd să strige *Packe ihn an!* (Pune mîna pe el) strigă în schimb *Backe ihn an!* (Pune-l la copt)."

Eckerman la rîndul său citează cazul unei actriţe de la Weimar, care pronunţînd *Ziege* (capră) în loc de *Züge* (chip, trăsătură) a formulat următoarea frază absurdă: „...*ich setze mein ganzes Vertrauen in den Edelmut deiner Ziege*" (Îmi pun toată încrederea în mărinimia caprei tale!).

În afară de cele menţionate, pronunţarea corectă mai prezintă o dificultate. Spre deosebire de vocalele limbii române, cele ale limbii germane, ca şi ale limbii engleze de pildă, pot fi scurte sau lungi. Între o vocală lungă şi una scurtă există o deosebire de cantitate. Vocalele se deosebesc şi prin timbru. Cele scurte au un timbru deschis, iar cele lungi un timbru închis. Aceasta duce la diferenţierea unor cuvinte cu sensuri diferite, care altfel ar suna identic. Prin urmare, va trebui să sesizăm şi noi aceste deosebiri, să ne antrenăm auzul şi pronunţarea ca să nu confundăm:

das Lamm (vocală scurtă) în româneşte „miel", cu
lahm (vocală lungă), în româneşte „paralizat", sau
das Bett (vocală scurtă) — „pat", cu
das Beet (vocală lungă) — „strat de flori".

Dacă poposind într-un hotel din Weimar am cere: *Zeigen Sie mir bitte ein Zimmer mit einem Beet*, ceea ce ar însemna că cerem o cameră cu un strat de flori, răspunsul logic ar fi: *Wir können Ihnen nicht so etwas zeigen, die Beeten sind im Garten* (Nu vă putem arăta aşa ceva, straturile de flori sînt în grădină).

O neînţelegere mai puţin comică ar surveni dacă în loc de *Wollen wir das woanders st llen* (*stellen* — *e* scurt,

Scanned with OKEN Scanner

adică „Să punem aceasta în altă parte", am spune *Wollen wir das woanders stehlen* (*stehlen* — *e* lung), ceea ce înseamnă că vrem să furăm aceasta din altă parte!

Este evident că limba germană nu comportă aceleași dificultăți de ordin fonetic ca alte limbi, cum ar fi engleza, totuși ele nu lipsesc nici aici.

În însușirea unei pronunțări corecte vom apela, pe cît posibil, la o baie lingvistică pe care ne-o oferă emisiunile radio, discurile, filmele.

Cînd vom poseda elemente suficiente pentru construire de fraze scurte și cînd le vom putea înțelege de îndată ce au fost rostite, va fi util să ascultăm scurte recitări pe disc: poezii scurte pentru copii sau poezii mai mici și mai simple scrise de mari poeți germani. Dacă aceste versuri sînt puse pe note, cu atît mai bine.

Melodia frazei este mai importantă decît sunetul izolat. Fraza vorbită se învață ca una muzicală. Este bine să prindem muzica specifică a unor întrebări cum ar fi: *Wie so?* (Cum așa?) sau *Warum denn?* (De ce oare?). Dacă sîntem dotați cu o ureche muzicală vom reproduce modulația după prima încercare. În caz contrar vom recurge la un exercițiu asemănător cu gamele la pian executate de un începător. După cum urechea va prinde melodia ascendentă a unei game, așa vom auzi și reproduce corect fraza respectivă.

Urechea noastră va prinde totodată și accentul care poate să cadă pe prima silabă, pe cea finală sau pe prefix. Din fericire, accentul german se menține în general pe aceeași silabă. Și aici pot apărea deosebiri de sens la cuvinte care au aceeași formă grafică. Astfel cuvîntul *überfahren* cu accent pe prefix înseamnă „a transporta, a duce pe cineva sau ceva de partea cealaltă", în timp ce *überfàhren*, cu prefixul neaccentuat, înseamnă, „a călca pe cineva cu un vehicul".

În limba germană vocala inițială a unui cuvînt nu se leagă de sunetul final al cuvîntului precedent, ca în limba franceză, ci se articulează cu o scurtă întrerupere a curentului de aer care a produs sunetul precedent.

Structura gramaticală a limbii germane este ceva mai complicată pentru români. Una din greutăți constă în sistemul de cazuri ale substantivului. Unele manuale

Scanned with OKEN Scanner

de limba germană au ajuns să perpetueze un adevărat mit în legătură cu declinările, cu care sînt speriaţi începătorii. De fapt, sistemul cazurilor prezintă mai multe dificultăţi în formele articolelor sau ale adjectivelor de toate categoriile decît ale substantivelor.

În ceea ce priveşte substantivele, limba germană prezintă alte complicaţii. Astfel, genurile substantivelor nu coincid cu cele din limba română. Există trei genuri. Fiinţele de sex bărbătesc sînt în general de genul masculin, cele de sex feminin de genul feminin. Întîlnim însă excepţii: *das Weib* (femeia), *das Mädchen* (fata) şi *das Fräulein* (domnişoara) sînt de genul neutru, ultimele două avînd justificarea că au forma diminutivă, iar toate diminutivele din punct de vedere gramatical sînt de genul neutru. Încurcătura mare apare la substantivele denumind obiectele care pot fi de orice gen. Dacă *furculiţa* este, ca şi în limba română de genul feminin, *lingura* este în schimb de genul masculin, iar *faţa de masă* este de genul neutru. Necunoaşterea genului substantivelor poate crea situaţii comice. Astfel, un excursionist confundînd cuvîntul *der Leiter* (conducător, ghid) cu *die Leiter* (scara) a spus: *Ich bin von dem Leiter gefallen*, adică „am căzut de pe ghid".

În stabilirea genului substantivelor cunoaşterea terminaţiilor poate fi de folos. Astfel, de genul masculin sînt majoritatea substantivelor terminate în *-er* şi *-ler*: *der Lehrer* (profesorul), *der Wissenschaftler* (omul de ştiinţă). Substantivele terminate în *-e* (*die Liebe* — dragostea) şi *-de* (*die Weide* — pajiştea) sînt în general de genul feminin, dar vom întîlni chiar de la primele lecţii excepţii ca *das Ende* (sfîrşitul) sau *das Auge* (ochiul) şi natural că *der Knabe* (băiatul) este de genul masculin.

Substantivele abstracte cu sufixe de origine germană *-heit*, *-keit*, *-schaft* şi *-ung* sînt în general de genul feminin: *die Schönheit* (frumuseţea), *die Höflichkeit* (speranţa), *die Freundshaft* (prietenia) sau *die Übung* (exerciţiul), în schimb cele mai multe substantive cu sufixe de origine germană ca *-sal* (*das Schicksal* — soarta) sau *-tum* (*das Altertum* — antichitatea) sînt de genul neutru.

Desigur, un începător nu poate să memoreze liste întregi de terminaţii, sufixe de origine germană sau neger-

Scanned with OKEN Scanner

mană, împreună cu excepţiile respective pentru a determina genul substantivelor. Credem că pentru un novice acest lucru nici nu este necesar. El va întîlni aproape întotdeauna cuvîntul precedat de un articol sau pronume.

Cel mai bun sfat care poate fi dat în legătură cu determinarea genului substantivelor este învăţarea lor numai împreună cu articolul respectiv *(der, die, das)* care indică clar genul. Forma articolului va rămîne prin urmare mereu prezentă în atenţia noastră.

În legătură cu pluralul substantivelor vom descoperi treptat că în funcţie de felul în care îşi formează pluralul, substantivele germane pot fi repartizate în cinci grupe. Lăsăm această sistematizare pentru moment gramaticilor. Reţinem că unele substantive nu au o formă specială la plural: *der Wagen — die Wagen* (trăsură, automobil).

Dacă unele, după cum se vede, rămîn complet neschimbate, la altele apare însă la plural *Umlaut: der Bruder — die Brüder* (frate).

Unele substantive primesc desinenţele *-e: der Tag — die Tage* (zi) şi uneori şi *Umlaut: der Fuss — die Füsse* (picior), *-er: das Kind — die Kinder* (copil) şi în unele cazuri şi *Umlaut: das Buch — die Bücher* (carte) sau *-n/-en: der Knabe — die Knaben* (băiat.).

Avem şi în limba română un fenomen asemănător de schimbare a vocalei din radical: carte — cărţi.

Singura soluţie pentru însuşirea corectă a substantivului este învăţarea lui în ambele forme, atît la singular cît şi la plural, adică *der Lehrer — die Lehrer*. Aceasta cu atît mai mult cu cît unele substantive avînd aceeaşi formă la singular, au forme diferite la plural, uneori cu înţeles diferit. Astfel, *die Bank* la singular înseamnă, ca şi în limba română, atît *bancă* cît şi *bancă-instituţie*. La plural însă apar două forme: *die Bänke* — bănci şi *die Banken* — instituţii.

Substantivele se grupează în substantive de declinare tare, slabă sau mixtă şi această grupare nu este făcută după criteriul genurilor.

Astfel, substantivele masculine pot fi de declinare tare, slabă sau mixtă. Fiecare din aceste declinări se caracterizează după modul de formare a genitivului singular şi a nominativului plural. Aceasta confirmă încă o dată

Scanned with OKEN Scanner

necesitatea memorării formei pluralului la fiecare substantiv nou întîlnit.

Declinarea însă nu va apărea atît de dificilă dacă vom reţine că :

a) Substantivele feminine au la toate cele patru cazuri ale singularului aceeaşi terminaţie : *die Weide, der Weide, der Weide, die Weide.*

b) Majoritatea substantivelor masculine, care primesc la nominativ plural desinenţa *-n* sau *-en*, primesc desinenţa respectivă şi la genitiv, dativ şi acuzativ singular : *der Knabe, des Knaben, dem Knaben, den Knaben,* plural *die Knaben.*

c) Toate substantivele neutre şi unele substantive masculine, care nu primesc la nominativ plural desinenţa *-n* sau *-en*, primesc la genitivul singular desinenţa *-s* sau *-es* : *das Haus* (casă) — *des Hauses; der Lehrer — des Lehrers.*

d) Toate substantivele, indiferent de gen, au la plural aceeaşi formă pentru nominativ, genitiv şi acuzativ.

e) Substantivele care se termină la nominativ plural în *-n, -en* sau *-s* au aceeaşi terminaţie la toate cazurile pluralului : *die Knaben, der Knaben, den Knaben, die Knaben* şi *die Kinos, der Kinos, den Kinos, die Kinos.*

f) Toate substantivele, în afara celor menţionate la punctul e) primesc la dativ plural desinenţa *-en* : *die Lehrer, der Lehrer, den Lehrern, die Lehrer.*

În concluzie, pentru a reţine formele substantivelor avem de memorat nominativul singular *(der Lehrer)*, genitivul singular *(des Lehrers)* şi nominativul plural *(die Lehrer).*

Am mai arătat că substantivul trebuie învăţat împreună cu articolul respectiv. De aici rezultă rolul important al acestuia. Articolul hotărît *(der, die, das)*, nehotărît *(ein, eine, ein)* şi nehotărît negat *(kein, keine, kein)* se declină după o schemă asemănătoare şi, aceasta o dată însuşită, mînuirea lor nu mai prezintă greutăţi. Menţionăm că substantivele precedate la singular de *ein, eine, ein* se întrebuinţează la plural fără articol.

Berlin ist eine Stadt (Berlinul este un oraş)

Berlin und Paris sind Städte (Berlinul şi Parisul sînt oraşe).

În unele cazuri, articolul se omite, cum ar fi înaintea

Scanned with OKEN Scanner

numelor de persoane, neînsoţite de atribut sau a numelor de continente, de ţări etc.: *Bukarest ist unsere Hauptstadt* (Bucureştiul este capitala noastră), dar se va utiliza articolul cînd *Bukarest* este precedat de un atribut: *Das schöne Bukarest ist unsere Hauptstadt* (Frumosul Bucureşti este capitala noastră).

Cazurile articolelor şi ale substantivelor respective se vor reţine desigur mai bine în structuri şi în propoziţii. Propunem aici folosirea exerciţiilor de substituire. Selectăm, de pildă, cîteva substantive masculine ca *der Vater* (tatăl), *der Bruder* şi luăm o propoziţie de tipul: *Ich gebe dem Lehrer das Buch* (Dau profesorului cartea); substituim treptat elementul variabil, adică cuvîntul *der Lehrer* cu substantivele selectate. Putem repeta exerciţiul cu toate genurile şi cazurile.

Unora le reuşeşte bine memorarea declinării unui cuvînt tipic pentru fiecare declinare şi substituirea mintală a terminaţiei acestui cuvînt-cheie în toate propoziţiile pe care le construiesc. Astfel, dacă cunoaştem declinarea lui *der Lehrer*, ştiind că la genitiv are forma *des Lehrers*, vom putea folosi corect la cazul genitiv şi cuvîntul *der Schüler* în propoziţia: *Das Buch des Schülers ist interesant* (Cartea elevului este interesantă).

Cele de mai sus se referă mai cu seamă la aspectele scrise ale limbii, unde avem răgaz să ne gîndim şi să facem mintal operaţia de substituire.

Pentru a folosi oral substantivele în structuri, în propoziţii, trebuie să ne creăm automatisme pe care să le folosim corect, repede şi spontan. Acestea se formează prin repetarea unor modele oferite de disc, bandă de magnetofon sau chiar manual.

În ceea ce priveşte aspectul grafic al substantivelor, desigur că aţi remarcat că ele se scriu întotdeauna cu literă mare. Mai menţionăm că sunetul *s* este reprezentat prin literele *s*, *ss* şi *ß*: *was* (ce), *wissen* (a şti), *fleißig* (harnic) şi că sunetul *f* este uneori reprezentat prin litera *v*: *der Vater*.

Să vedem cum stau lucrurile cu adjectivul. Spre deosebire de limba română, adjectivul întrebuinţat ca nume predicativ este invariabil cînd nu este precedat de articol. De aceea *schön* va rămîne neschimbat în propoziţiile: *Er*

Scanned with OKEN Scanner

ist schön (El este frumos), *Sie ist schön* (Ea este frumoasă), *Sie sind schön* (Ei sînt frumoşi). Unii români au tendinţa de a folosi aceste adjective ca şi în limba română: *Sie ist schöne*, ceea ce este desigur greşit.

Adjectivul atributiv însă este variabil. El stă în general înaintea substantivului pe care-l determină şi se acordă cu el.

Dacă adjectivul atributiv este precedat de *der, die, das* sau de pronume ca *dieser* (acesta), *welcher* (care), la nominativ singular pentru toate genurile primeşte desinenţa *-e*, iar la toate cazurile pluralului desinenţa *-en*: *der gute Lehrer* (profesorul bun), *die gute Lehrerin* (profesoara bună) *das gute Kind* (copilul bun) şi la plural *die guten Lehrer, Lehrerinnen, Kinder.*

Adjectivul atributiv precedat de *ein, eine, ein* sau *kein, keine, kein* sau *mein* (al meu), *dein* (al tău) etc. primeşte la nominativ şi acuzativ singular desinenţele articolului hotărît *(der, die, das)*, iar la toate cazurile pluralului *-en*: *mein guter Lehrer, meine gute Lehrerin, mein gutes Kind* şi la plural *meine guten Lehrer, Lehrerinnen, Kindern.*

Şi aici învăţarea regulilor, pe care desigur că nu le-am epuizat, nu va fi în faza iniţială de prea mult folos şi nu va constitui un drum mai scurt pentru folosirea spontană a limbii germane.

În cazul adjectivelor principala recomandare ar fi să fie studiate, declinate şi folosite numai împreună cu substantive. Memorarea de modele uşoare şi exerciţiile de substituire dau şi aici rezultate pozitive. De exemplu: *ein rotes Buch* (o carte roşie), *ein blaues Buch* (o carte albastră), *ein altes Buch* (o carte veche) etc.

S-ar putea încerca şi exerciţii de extindere prin introducere de adjective în propoziţii scurte: *Ich habe ein Buch* (Am o carte), *Ich habe ein rotes Buch* (Am o carte roşie), *Ich habe ein gutes altes Buch* (Am o carte bună şi veche) etc.

În ceea ce priveşte pronumele german, nu vom enumera cele opt feluri, nici toate funcţiile sau cazurile de întrebuinţare a acestuia. Pronumele se predă în manuale treptat, începînd în general cu cel personal. Atragem atenţia asupra necesităţii unui mare număr de exerciţii de substituire a substantivelor prin pronume, avînd de fiecare dată în

Scanned with OKEN Scanner

față un model sau o declinare a pronumelui respectiv, spre a evita erorile.

Un exercițiu util este răspunsul la întrebări prin înlocuirea substantivului din interogativă cu pronume în afirmativă:

a) *Lernt der Schüler Deutsch?*
(Elevul învață germana?)
Ja, **er** *lernt Deutsch.*
(Da, învață germana)

b) *Gibt er dem Schüler das Buch?*
(El dă cartea elevului?)
Ja, er gibt **ihm** *das Buch*
(Da, el *îi* dă cartea).

Se va observa totodată că după *Ja* (da) se respectă ordinea directă, adică întîi subiectul, apoi predicatul.

Menționăm că în limba germană, spre deosebire de limba română, pronumele personal cu funcție de subiect nu poate fi omis: *Am o carte,* dar **Ich** *habe ein Buch.*

Folosirea în propoziții a pronumelui interogativ, în dialog de pildă, constituie totodată un excelent exercițiu de conversație.

Pronumele de politețe *Sie* (dumneata — dumneavoastră) se întrebuințează atît la singular cît și la plural și cere ca predicatul să fie la persoana a III-a plural, deci vom spune același *Kommen Sie!* (Vino!, Veniți!) fie că e vorba de un bărbat, o femeie sau de mai multe persoane.

Verbele în limba germană se împart, după modul de conjugare, în slabe și tari. Cele slabe sînt mai simple în comparație cu cele tari, unde apar și schimbări de vocală la imperfect și la participiul trecut.

Pentru a putea conjuga un verb trebuie să-i cunoaștem infinitivul prezent, imperfectul indicativ și participiul (II) trecut. Astfel, la verbul tare *sprechen* (a vorbi) reținem trei forme: *sprechen, sprach, gesprochen,* iar la cel slab, *fragen* (a întreba): *fragen, fragte, gefragt.*

Verbul la indicativ are două timpuri simple: prezentul și imperfectul. Toate celelalte timpuri se formează cu ajutorul auxiliarelor. Perfectul și mai mult ca perfectul sînt formate cu ajutorul auxiliarului *haben* (a avea): *Ich*

Scanned with OKEN Scanner

habe geschrieben (Eu am scris) dar, ca și în limba franceză, multe verbe se conjugă cu auxiliarul *sein* (a fi): *Ich bin gegangen* (M-am dus). Frecvent se întîlnesc și auxiliarele modale: *können* (a putea, a fi în stare), *dürfen* (a avea voie, a putea), *mögen* [a(-i) plăcea; a (se) putea], *müssen* (a trebui, a fi nevoie să), *sollen* (a trebui) și *wollen* (a voi). Cunoașterea și folosirea lor corectă poate facilita întreținerea unei conversații, chiar cu un bagaj limitat de cuvinte.

Iată cum se prezintă topica propoziției construite cu un verb modal:

1	2	3	Ultimul loc
Ich	*will*	*mit Peter nach Deutschland*	*fahren*
Nach Deutschland	*will*	*ich mit Peter*	*fahren*
Mit Peter	*will*	*ich nach Deutschland*	*fahren*

Observăm că verbul modal stă invariabil pe locul 2, iar infinitivul verbului pe ultimul loc. Propoziția, oricare ar fi ordinea cuvintelor, se va traduce: „Vreau să plec cu Petre în Germania". Primul loc va fi ocupat de acea parte a propoziției pe care dorim s-o accentuăm.

Un alt auxiliar, *werden*, folosit independent, înseamnă „a deveni". La viitorul I indicativ și conjunctiv el se combină cu infinitivul. Auxiliarul *werden* se folosește mai cu seamă la formarea diatezei pasive. Un exemplu: Diateza activă: *Wir bauen ein Haus* (Construim o casă); Diateza pasivă: *Das Haus wird gebaut* (Casa este construită).

Conjunctivul pe care-l vom învăța mult mai tîrziu are șase timpuri și este folosit în fraze subordonate cum ar fi: *Er hat mir gesagt, dass sein Bruder gekommen sei* (El mi-a spus că fratele său ar fi sosit). În limbajul uzual există o tendință de înlocuire a modului conjunctiv prin cel indicativ.

Verbul la infinitiv prezent activ se termină în *-en* sau mai rar în *-n*: *lieben* (a iubi), *lächeln* (a zîmbi).

Participiul trecut al verbelor slabe se formează cu ajutorul prefixului *ge-*, adăugîndu-se la rădăcină *-t*, ca în *lieben-geliebt*; cel al verbelor tari se formează cu același prefix *ge-*, adăugîndu-se *-en* la rădăcină, aici intervenind și o schimbare de vocală, ca în *sprechen-gesprochen*.

În limba germană există un număr de verbe cu particulă separabilă la prezent și imperfect, cum ar fi **ab***fahren* (a

Scanned with OKEN Scanner

pleca, a porni) și an*kommen* (a sosi). Această particulă, atunci cînd e separată, stă pe ultimul loc în propoziție:

ab-fahren
an-kommen

Der Zug **fährt** *um 6 Uhr von Bukarest* **ab**
(Trenul pleacă din București la ora 6)
Der Zug **kommt** *um 6 Uhr in Bukarest* **an**
(Trenul sosește în București la ora 6)

Verbele reflexive din limba germană nu coincid întotdeauna cu cele reflexive din limba română și invers. Dacă în propozițiile „Mă căsătoresc cu o colegă" sau „Mă joc" folosim verbe reflexive, în limba germană vom spune: *Ich heirate eine Kollegin* și *Ich spiele*. În schimb, ca să spunem „Eu întîrzii", vom folosi în limba germană un verb reflexiv: *Ich verspäte mich.*

După cum se vede din exemplele de mai sus, spre deosebire de limba română, în limba germană pronumele reflexiv stă în urma verbului conjugat.

În însușirea verbului propunem ca: a) la început să ne axăm pe prezent, trecut și viitor I ale indicativului și abia după ce am ajuns să le mînuim spontan, să trecem la celelalte timpuri sau moduri și b) să fixăm imediat conjugarea învățată în propoziții, întîi simple: *Ich habe ein Buch* (Am o carte), *Du hast einen Bleistift* (Tu ai un creion) etc., și apoi dezvoltate: *Ich habe ein neues Buch* (Am o carte nouă) etc.

De la primele pagini ale manualului vom întîlni numeroase prepoziții. Acestea se construiesc în limba germană cu un anumit caz. Memorarea lor mecanică după acest criteriu, așa cum se făcea în trecut, poate fi abandonată. Dat fiind însă că nici un text, de la cel din manual pînă la cel dintr-un ziar sau o revistă științifică, nu poate fi înțeles fără cunoașterea sensului prepoziției, propunem ca aceste importante instrumente gramaticale să fie exersate în cît mai multe exerciții structurale, acordîndu-se de fiecare dată atenție sensului. Astfel, prepoziția *auf* va avea sensuri diferite în propozițiile: *Das Buch liegt auf dem Tisch* (Cartea stă *pe* masă) *Ich fahre auf die Fakultät* (Mă duc *la* facultate)

Scanned with OKEN Scanner

sau *Wie heisst das auf Deutsch?* (Ce înseamnă aceasta *în* nemţeşte?).

Pentru însuşirea corectă şi temeinică a structurilor gramaticale este necesar ca pe tot parcursul studiului să respectăm principiul „paşilor mici". În cursul fiecărei lecţii va fi înţeleasă, repetată şi verificată prin numeroase exerciţii o singură regulă, o singură categorie, un singur caz. Dacă manualul este mai darnic şi oferă două sau trei reguli pe o pagină, noi vom încetini ritmul, eşalonînd lecţia respectivă pînă la însuşirea absolută a întregului material.

O dificultate de care ne vom lovi destul de curînd va fi aceea a topicii specifice limbii germane. Ordonarea cuvintelor în propoziţie nu este întotdeauna uşoară pentru români. În realitate greutatea se reduce la faptul că în limba germană atenţia este îndreptată asupra predicatului, care este de fapt purtătorul informaţiei. Cu ajutorul lui avem acces şi la restul informaţiei din propoziţie. În germană, spre deosebire, de pildă, de engleză, ordinea cuvintelor în propoziţie nu este întotdeauna fixă şi există în această direcţie o serie de reguli destul de complicate. Astfel, dacă în propoziţia principală enunţiativă verbul conjugat stă pe locul al 2-lea, celelalte cuvinte în propoziţie pot avea o ordine sau alta.

Următoarea schemă poate uşura înţelegerea topicii propoziţiei germane:

1	2	3
—	*kauft*	*die Frau jetzt das Buch*
Die Frau	*kauft*	. . . . . *jetzt das Buch*
Jetzt	*kauft*	*die Frau* . . . . . *das Buch*
Das Buch	*kauft*	*die Frau jetzt* . . . . .

Toate se traduc: „Doamna a cumpărat cartea acum".

Ordinea cuvintelor în propoziţia secundară diferă cu totul de cea din limba română pentru că predicatul sau o parte a lui stă întotdeauna pe ultimul loc: *Ich weiss nicht, wo Sie Ihren Hut gekauft haben* (Nu ştiu unde dvs. pălăria dvs. aţi cumpărat!).

Un exerciţiu util pentru însuşirea ordinii cuvintelor în fraza germană constă în combinarea a două propoziţii,

Scanned with OKEN Scanner

indicîndu-se conjuncţia care trebuie folosită. De exemplu *weil* (fiindcă):

Ich träge meine Handschuhe. Es ist kalt
(Îmi pun mănuşile. Este frig)

Ich träge meine Handschuhe, weil es kalt ist
(Îmi pun mănuşile, fiindcă este frig).

Punerea verbului pe ultimul loc complică uneori înţelegerea şi datorită lungimii frazei folosite de mulţi autori germani. Într-adevăr, uneori ca să aflăm despre ce este vorba, trebuie să parcurgem cîteva rînduri. Este însă adevărat că în ultimul timp există tendinţa de a se scurta fraza, de exemplu de la o medie de 28 cuvinte s-a ajuns la 16—20 cuvinte.

Oral, chestiunea devine şi mai complicată, căci un începător trebuie să reţină un şir lung de cuvinte pînă s-ajungă să se lămurească ce a făcut subiectul. Ce-aţi zice să vi se spună în limba română: „Am văzut cînd tînărul şofer de taxi cu pălărie neagră, un groaznic accident mortal la încrucişarea între strada N. Iorga şi Calea Victoriei ieri a provocat?"

Cum ar putea fi explicate aceste lucruri unui străin, dacă regulile după care se construieşte fraza germană sînt atît de numeroase şi complexe? Există un singur răspuns valabil. Acordăm o atenţie mai mică gramaticii teoretice şi folosim regula acolo unde ea este indispensabilă înţelegerii imediate a exemplului sau modelului. Vom învăţa expresii întregi, vom repeta modelele date de profesor, disc, banda de magnetofon sau manual, vom construi altele similare şi nu ne vom necăji dacă la început ne vor scăpa unele impreciziuni.

În proza literară germană de dată recentă se manifestă un fel de protest împotriva regulilor de topică. De pildă, Uwe Johnson în romanul *Mutmassungen über Jakobi* (Presupuneri despre Jakobi), pentru care a primit chiar premiul Fontane (R.F.G.), nu ţine seama de nici o regulă de topică.

Lingvistul german G. Müller, într-un articol publicat în 1964 în revista *Die Neueren Sprachen*, a strîns la un loc toate formele simple de exprimare în limba vorbită şi a

Scanned with OKEN Scanner

arătat că cu ajutorul lor un începător se va putea descurca uşor într-o conversaţie în limba germană. Le citām, considerîndu-le utile şi în cazul nostru.

1. Întrebări simple:

a) *Was* / *Wer* *ist das?*
- *Das ist ein, kein, mein, dein, sein*
- *Freund, Tisch*
- *eine, keine, meine, deine, seine*
- *Freundin, Tasche*
- *Das sind — keine, meine*
- *deine, seine*
  - *Freunde, Tische*
  - *Freundinnen*
  - *Taschen*

b) *Wie ist*
- *der Tisch?* *Der, dieser Tisch*
- *die Tasche?* *Die, diese Tasche*
- *das Heft?* *Das, dieses Heft*

ist — *gross, gut, grün*

Wie sind
- *die Tische?* *Die, diese Tische*
- *die Taschen?* *Taschen*
- *die Hefte?* *Hefte*

sind — *gross, gut, grün*

c) *Welcher...* / *welche...* / *welches ...* *ist*
- *gross?* *Welcher Tisch?* *Der*
- *gut?* *Welche Tasche?* *Die*
- *grün?* *Welches Heft?* *Das*

gute
- *Tisch*
- *Tasche*
- *Heft*

welche *sind* *gut?* *Welche Tische?* *Die guten* *Tische, Hefte*

2. Întrebări la construcţii cu prepoziţii:

Wo	*ist*	*der...*		*Der...*	*ist*	*in, auf, unter*	
Woher	*kommt*	*die...*		*Die...*	*kommt*	*vor, hinter*	*dem...*
Wohin	*geht*	*das*	?	*Das...*	*geht*	*von, aus*	*der...*
Wann	*fährt*				*fährt*	*nach, zu*	

3. Ordine (dispoziţii) şi îndeplinirea lor:

Geh, komm, gib! Ich gehe, du gehst, er, sie, es geht
Geht, kommt, gebt! Wir gehen, ihr geht, sie gehen.

4. Complemente simple la dativ şi acuzativ:

Setzte dich! Ich setzte mich, du setzt dich, er, sie, es setzt sich
Setzt euch! Wir setzten uns, ihr setzt euch, sie setzen sich.

Glaube mir! Ich glaube / *Glaubt uns! Wir glauben*
- *dir* / *euch*
- *ihm* / *ihr* / *ihnen*
- *dem Vater* / *der Mutter* / *den Freunden*

Scanned with OKEN Scanner

Nimm mich, dich, ihn, sie, es! Ich nehme { *ihn* / *sie* / *es* / *sie* } { *den Löffel* / *die Gabel* / *das Messer* / *die Löffel, Messer* }
Nehmt uns, euch, sie! Wir nehmen

5. Întrebări cu caracter general:

Kommst du?
Ja, ich komme — ich komme heute — heute komme ich.
Nein, ich komme nicht — ich komme heute nicht — heute komme ich nicht

{ *Wird* / *will* / *kann* / *soll* / *muss* } *er kommen?* { *Er wird* / *will* / *kann* / *soll* / *muss* } { *kommen* / *nicht kommen* }

{ *Ich weiss* / *glaube* / *denke* / *vermute* } *, er kommt heute* / *, er ist krank*

{ *Weisst* / *glaubst* / *denkst* / *Er fehlt* } *du,* { *dass* / *ob* / *warum* / *weil* } { *er heute kommt?* / *er krank ist?* }

6. Numere:

Wieviel ist { 1 *und* 2? / 3 *weniger* 1? / 2 *mal* 2? / 6 *durch* 3? } { 1 *und* 2 / 3 *weniger* 1 / 2 *mal* 2 / 6 *durch* 3 } { *ist* 3 / *ist* 2 / *ist* 4 / *ist* 2 }

Programul redat reprezintă treapta elementară și absolut obligatorie a studiului limbii germane. Însușirea lui se va dovedi utilă atît în cunoașterea limbii vorbite cît și în descifrarea textelor scrise. El intră în cadrul preocupărilor axate pe ușurarea achiziționării și fixării structurilor de bază ale limbii.

În însușirea structurilor traducerea va fi pe cît posibil abandonată și se vor folosi doar expresiile specifice limbii germane. Astfel, pentru a întreba „Cîți ani ai?" vom folosi expresia germană *Wie alt bist du?* De altfel, cei care au germana ca limbă maternă, făcînd și ei o traducere

Scanned with OKEN Scanner

textuală, pun deseori în limba română întrebarea sub această formă.

Limba germană are desigur și expresii idiomatice, cărora trebuie să le găsim echivalente în limba română. Traducerea lor cuvînt cu cuvînt poate duce la denaturarea completă a sensului. Astfel, expresia *Da liegt der Hund begraben* a fost tradusă: „Aici zace îngropat cîinele". În realitate autorul nu se referea la nici un cîine. Echivalentul corect în limba română ar fi: „Aici e buba" sau „Ăsta-i baiul".

Ajungem în sfîrșit și la materialul din care este formată o limbă: lexicul. În studiul limbii germane, ca de altfel în studiul tuturor limbilor moderne, vom avansa foarte lent în însușirea vocabularului.

Lingvistica modernă subliniază faptul că cuvintele, oricare ar fi numărul lor, ele singure nu formează o limbă.

În etapa inițială, pînă cînd ne vom însuși sistemul fonologic și modelele gramaticale, un bagaj minim de cuvinte va permite concentrarea atenției asupra structurilor fundamentale, asupra legăturii între cuvinte, asupra sensului expresiilor.

Chiar dacă studiem limba germană în scopul lecturii, al înțelegerii unor texte imprimate, un bagaj mare de cuvinte nu va servi la nimic dacă nu vom înțelege raporturile dintre ele. Prin urmare, lărgirea vocabularului pînă la nivelul folosirii spontane a limbii germane și însușirea terminologiei de specialitate în orice domeniu vor fi utile numai după ce structurile fundamentale ale limbii vor fi însușite temeinic.

Totuși ne putem pune întrebarea: Ce anume vocabular să ne însușim cu precădere?

La început ne vom însuși un vocabular care să nu fie nici tehnic, nici pur literar, nici arhaic, nici argotic, dar esențialmente uzual. Scopul inițial va fi deci însușirea unei limbi simple (dar nu simplificate) și fără pretenții. În selectarea lexicului ne vom bizui în general pe manual, dînd mai puțină atenție cuvintelor de uz școlar cum ar fi „cretă", „tablă", „peniță" îndrăgite de unii autori sau cuvintelor „turistice" considerate obligatorii de alții (cum ar fi: cremă de bărbierit sau friptură în sînge). Acestea din urmă vor putea fi readuse în vocabularul activ în cazul unei excursii într-o țară unde se vorbește limba germană.

Scanned with OKEN Scanner

Este necesar să acordăm toată atenţia cuvintelor în context şi nu cuvintelor izolate. Vom pune întrebări şi vom răspunde prin propoziţii afirmative şi negative. Astfel, vom reţine că *Nein* este o negaţie care înlocuieşte o propoziţie întreagă, ca răspuns negativ la o interogativă totală afirmativă sau negativă: *Ist er gekommen?* (A venit?) — *Nein* (Nu.) În schimb, *nicht* poate nega atît toată propoziţia, cît şi orice cuvînt din propoziţie. În unele cazuri, de pildă cînd este urmat de *ein, eine, ein, nicht* şi cel de al doilea cuvînt se înlocuiesc: *Nicht + ein — kein*: *Hast du ein deutsches Buch?* (Ai o carte germană?) — *Nein, ich habe kein deutsches Buch* [Nu, n-am (nici) o carte germană]. De asemenea vom observa că, spre deosebire de limba română, verbul poate fi însoţit de o singură negaţie: *Er trinkt* **nie** *Wein* (El *nu* bea *niciodată* vin).

Citirea şi scrisul, pe cît posibil, trebuie să urmeze însuşirii orale. Dacă beneficiem de lecţii imprimate pe disc sau pe bandă de magnetofon întîi ascultăm, apoi scriem şi citim. Să ţinem minte că cuvîntul scris este altceva decît redarea, cu ajutorul unor semne, a literelor, a cuvîntului rostit. Dacă lucrăm numai după un manual vom pronunţa cu glas tare orice propoziţie, presupunînd desigur că cunoaştem regulile pronunţarii, şi vom profita de orice ocazie de a o verifica. Lecţiile la radio şi televizor, emisiunile şi filmele germane vor constitui un sprijin nelipsit.

Cunoaşterea unor mecanisme specifice limbii germane nu va putea fi ocolită nici de cel care urmăreşte în primul rînd să pună mîna pe un instrument care să-i deschidă uşa spre literatura de specialitate. Stilul ştiinţific îşi are desigur particularităţile sale, dar fiind destul de uniform, o dată deprins, nu va mai prezenta dificultăţi. Terminologia specială este, ce-i drept, mai complicată decît în limbile franceză sau engleză. În timp ce în aceste limbi predomină cuvinte de circulaţie internaţională, avînd la bază termeni latineşti sau greceşti, limba germană îşi are terminologia sa proprie chiar dacă în unele cazuri foloseşte şi termeni internaţionali.

Aceşti termeni sînt în general compuşi (*Zusammengesetzte Wörter*) şi de aceea destul de lungi. Unele cuvinte compuse sînt pentru un străin de-a dreptul misterioase

Scanned with OKEN Scanner

la prima vedere. De pildă, pentru „transformator de submodelație" se folosește un singur termen: *Vorstufenmodulationstransformator*.

Nu toți termenii de specialitate au desigur această lungime, iar specialistul se descurcă ușor fiindcă știe despre ce este vorba, operează în specialitatea sa cu un număr destul de limitat de cuvinte și are la dispoziție un dicționar de specialitate.

În concluzie, un proverb german și o recomandare.

Proverbul: *Die Übung macht den Meister* (Exercițiul îl creează pe meșter) se potrivește în cel mai înalt grad studiului limbii germane.

Recomandarea: Să nu tratăm limba germană ca pe un muzeu cu obiecte numerotate și înscrise într-un catalog. Limba nu este obiect în sine. Ea este o rampă de lansare spre cultura și civilizația unui popor.

Scanned with OKEN Scanner

Cum să învăţăm limba rusă

„Cuvîntul este expresia gîndirii . . . şi de aceea fiecare cuvînt trebuie să corespundă celor exprimate de el".

L. N. TOLSTOI

Limba rusă este limba slavă cea mai larg răspîndită şi, ca majoritatea limbilor din Europa, face parte din familia limbilor indo-europene.

Limbile slave se împart astăzi în trei grupuri: limbile slave de răsărit, de apus şi de sud.

Prin secolul al XIV-lea sau al XV-lea slava de răsărit s-a scindat în trei ramificaţii, constituind trei limbi independente: rusa, ucraineana şi bielorusa.

Limba rusă este folosită ca limbă maternă de peste 130.000.000 de locuitori şi ca limbă de stat, de toate popoarele Uniunii Sovietice. De asemenea ea este larg folosită ca mijloc de comunicare internaţională. Limba rusă este una din cele cinci limbi oficiale la Organizaţia Naţiunilor Unite.

Din grupul limbilor slave de apus fac parte: limba polonă, limba cehă, limba slovacă şi altele mai puţin cunoscute.

Din grupul limbilor slave de sud fac parte: bulgara, sîrbo-croata şi slovena.

Vechea slavă, un dialect vechi slav, a fost folosită şi la noi ca limbă a bisericii şi la început chiar a documentelor oficiale, influenţînd astfel şi limba noastră.

Dacă ne-am permite o diviziune arbitrară a limbilor în grele şi uşoare pentru români, limba rusă ar intra în prima categorie.

Să vedem de ce.

Prima dificultate de care ne lovim şi care a descurajat pe mulţi începători este alfabetul chirilic. Să nu uităm însă că acest alfabet a fost considerat la noi ca oficial pînă în anul 1860 şi folosit de scriitori şi poeţi ca Ienăchiţă Văcărescu, Dinicu Golescu, Costache Conachi, Costache Negruzzi şi alţii. Cunoaşterea lui se dovedeşte şi astăzi extrem de utilă pentru cercetarea vechilor scrieri româneşti.

Scanned with OKEN Scanner

A doua dificultate ar fi, de altfel ca în majoritatea limbilor străine, existența unor sunete cu care urechea noastră nu este obișnuită, deci pronunțarea. Și tot ca în celelalte limbi, pronunțarea corectă poate fi însușită într-un grad sau altul numai prin imitare, prin exercițiu. Dacă scopul urmărit va fi o pronunțare inteligibilă și nu una perfectă, el va putea fi atins fără prea mult efort.

A treia dificultate o prezintă structura gramaticală cu un pronunțat caracter sintetic-flexionar, care comportă o mare asemănare cu schema gramaticală a limbii latine. Sistemul de gen și caz al substantivelor și adjectivelor, din cauza numărului mare de desinențe, va constitui o treaptă dificilă în însușirea limbii ruse. Verbul, deși simplu ca număr de timpuri, va fi prilej de multe confuzii și folosiri eronate datorită celor două aspecte ale sale, care nu au corespondent în limba română.

Și, în sfîrșit, greutatea unui vocabular extrem de vast, folosit atît în opere literare, cît și în publicistică. Pe lîngă bogata sinonimie, ne frapează și numărul considerabil de cuvinte populare, dialectale, prescurtări, uneori neincluse în dicționarele curente. Această problemă ține însă de o etapă avansată de studiu, cînd vom ști să folosim cu ușurință dicționarul, să facem deducții asupra familiilor de cuvinte, asociații sau comparații cu caracter lingvistic și să sesizăm nuanțele.

Nu se poate trece cu vederea nici caracterul emoțional, liric și nuanțat al limbii ruse. Să citățm aici părerea lui Gogol, exprimată în „Suflete moarte" (1842) cu privire la acest caracter al limbii ruse în comparație cu alte limbi europene: „Un cuvînt rostit de un britanic vădește o înțeleaptă cunoaștere a sufletului și a vieții; cuvîntul elegant al francezului, aruncat în treacăt, pe cît e de strălucitor, pe atît se spulberă de repede; neamțul își născocește cuvîntul cu multă iscusință, savant și uscat, un cuvînt care nu e la îndemîna oricui; dar nu e cuvînt mai năvalnic și mai vioi, care să pornească din adîncul inimii, să zvîcnească și să fiarbă, ca o vorbă rusească ce merge drept la țintă".

În ceea ce privește vocabularul limbii române, ne vom aminti, desigur, că dintre influențele externe, cea mai veche este cea slavă. Astfel, vocabularul nostru cuprinde

Scanned with OKEN Scanner

multe cuvinte slave, existente și în rusa contemporană, ca termeni social-politici (boier, voievod, rob), termeni tehnici (cleşte, coasă, lopată) şi chiar termeni abstracţi (drag, vesel, iubi). Acest fapt, precum şi unele particularităţi de pronunţare, cum ar fi iodizarea lui *e* (adică pronunţarea ca *ie*) vor face ca însuşirea limbii ruse să fie mai uşoară pentru noi decît pentru un vorbitor al oricărei alte limbi romanice.

Să vedem cum să abordăm mai bine greutăţile limbii ruse şi, prin urmare, ce metode să folosim. Majoritatea metodelor moderne subliniază necesitatea studiului oral al limbii ca etapă prealabilă, o adevărată „pistă de zbor", cum o numesc lingviştii, fără care aripile avîntului ulterior sînt mult îngreunate. În acest scop, în U.R.S.S. şi în alte ţări au fost alcătuite o serie de cursuri, bazate pe imagine şi bandă de magnetofon. De exemplu, Centrul pentru perfecţionarea predării limbilor străine după metoda audio-vizuală din Philadelphia (S.U.A.) a elaborat un curs pentru începători, unde limba scrisă este introdusă abia după 60 de ore, cînd elevul s-a familiarizat cu sunetele limbii ruse. Dat fiind însă că noi ne adresăm acelora care nu au posibilitatea de a beneficia de un asemenea curs, gradat, sistematizat, dirijat de specialişti şi legat de un manual special, credem că studierea de la bun început a celor 33 de simboluri ale alfabetului rus va constitui, în cazul nostru, un auxiliar util.

Pentru studiul acasă, cu sau fără profesor, este foarte indicat un curs înregistrat pe discuri însoţite de manual. Urechea va înregistra sunetele, iar ochiul le va asocia cu simbolurile tipărite.

Într-o limbă ca rusa vom încerca să folosim cît mai multe asociaţii auditive, vizuale, motorii, cinetice pentru însuşirea materialului lingvistic şi pentru uşurarea trecerii la limbajul spontan.

Rusa, fiind o limbă cu pronunţat caracter flexionar, este dificil să axezi studiul ei numai pe principiul structurilor. Unele explicaţii vor fi indispensabile. Acest fapt a fost subliniat la Seminarul cu privire la studiul limbilor străine ţinut la O.N.U. în septembrie 1967 de prof. Galina Bitechtina din Moscova. Utilizarea structurilor fundamentale va juca şi aici un rol important, dar ele vor fi asociate cu reguli,

Scanned with OKEN Scanner

care să permită evitarea erorilor în formarea altor structuri decît cele indicate în manual, construind de la început un pod spre mînuirea limbii în afara lecţiei respective. De exemplu, învăţînd structura *У меня нет карандаша* (nu am creion) se va observa că după *нет* urmează genitivul. Aceasta, desigur, după însuşirea fermă a structurii date ca model şi după ce s-a exersat îndelung cu structuri absolut asemănătoare.

Pornind de la premisa că nu există două limbi identice, putem afirma că nu există nici metode identice de studiere a lor. Tocmai de aceea vom considera util ca în cazul limbii ruse, persoanele adulte care o învăţă în afara şcolii, să înceapă cu alfabetul.

Din fericire, unele litere ale alfabetului chirilic au aceeaşi formă şi aproximativ aceeaşi valoare fonetică cu literele respective din alfabetul latin (A, E, K, M, O, T); altele, în schimb, avînd aceeaşi formă, corespund altor sunete (*B*, *H*, *P*, *C*, *X*, *Y* (respectiv V, N, R, S, H, U). Aceste litere trebuie îndelung exersate pentru a se evita confuziile. Un grup mare de litere au o reprezentare grafică cu totul nouă (*Ш*, *Щ*, *Ю*) etc.

Menţionăm că două semne *Ь* şi *Ъ* nu reprezintă sunete; primul indică palatalizarea (înmuierea), iar al doilea nepalatalizarea (pronunţarea dură) a consoanei precedente. Nerespectarea regulii de înmuiere a unor consoane, deci necunoaşterea rolului semnului *Ь* poate duce şi la confuzii de sens: *угол* (colţ) — *уголь* (cărbune).

Majoritatea literelor de tipar au aceeaşi formă pentru majuscule şi litere mici, ceea ce facilitează memorarea. Cele cursive însă comportă unele deosebiri.

Ce sfaturi se pot da pentru însuşirea acestui alfabet nou?

Îl vom învăţa în acelaşi fel în care, la o vîrstă fragedă, am buchisit literele latine: literă de tipar, literă cursivă şi, cu fiecare literă nouă, multe cuvinte scurte copiate şi citite. Vom asocia imediat pronunţarea şi forma grafică cu sensul cuvîntului. Considerăm că este mai uşor să învăţăm treptat caracterele alfabetului rus formînd cu ele numeroase cuvinte, decît să încercăm să ne însuşim deodată tot alfabetul prin citirea şi scrierea literelor izolate. Aceasta cu atît mai mult cu cît, din păcate, nu avem de-a face, în ge-

Scanned with OKEN Scanner

neral, cu o scriere fonetică. Pronunţarea unei litere va depinde de poziţia faţă de celelalte sunete dintr-un cuvînt şi de locul accentului.

Sub influenţa limbii române se fac unele confuzii, cum ar fi între *у* (u) şi *и* (i) sau *д* (d) şi *г* (g). Ar trebui să se acorde atenţie şi literei *э* care, de multe ori, se scrie şi se pronunţă eronat ca *е* românesc, mai ales în cuvinte asemănătoare: *поэт* (poet). Această literă este folosită de ruşi şi pentru reprezentarea sunetului românesc *ă*, inexistent în limba rusă: *Бакэу* (Bacău), *Влахуцэ* (Vlahuţă).

Să reţinem de asemenea că grupul de litere *ghe, ghi* este redat în limba rusă numai prin literele *ге, ги* (fără litera *h*): Gheorghe — *Георге*. Diftongii româneşti *ia, io, iu* se redau prin literele *я, ё, ю* ca în *яд* (iad = otravă), *ёлка* (iolka = brad), *юг* (iug = sud).

Manualele pentru începători dau anumite indicaţii fonetice de care vom ţine seama fără a le învăţa teoretic. Uneori ele încearcă să rezolve problema pronunţiei prin compararea cu sunete asemănătoare din limba maternă, întrucît nu există, ca pentru limba engleză, o transcriere fonetică unanim folosită. De altfel, nici dicţionarele nu ne dau soluţii în acest domeniu. În schimb, ele dau indicaţii în ceea ce priveşte accentul.

Dacă ne putem permite să trecem peste anumite imperfecţiuni în pronunţarea unor vocale sau consoane, ca în cazul sonorizării sau al palatalizării, nu vor putea însă ocoli problema accentului. Pus greşit, el poate să schimbe sensul. Astfel, vom provoca uimire dacă într-un magazin din Moscova vom cere: *Дайте мне за́мок!* (Daţi-mi un castel!) în loc de: *Дайте мне замо́к!* (Daţi-mi un lacăt!). Desigur un accent plasat greşit nu schimbă decît uneori sensul cuvîntului sau al propoziţiei, dar îngreuiază întotdeauna înţelegerea.

În limba rusă nu există reguli de accentuare a unei silabe sau a alteia, silaba accentuată variind de la cuvînt la cuvînt. Majoritatea cuvintelor ruseşti menţin accentuată aceeaşi silabă în flexiune (*лопа́та, лопа́ты, лопа́ту* etc.), însă există şi excepţii mai ales la cuvinte mono- şi bisilabice, unde accentul trece de pe o silabă pe alta în funcţie de caz şi număr: *стол, столы́* (masă, mese) sau *вода, воды́, во́ды* (apă, a apei, ape). În general, cuvintele ruseşti au o

Scanned with OKEN Scanner

singură silabă accentuată, cu excepţia celor compuse care pot avea mai multe: *высóкокáчественный* (de bună calitate). Persoanele interesate în însuşirea limbajului tehnic şi ştiinţific ar putea să reţină că în adjectivele cu sufixul *-ческ-*, care abundă în asemenea texte, accentul cade, în general, pe silaba care precedă sufixul: *физúческий, пластúческий*.

În rusa vorbită, aceeaşi vocală se pronunţă într-un fel cînd este accentuată şi în alt fel cînd nu este. Deosebirile la vocalele *u, y, ы* sînt minime, iar *ё* este întotdeauna accentuat. Cele mai mari deosebiri se observă la vocalele *a, o*, precum şi *e, ю, я*. Astfel, *o* neaccentuat la începutul cuvintelor sau în silaba imediat precedentă celei accentuate se pronunţă ca *a*: *окнó* (aknó — fereastră) *могý* (magú — pot).

Nu vom enumera toate regulile de pronunţare, atragem doar atenţia că în limba rusă accentul are importanţă pentru identitatea lexicală sau gramaticală a unui cuvînt.

Locul accentului este marcat numai în manuale şi în texte speciale, prelucrate. Pentru orice alt text va trebui să recurgem la dicţionar, care indică atît locul accentului la forma iniţială, cît şi, unde este cazul, trecerea lui în flexiune pe altă silabă.

Pentru cei interesaţi îndeosebi de aspectul scris al limbii, problema accentului, a pronunţiei, va avea o pondere mai mică. Dar ce să facă cei care vor să vorbească şi să înţeleagă limba vorbită? Răspunsul este mereu acelaşi: să asculte şi să imite, să urmărească lecţiile la radio şi la televizor, să caute emisiuni în limba rusă, să folosească discuri cu lecţii, cu recitări şi chiar cîntece.

Pronunţarea corectă a unor sunete sau cuvinte izolate nu-şi atinge scopul deoarece atenţia este atît de concentrată asupra sunetului, încît se neglijează intonaţia, legarea cuvintelor între ele şi sensul celor spuse. De aceea, dacă lucrăm cu discuri sau benzi de magnetofon este bine să ascultăm şi să repetăm pe propoziţii. Aceste audiţii ne vor obişnui cu ritmul şi intonaţia, fără de care cea mai corectă pronunţare va rămîne străină spiritului limbii. Vom căuta să ne obişnuim urechea cu perceperea sunetelor diferite de limba română. Treptat se va dezvolta o intuiţie a limbii, un simţ al intonaţiei, care să permită o

Scanned with OKEN Scanner

reproducere cît mai fidelă. Putem apela la cuvinte -cheie, bine cunoscute. De pildă, *o* din cuvîntul *оса́* (viespe) se pronunţă ca în cuvîntul *она́* (ea); sau cuvîntul *хочу́* (vreau) se pronunţă după modelul *могу́* (pot). Propunem ca în vocabularele personale să se marcheze silaba accentuată a fiecărui cuvînt.

Vrem să subliniem, în concluzie, că în limba rusă deosebirea între forma sonoră şi cea grafică a unui cuvînt nu este chiar atît de mare încît neglijarea unor reguli de pronunţare sau chiar plasarea incorectă a unor accente să ne facă neînţeleşi de către un rus. Persoanele care învaţă limba rusă în scopul lecturii şi se preocupă mai mult de forma grafică a limbii vor putea, la nevoie, să înţeleagă într-un timp scurt şi limba vorbită.

Dar să trecem în revistă şi unele greutăţi legate de morfologia limbii ruse.

În limba rusă nu există articol, ceea ce înseamnă, pe de o parte, că numai contextul ne va indica dacă vom traduce cuvîntul *студент* prin „student", „un student" sau „studentul", iar, pe de altă parte, că numai cunoaşterea desinenţelor (şi nu a articolului ca în limbile germană şi franceză) ne va indica genul. Sistemul de gen este, în general, logic pentru fiinţe, dar obiectele neînsufleţite pot fi de orice gen. Astfel, *стол* (masă) este de genul masculin, *картина* (tablou) de genul feminin, iar *окно* (fereastră) de genul neutru. Înseamnă că va trebui de la început să reţinem desinenţele specifice genului gramatical. Cuvintele terminate în consoane dure (*стол*) sînt de genul masculin, cele în *-а* şi *-я*, în general, de genul feminin (*картина*, *вишня*), cele în *-о*, *-е* de genul neutru (*окно*, *море*).

Va fi însă imposibil să determinăm în acelaşi mod genul substantivelor terminate în consoană muiată. De pildă, *уголь* (cărbune) este de genul masculin, iar *соль* (sare) de genul feminin. Considerăm deci utilă menţionarea genului în dreptul fiecărui substantiv din vocabularul personal.

Substantivele, de altfel ca şi adjectivele, pronumele şi numeralele, se declină în 6 cazuri. Declinarea este dificilă nu numai din cauza numărului mare de desinenţe de memorat pentru fiecare gen şi declinare în parte, cît şi datorită necorespondenţei folosirii cazurilor în limbile rusă şi română. De exemplu: „Mulţumesc *profesorului*"

(cazul dativ), iar *Благодарю профессора* (cazul acuzativ).

Pentru uşurarea memorării declinării substantivelor am putea să reţinem că numai substantivele feminine au o desinenţă specială la acuzativ singular (*у*, *ю*). Substantivele neutre şi masculine au la acuzativ singular aceeaşi formă ca la nominativ, în afară de masculinele însufleţite, a căror formă coincide cu genitivul. La acuzativ plural regula se generalizează: substantivele nume de lucruri au aceeaşi formă ca la nominativ, iar numele de fiinţe ca la genitiv. Declinarea la plural este mai uşoară, căci, indiferent de gen, toate substantivele se termină la dativ în *-ам*, *-ям*, la instrumental în *-ами*, *-ями*, iar la prepoziţional în *-ах*, *-ях*.

Pentru utilizarea unor cazuri ca instrumentalul, neobişnuit pentru români, este necesară şi traducerea: *Я пишу карандашом* (Scriu cu creionul), observîndu-se că în limba rusă lipseşte prepoziţia. Greşeli frecvente apar fie atunci cînd substantivul la instrumental stă pe primul loc, existînd tendinţa traducerii lui prin nominativ: *Корнем растение питается* — „Planta se hrăneşte cu ajutorul rădăcinii" — şi nu „Rădăcina plantei se hrăneşte", fie datorită însuşirii unei traduceri unice, cu ajutorul prepoziţiei „cu", a instrumentalului ca instrument al acţiunii: *Почва улучшается внесением удобрений* — „Solul se îmbunătăţeşte prin (şi nu „cu") introducerea îngrăşămintelor".

Cunoaşterea fermă atît a formelor cazuale, cît şi a folosirii lor este o condiţie esenţială pentru a vorbi corect şi pentru a înţelege raportul dintre cuvintele unei propoziţii rostite sau scrise.

Cînd scopul urmărit este însuşirea limbii ca mijloc de comunicare, înţelegerea şi cunoaşterea teoretică a formelor şi a construcţiilor nu este suficientă. Exprimarea ideilor şi înţelegerea interlocutorului cere o fixare trainică, care se poate realiza numai prin numeroase exerciţii.

De obicei, într-o lecţie din manual se prezintă unul sau două sensuri importante ale cazului. Funcţia acestuia va fi înţeleasă, pornind de la modelul dat. Exerciţiile de substituire ne ajută cu condiţia să cunoaştem desinenţa cazului respectiv al substantivelor pe care le substituim. Punerea întrebărilor proprii cazurilor ne lămureşte asupra sensului acestora şi constituie totodată un exerciţiu de con-

Scanned with OKEN Scanner

versaţie. Dacă, pentru învăţarea dativului, avem modelul: *Он даёт карандаш студенту* (El dă un creion studentului), punem întrebarea: *Кому он даёт карандаш?* şi răspundem: *студенту*. Apoi substituim cuvîntul *студент* prin substantivele cunoscute, aparţinînd aceluiaşi tip de declinare şi gen, cum ar fi: *товарищ, друг*. De data aceasta, la întrebarea *Кому он даёт карандаш?* răspundem: *товарищу* sau *другу*. Astfel reţinem şi funcţia cazului şi desinenţa — *у* pentru dativul singular al acestui tip de substantive masculine. Substituim apoi în structura respectivă substantive neutre şi feminine.

O dată însuşită această formă, se poate trece la alte sensuri ale cazului respectiv, întîi fără prepoziţie şi apoi la formele mai grele pentru români de folosire a cazurilor cu prepoziţii.

În limba rusă, prepoziţiile se pot folosi cu toate cazurile în afară de nominativ; prepoziţionalul, care are o frecvenţă de circa 65%, se foloseşte numai cu prepoziţii. Aceasta înseamnă că ne vom pune deseori problema ce prepoziţie să folosim, ce caz urmează să întrebuinţăm în situaţia dată sau chiar dacă prepoziţia e necesară. În propoziţiile româneşti: „Citesc fără profesor", „Citesc cu un profesor" şi „Citesc despre un profesor", cuvîntul „profesor" va rămîne invariabil la cazul acuzativ; în limba rusă însă vom spune: *Читаю без профессора* (cazul genitiv), *Читаю с профессором* (cazul instrumental), *Читаю о профессоре* (cazul prepoziţional).

De aici decurge necesitatea de a ne însuşi structurile fundamentale ale limbii ruse fără intermediul limbii materne şi de a acorda o mare atenţie prepoziţiilor. Învăţarea lor izolată, în afara propoziţiilor, nu va fi de nici un folos. Va trebui pur şi simplu să memorăm că se spune *Я иду* **на** *завод* (Merg la uzină) şi *Я иду* **в** *школу* (Merg la şcoală). Observăm că am întrebuinţat prepoziţii diferite acolo unde, în limba română, a rămas aceeaşi prepoziţie: „la". În schimb, în propoziţiile *Книга на столе* (Cartea este pe masă) şi *Книга в шкафу* (Cartea este în dulap) prepoziţia *на* se traduce „pe", iar *в* — „în".

În legătură cu greutatea folosirii prepoziţiilor în limba rusă, prof. E.I. Vladimirski redă în revista *Русский язык за рубежом* o amintire a poetului Esenin despre un german

Scanned with OKEN Scanner

care, studiind limba rusă, nu se putea dumeri de ce se spune *в Крым* (în Crimeea) şi *в Сибирь* (în Siberia), dar *на Кавказ* (în Caucaz) şi *на Украину* (în Ucraina). La întrebarea iritată a germanului „Care sînt regulile?", Esenin a răspuns simplu, că reguli nu există.

Pentru reţinerea prepoziţiilor cu diferite cazuri, putem efectua exerciţii de substituire de tipul:

он (el)		*Бухаресте* (Bucureşti)
она (ea)	*учится в* (învaţă în, la)	*Москве* (Moscova)
студент (student)		*институте* (institut)
кто-то (cineva)		*школе* (şcoală)

Manualele şi gramaticile dau numeroase scheme care încearcă, prin sistematizare, să uşureze folosirea cazurilor cu şi fără prepoziţii. Ele sînt utile ca puncte finale, ca privire de ansamblu, ca o clarificare. De altfel, Puşkin încă în 1833 spunea că: „Gramatica nu prescrie legi limbii, dar clarifică şi confirmă obiceiurile acesteia". Pentru a căpăta „obiceiuri" în mînuirea cazurilor, recurgem la modele şi la antrenament pe baza lor. Încercăm, chiar în faza incipientă, să transpunem constantele, schema modelului în situaţii de viaţă concretă, create cu ajutorul imaginaţiei. Astfel, dacă în manual avem o lecţie intitulată „În magazin", căutăm să ne transpunem în situaţia turistului interesat să cumpere cadouri într-un magazin moscovit. Reproducem o conversaţie avînd ca model cea dată în manual. Căutăm în dicţionar denumirea obiectelor, construim propoziţii, întrebări şi răspunsuri. Desigur, se pot strecura greşeli, dar vom avea satisfacţia de a ne fi descurcat într-o situaţie reală şi de a fi ieşit, măcar cu puţin, din limitele manualului. Acelaşi sistem îl vom folosi în învăţarea celorlalte părţi de cuvînt.

Să trecem acum la adjectiv.

Adjectivele în limba rusă au mai puţine scheme de declinare, dar desinenţele cazurilor nu coincid cu cele ale substantivelor. Vom mai avea de învăţat forme speciale, scurte, pentru adjective cu rol de predicat: *Высокий дом* (O casă înaltă) şi *Дом высок* (Casa este înaltă). Acestei probleme i se acordă, în unele manuale, mult spaţiu. După părerea noastră, începătorii pot să treacă mai rapid peste învăţarea formelor scurte, dat fiind că, în limba vorbită,

Scanned with OKEN Scanner

înlocuirea formei scurte cu cea lungă nu este prea supărătoare. Esențialului este să reținem rolul de predicat al formelor scurte și să le recunoaștem în propoziție.

Este util, dar nu ușor, să învățăm declinarea adjectivelor atributive împreună cu substantivele cu care se acordă. Aici pot să apară unele confuzii: de pildă, adjectivele masculine la prepoziționalul singular au aceeași terminație *-ом* (*о красивом*) pe care o au substantivele masculine la instrumentalul singular (*студентом*). La plural există forme unice pentru toate genurile.

Menționăm că o serie de adjective rusești se traduc în limba română prin substantive cu sau fără prepoziție: *деревянный стол* (masă de lemn), *колхозное поле* (ogorul colhozului).

Formele comparative și superlative ale adjectivelor sînt mai puțin complicate. Primele se formează, în general, prin adăugarea desinenței *—ее* la tema adjectivului *красивый — красивее* (frumos — mai frumos) și rămîn invariabile, sau prin adăugarea adverbelor *более, менее* (mai mult, mai puțin): *более красивый* (mai frumos), *менее красивый* (mai puțin frumos).

Formele superlative se formează, în general, prin adăugarea sufixelor *-ейш, -айш* plus terminația respectivă a adjectivului: *красивейший* (cel mai frumos), sau cu ajutorul cuvintelor *самый* (cel mai), *очень* (foarte), *самый красивый* (cel mai frumos), *очень красивый* (foarte frumos). Formele analitice, redate cu ajutorul cuvintelor *более* sau *самый*, au în limba vorbită o frecvență mai mare decît cele sintetice.

În formarea gradelor de comparație apar cîteva excepții. Astfel, vom reține de la început formele comparative *лучше* (mai bun, mai bine) și *хуже* (mai rău, mai prost) de la adjectivele *хороший* (bun) și *плохой* (rău, prost). Menționăm cu această ocazie că formele comparative sintetice ale adverbelor coincid cu cele ale adjectivelor. După cum am văzut, *лучше* va însemna atît „mai bun" cît și „mai bine".

Numeralele cardinale, cu care facem cunoștință de la primele lecții, prezintă pentru români o serie de dificultăți: *один* (unu) se acordă, ca și în limba română, cu substantivul; toate celelalte (cu excepția celor compuse cu „unu", ca 21, 31 etc.) cer ca substantivul pe care-l precedă să fie

Scanned with OKEN Scanner

la genitiv singular după 2, 3, 4 (inclusiv compușii : 22, 23, 24 etc.) și la genitiv plural de la 5 în sus.

Numeralele cardinale se declină, în linii mari, după schemele adjectivelor sau substantivelor.

Numeralele ordinale *первый* — primul, *второй* — al doilea etc. au desinența adjectivelor și se declină după aceeași schemă.

Este bine să se acorde atenție exprimării date în limba rusă. Astfel, vom spune: В 1944 году (в тысячадевятьсот сорок четвёртом году — în anul 1944), dar: в августе 1944 года (в августе тысяча сорок четвёртого года — în august 1944).

Pronumele personale, posesive, demonstrative, interogative și relative se declină la toate cazurile după o schemă oarecum asemănătoare cu cea a adjectivelor. Propunem să li se acorde de la început o mare atenție, deoarece nerecunoașterea, de pildă, a pronumelui personal la un anumit caz va duce doar la o căutare zadarnică în dicționar și la neînțelegerea textului. Aici pot fi utile exerciții de tipul:

а) *Н. даёт книгу студенту*
(N. dă o carte unui student)
Н. даёт ему книгу
(N. *îi* dă *lui* o carte)

в) *Я пишу маме*
(Eu îi scriu mamei)
Я пишу ей
(Eu *îi* scriu *ei*)

Pentru însușirea pronumelor demonstrative de apropiere, de depărtare și în construcții cu particula întăritoare *же*, se poate folosi următorul tip de exerciții, care se va efectua la toate genurile și cazurile:

этот пример	*тот пример*	*этот же пример*
		тот же пример
(acest exemplu)	(acel exemplu)	(același exemplu)

Punerea unui număr cît mai mare de întrebări la propozițiile din textul nostru constituie cea mai bună exersare a pronumelui interogativ.

Să trecem acum la verb care, din cauza unei categorii gramaticale inexistente la români, constituie un punct dificil. Este vorba de cele două aspecte: perfectiv și imperfectiv. Acolo unde în limba română va fi un singur verb, în limba rusă vor fi două. „A scrie" se va traduce și *писать* și *написать*. *Писать* însă va însemna „a scrie" fără a indica

Scanned with OKEN Scanner

dacă acțiunea s-a încheiat; aici avem de-a face cu un verb de aspect imperfectiv. *Написать* va însemna „a scrie" o dată și a termina acțiunea; este vorba de data aceasta de un verb de aspect perfectiv. Înțelegerea este cu atît mai dificilă cu cît, pentru a traduce în limba română, putem folosi în ambele cazuri același timp: *Я долго писала письмо* (Am scris multă vreme scrisoarea) și *Я быстро написала письмо* (Am scris repede scrisoarea). Prezentul nu ridică dificultăți, deoarece îl au numai verbele imperfective. Trecutul însă, format cu ajutorul sufixului *-л* căruia i se adaugă la feminin desinența *-а*, la neutru *-о*, iar la plural pentru toate genurile *-и*, ne pune imediat în fața unei dileme: să spunem *Я писала письмо* (trecutul de la aspectul imperfectiv) sau *Я написала письмо* (trecutul de la aspectul perfectiv)?

Aceeași dilemă și în cazul redării viitorului. Verbele de aspect imperfectiv au un viitor compus, format cu ajutorul viitorului verbului *быть* (a fi): *я буду писать*, cele perfective au viitor simplu, cu aceleași desinențe ca cele ale prezentului verbelor imperfective: *я напишу* (față de *я пишу*), ceea ce, desigur, ne încurcă și mai mult. În cazul viitorului putem face apel la o memorare formală: dacă un verb are prezent, înseamnă că este imperfectiv și, deci, are viitor compus.

Și totuși, cum să rezolvăm dilema noastră? Propunem să învățăm de la început verbele perechi, notîndu-le, eventual, într-un vocabular special și, preferabil, cu cîte un exemplu clar în dreptul fiecăruia. Memorarea poate fi ușurată prin scrierea cu creioane de diferite culori, să zicem roșu pentru perfectiv și albastru pentru imperfectiv. Prea multă teorie în acest domeniu nu servește la nimic. Nu strică totuși să știm că verbele imperfective sînt folosite pentru a exprima procesul unei acțiuni trecute sau viitoare sau al unei acțiuni repetate, iar cele perfective pentru a arăta rezultatul, terminarea unei acțiuni sau efectuarea ei o singură dată. Ca indicație poate servi și faptul că majoritatea verbelor cu prefixe sînt perfective: *делать* (a face) — verb imperfectiv și *сделать* (a face) — verbul pereche perfectiv. În concluzie, această problemă a limbii ruse este extrem de dificilă, cere multe și constante exerciții, iar perfecțiunea este rareori atinsă în cazul tuturor verbelor. Credem însă că o serie de verbe cu o frecvență mai mare

Scanned with OKEN Scanner

pot fi însușite, iar folosirea eronată a unui aspect nu duce într-o conversație la neînțelegerea celor exprimate. În descifrarea oricărui text scris, confuziile pot apărea, mai ales, între prezentul verbului imperfectiv și viitorul simplu al verbului perfectiv. Considerăm însă că și aici contextul ne dictează soluția corectă, iar în caz contrar, confuzia nu denaturează în general sensul.

O oarecare greutate prezintă pentru români și verbele de mișcare. Dacă în românește pentru a spune că mergem pe jos, mergem cu un vehicul, mergem o dată sau mergem mereu, folosim același verb „a merge", în limba rusă trebuie să reținem patru verbe. Astfel, spunem: *Мы идём в школу* (Mergem pe jos... acum), *Мы ходим пешком* (Mergem pe jos.... mereu), *Мы едем на автомобиле* (Mergem cu automobilul ... acum) și *Мы ездим на автомобиле* (Mergem cu automobilul... mereu). Aceste verbe, împreună cu compușii lor, se învață mai bine în propoziții, iar dacă manualul dă și cîte un desen, asocierea verbului cu acțiunea respectivă se face mai ușor. Se pretează confuziei și unele verbe de mișcare cu prefixele *в- входить* (a intra) și *вы- выходить* (a ieși). Primul, *в-* arată intrarea, introducerea sau aducerea unui obiect înăuntru, iar al doilea, *вы-*, ieșirea sau scoaterea obiectului.

Dat fiind lexicul extrem de vast al limbii ruse, întîlnim deseori două verbe (în afara dualității datorită aspectului) acolo unde în limba română este unul singur. Astfel, pentru a spune „cartea stă pe masă" și „paharul stă pe masă" vom folosi respectiv verbele *лежать* (a sta... culcat) și *стоять* (a sta ... în picioare), iar pentru „a pune" alte două verbe: *класть* (a pune... culcat) și *ставить* (a pune... în picioare).

Forma reflexivă a verbului este frecvent întîlnită, avînd uneori și valoare pasivă. Ea se formează prin adăugarea particulei *-ся* după consoane și *-сь* după vocale, cu excepția participiilor, unde apare numai particula *-ся*. Astfel, *одевать* înseamnă „a îmbrăca", iar *одеваться* „a se îmbrăca". Ca și în alte limbi, nu toate verbele reflexive au și forme fără *-ся*. De exemplu, *улыбаться* nu exista sub formă de „*улыбать*". Multe dintre ele se traduc în limba română prin verbe nereflexive ca: *смеяться* (a rîde) sau *надеяться* (a spera). În schimb, unele verbe rusești

Scanned with OKEN Scanner

nereflexive se traduc prin verbe reflexive, deseori cu sens impersonal: *говорят, что...* (se spune că...) sau *различают два типа...* (se deosebesc două tipuri...).

Construcţiile cu pasivul, dificile pentru români, se învaţă mai uşor, o dată cu verbele în *-ся* şi cu participiile pasive de formă scurtă.

Participiile cu formă lungă, atît prezente şi trecute, cît şi active sau pasive au, ca şi adjectivele, rol de atribut, se acordă în gen, număr şi caz cu substantivele pe care le însoţesc şi se declină ca şi acestea. Cele pasive au şi formă scurtă; întocmai ca adjectivele scurte, au rol de predicat: *написанное письмо* (scrisoare scrisă) şi *письмо написано* (scrisoarea a fost scrisă).

Condiţionalul se formează cu ajutorul particulei *бы* adăugată la forma trecutului: *Я читал бы* (Aş fi citit).

Forme speciale pentru subjonctiv nu există. Subjonctivul românesc este redat printr-un verb la infinitiv, precedat de un alt verb la un mod personal: *Хочу читать* (Vreau să citesc).

Formarea şi utilizarea imperativului în limba rusă nu ridică probleme deosebite.

Adverbul nu prezintă, nici el, greutăţi speciale în limba rusă. Multe adverbe coincid cu forma scurtă a adjectivului neutru şi au desinenţa *-о*: *хорошо* (bine). Altele se termină în *-и*: *практически* (practic).

Un exerciţiu util este şi aici punerea de întrebări. De exemplu:

где? (unde?) — *здесь* (aici), *повсюду* (pretutindeni)
куда? (încotro?) — *направо* (la dreapta), *налево* (la stînga)
как? (cum?) — *хорошо* (bine), *плохо* (rău)
когда? (cînd?) — *всегда* (întotdeauna) *завтра* (mîine)

Topica frazei ruse, fiind destul de liberă din cauza desinenţelor, nu prezintă greutăţi pentru începători. Vom fi atenţi însă la propoziţii în care adjectivul, participiul sau pronumele este despărţit de substantivul pe care îl determină prin alte cuvinte. De exemplu:
Новые, приобретённые под влиянием внешней среды, свойства животных могут передаваться по наследству.
(Noile însuşiri ale animalelor, căpătate sub influenţa mediului exterior, se pot transmite ereditar). Observăm că adjectivul

Scanned with OKEN Scanner

новые (noi) este despărţit de substantivul *свойства* (însuşiri), pe care îl determină, prin 5 cuvinte. Într-o propoziţie de acest tip trebuie căutat substantivul şi apoi cuvintele care se referă la el.

Dat fiind că scopul studiului limbii ruse este tocmai mînuirea practică a structurii frazei, trebuie să acordăm acesteia o mare atenţie. Vom evita însă memorarea descrierii categoriilor de propoziţii secundare; în schimb ne vom preocupa de conjuncţii, locuţiuni conjuncţionale şi de sensurile conferite de acestea. Prin urmare, vom reţine sensurile şi nuanţele conjuncţiilor *что, чтобы, как, будто, чем, если* etc. Unele greşeli în construirea sau traducerea propoziţiilor secundare apar din cauza cunoaşterii unui singur sens al conjuncţiilor sau al prepoziţiilor, sau din cauza confuziei între acelaşi cuvînt tradus prin pronume, atunci cînd în propoziţia secundară are rol de conjuncţie. De exemplu, *что* este deseori tradus cu „ce" în loc loc de „că" sau „ceea ce". De exemplu, în fraza: *Я знаю, что ты дома, что* se traduce prin „că" (Ştiu că eşti acasă), iar în fraza: *Спортсмен получил медаль, что обязывает его продолжать тренировку*, conjuncţia *что* se traduce prin „ceea ce" (Sportivul a primit o medalie, ceea ce-l obligă să-şi continue antrenamentul).

Frecvent nu se cunoaşte nici utilizarea conjuncţiilor *чем* (cu cît) şi *тем* (cu atît) în propoziţiile comparative: *Чем быстрее будешь работать, тем раньше кончишь* (Cu cît vei lucra mai repede, cu atît vei termina mai devreme).

Am dat doar cîteva exemple pentru a arăta importanţa cunoaşterii instrumentelor gramaticale (prepoziţii, conjuncţii, adverbe, pronume personale şi relative), precum şi a unor cuvinte ca „încă", „deja", „sau", „de asemenea", atît pentru întreţinerea unui dialog, cît şi pentru înţelegerea unui text tipărit.

În rusa contemporană, limba de conversaţie prezintă destul de multe deosebiri faţă de cea livrescă, fie scrisă, fie chiar vorbită la radio, adunări sau conferinţe. Limba de conversaţie este mai puţin strictă, în schimb cuprinde unele formulări sau construcţii evitate, în general, în manuale, dar a căror cunoaştere se dovedeşte întotdeauna utilă în comunicarea nemijlocită cu vorbitorii de limbă rusă, mai ales la ei acasă.

Scanned with OKEN Scanner

Ar fi util să ştim că, de îndată ce facem cunoştinţă cu cineva, ne putem adresa bărbaţilor cu un *Иван Иванович* sau prescurtat *Иван Иваныч*, iar femeilor *Анна Ивановна*, prescurtat *Анна Иванна*, adică prenumele plus cel al tatălui, căruia i se adaugă respectiv sufixele *-ович*, *-евич* sau *-овна*, *-евна*. Această formă este mai uzuală şi mai puţin oficială decît forma *товарищ Иванов*, *товарищ Иванова*. Folosim persoana a doua plural (*вы* — dumneavoastră) chiar acolo unde, în limba română ne-am adresa cu „dumneata".

Vom reţine şi cuvîntul *пожалуйста*, care ne va frapa prin universalitatea sa. Îl vom utiliza în sens de „vă rog" într-un magazin, în sens de „poftim" cînd vom întinde banii la casă şi-l vom auzi ca răspuns la un „mulţumesc" (*спасибо*) sau la o scuză:

— *Извините*! (Scuzaţi!)

— *Пожалуйста*! (Nu face nimic!)

Ne vom întîlni cu un mare număr de abrevieri: *ГУМ* (magazin de stat universal), *Детгиз* (Editura de stat de literatură pentru copii), *диамат* (materialism dialectic), *райком* (comitet raional), *рабфак* (facultate muncitorească) etc., unele dintre ele nefiind menţionate în dicţionare.

Vom recunoaşte o serie de cuvinte împrumutate din alte limbi ca *шоссе*, *метро*, *какао*, *пальто*. Unele dintre ele, ca de pildă cele de mai sus, din fericire, nu se declină.

În schimb, o să ne încurce transpunerea în limba rusă a numelor proprii şi a denumirilor geografice. Este cam greu să înţelegem de prima dată că *Рим* înseamnă Roma sau *Гейне* — Heine. Faptul că multe nume proprii, atît ruseşti cît şi străine, se declină, ne face uneori să nu ştim dacă este vorba de un bărbat sau de o femeie. Astfel, *книга Иванова* va fi „cartea lui Ivanov", iar *книга Ивановой* — „cartea Ivanovei".

O serie de cuvinte ruseşti au acelaşi sens şi o formă sonoră asemănătoare celor româneşti. Unele dintre ele sînt aproape identice: *плуг*, *топор*, *баба*, iar altele uşor de identificat: *лень* (lene), *честь*, (cinste), *богатый* (bogat), *слабый* (slab).

Să fim preveniţi însă de existenţa unor „falşi prieteni": *яд* înseamnă „otravă" şi nu „iad", *труп* — „cadavru" şi nu „trup", *требует* — „cere" şi nu „trebuie", iar cuvîn-

tul rusesc *просто* înseamnă „simplu" (sensul pe care, de altfel, îl avea și la noi acum cîteva secole) și nu „prost".

Un număr de cuvinte, avînd același sens în ambele limbi, sînt de genuri diferite : *суп* (supă), *анализ* (analiză), *диплом* (diplomă), *бензин* (benzină), *лаборатория* (laborator), *аудитория* (amfiteatru).

Printre expresiile idiomatice vom întîlni unele, a căror traducere textuală ar crea nedumeriri. Astfel, *собаку съесть* nu înseamnă „a mînca un cîine", ci „a căpăta multă experiență într-o problemă", iar *повесить нос* nu „a spînzura nasul" ci „a se întrista". Alte expresii, traduse textual, ne dau însă expresii echivalente în limba română. Spunem și noi „ca două picături de apă" (*как две капли воды*)) sau „furtună într-un pahar cu apă" (*буря в стакане воды*).

Am enumerat numai unele dificultăți pe care le vom întîmpina în studiul limbii ruse. Ne vom lovi pe parcurs de multe altele, pe care ni le servește cu generozitate orice manual. Vrem să subliniem că în studiul unei limbi cu multiple și variate reguli de pronunțare și cu un puternic caracter flexionar, dacă vrem să ajungem repede să vorbim și să înțelegem o conversație simplă, trebuie să ne acordăm dreptul de a face erori. Frica de ridicol, grija de a pronunța corect un „o" într-o poziție sau alta, încercarea de a folosi desinența respectivă a genitivului plural, au inhibat pe mulți începători care posedau un bagaj de cunoștințe suficient pentru a întreține o conversație simplă. Wilga Rivers, de la Universitatea din Chicago, afirmă că putem preveni greșelile numai dacă nu-i permitem elevului să experimenteze, să utilizeze liber limba străină. Dacă descurajăm experiența, descurajăm totodată și interesul față de limbă, iar descurajînd interesul, descurajăm și studierea limbii străine respective. Ne permitem, deci, să fim de acord în cazul nostru cu maxima lui Jules Renard că „numai erorile dau valoare adevărului".

Pentru a vorbi cît mai repede, pentru a trece la limbajul spontan, este necesar să auzim cît mai mult limba rusă, să repetăm, să punem întrebări și să dăm răspunsuri — totul cu glas tare și fără jenă, transpunîndu-ne cît mai des în situații de viață reală, ieșind, deci, din cutia manualului.

Scanned with OKEN Scanner

Persoanele interesate să cunoască limba rusă pentru a avea acces la literatura de specialitate, ştiinţifică sau tehnică, vor avea de-a face, cum a remarcat încă Cehov cu „o limbă mai strictă şi mai disciplinată decît în beletristică".

Terminologia ştiinţifică rusă este alcătuită numai în parte din termeni de circulaţie internaţională. Singura dificultate în mînuirea acestora este faptul că, deşi de origine străină, ei se declină după regulile limbii ruse. Astfel, pentru cuvîntul de origine latină *barium* avem multiple forme: *барий, бария барию, барием* etc. Unii termeni au fost compuşi din radicali latineşti sau greceşti, cu sau fără sufixe ruseşti. O parte din aceştia nu există sub aceeaşi formă în alte limbi europene, fiind formaţi din alte componente. De exemplu: *диафильм* (diapozitiv), *микроцид* (germicid). Este interesant de menţionat că cuvîntul englezesc *cosmonaut* a fost format prin analogie cu cuvîntul rusesc *космонавт* şi nu invers.

În limbajul ştiinţific există şi numeroşi termeni pur ruseşti care, uneori, se folosesc alternativ cu termenii internaţionali. Printre aceştia mulţi sînt compuşi: *огонь* (foc) + *стойкий* (rezistent) — *огнестойкий* (rezistent la foc).

Majoritatea termenilor fiind substantive, dicţionarele tehnice nu dau, în general, nici adjective, nici verbe. De aceea este util să cunoaştem cîte ceva despre familiile de cuvinte pentru a putea uşor deduce că, dacă *окисление* înseamnă „oxidare", *окислять* va însemna „a oxida", sau dacă *кислота* înseamnă „acid", *кислый* va fi adjectivul cu acelaşi sens.

Pentru lectura textelor de specialitate este bine să învăţăm şi abrevierile, cum ar fi *и т.п.* (etc.), *кв. м* ($м^2$) şi altele.

În afară de cunoaşterea terminologiei de specialitate am mai subliniat rolul pe care-l joacă în textele ştiinţifice şi tehnice aşa-numitele instrumente gramaticale. Enumerăm cîteva dintre ele, pe care le considerăm mai frecvente, după categoria gramaticală căreia îi aparţin:

Pronume:

этот, тот, тот же, всякий, каждый, никакой, другой ş.a.;

Prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale:
в, на, до, от, после, ради, у, из -за, из -под, в силу, благодаря, наряду с, несмотря на ş.a.;

Conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale:
но, да, что, чтобы, если, потому что, либо, итак. ş.a.;

Adverbe şi locuţiuni adverbiale:
везде, сзади, сейчас, давно, нарочно, быстро, вдруг, однажды, дважды, совсем, слишком, вполне, совершенно, довольно.

Frecvent se întîlnesc verbe ca: *допустим* (să admitem), *предположим* (să presupunem), *рассмотрим* (să examinăm) sau cuvintele *можно* (se poate) cu antonimul *нельзя* (nu se poate), *надо* şi *нужно* (trebuie) şi *необходимо* (este necesar).

În concluzie, pentru a înţelege un text ştiinţific în limba rusă după o perioadă de studiu relativ scurtă considerăm necesare:

a) cunoaşterea cîtorva reguli gramaticale care să permită înţelegerea raportului dintre cuvinte;

b) familiarizarea cu un mare număr de instrumente gramaticale;

c) stabilirea raporturilor între cuvintele necunoscute şi cele cunoscute pe bază de radical comun şi deducerea categoriei gramaticale a acestora pe baza desinenţelor proprii fiecărei părţi de cuvînt;

d) orientarea în topica propoziţiei şi a frazei ruseşti.

Numeroşi specialişti din diferite domenii de activitate au reuşit să utilizeze cu succes publicaţiile ştiinţifice şi tehnice în ciuda studiului foarte limitat al limbii ruse. De cîte ori nu ni s-a întîmplat să întîlnim ingineri care să citească curent din cele douăsprezece volume intitulate *Машиностроение* (Construcţia de maşini) sau medici care să utilizeze ziare şi reviste ca *Медицинская газета* (Gazeta medicală) sau *Микробиология* (Microbiologia), cu toate că nu ar putea susţine o conversaţie pe teme uzuale sau descifra o pagină din Şolohov.

În consecinţă, dacă scopul nostru este accesul la literatura de specialitate, el poate fi atins cu relativă uşurinţă.

Cei care doresc să abordeze la un moment dat lectura în original a literaturii ruse vor constata că, datorită pre-

Scanned with OKEN Scanner

facerilor social-politice din ultimii 50 de ani, s-au petrecut unele schimbări în vocabularul rus. Unele cuvinte au ieşit din vocabularul activ: *земство* (administraţie judeţeană ţaristă), *барин* (boier), *купец* (negustor) etc. sau au fost înlocuite: de exemplu, *жалование* (leafă) cu *зарплата* care, textual, înseamnă „plata pentru munca depusă". O dată cu noţiuni, instituţii, funcţii noi au apărut şi cuvinte noi: *обтекаемость* (formă fuzelată), *электрификация* (electrificare), *планировка* (planificare), *комсомолец* (comsomolist).

Totuşi, aceste schimbări nu sînt atît de mari încît o persoană care cunoaşte bine limba rusă vorbită astăzi să nu poată citi pe Gogol, Dostoievski sau Tolstoi.

Oricare ar fi motivaţia noastră în studiul limbii ruse, oricare ar fi scopul urmărit, îl vom putea atinge mai repede dacă nu ne vom propune de la început atingerea perfecţiunii, dacă vom aplica imediat în practică bagajul de cunoştinţe dobîndit, fie el cît de redus, şi mai cu seamă dacă vom înţelege că limba nu este un obiect *despre* care se învaţă, ci este un mijloc de comunicare, un instrument viu de lucru, care ne deschide porţile spre o altă cultură, spre o altă ştiinţă şi tehnică. Această idee a fost subliniată încă la începutul secolului de L. N. Tolstoi:

„Arta împreună cu limba este unul din instrumentele de comunicare, şi deci de progres, adică de mers înainte al omenirii spre perfecţiune. Limba îi face pe oamenii din generaţiile în viaţă să cunoască tot ceea ce au cunoscut prin experienţă şi gîndire generaţiile anterioare şi cei mai buni oameni progresişti ai contemporaneităţii".

septembrie, 1968

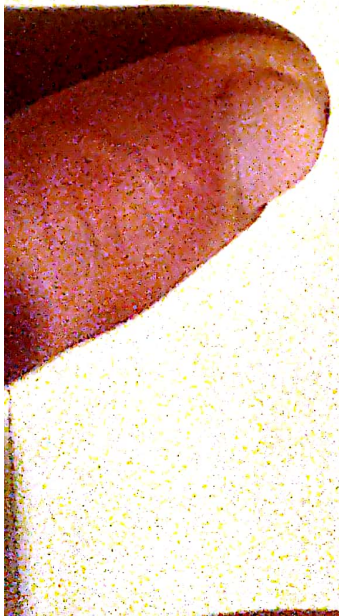

Scanned with OKEN Scanner

Bibliografie

Allen, Eduard F. — *How to write and speak effective English*, New York, 1959.

Berlitz, M. D. — *The Berlitz Method, Book* I & II, New York, 1957.

Billows, F. L. — *The Techniques of Language Teaching*, London, 1962.

Bitechtina, Galina A. — *Current Methods of Teaching Russian to Foreigners, A Seminar on Language Teaching*, O.N.U., New York, 1967.

Bloomfield, Leonard — *Outline Guide for the Practical Study of Foreign Languages*, Baltimore, 1942.

Babalova, L. L., Pulkina, I. M. ș.a. — *Prepodavanie russkogo iazîka studentam-inostranțam*, Moscova, 1965.

Bodmer, Frederick — *The loom of language*, New York, 1928.

Bogdanova, N. P. ș.a. — *From basic to wider English*, Moscova, 1967.

Boudon, Raymond — *À quoi sert la notion de „structure"?*, Paris, 1968.

Brăescu, I. — *Modernizarea metodelor de studiere a limbilor străine*, București, Editura didactică și pedagogică, 1966.

Bunescu, V., Berca, I., Novicicov, E. — *Instruirea programată*, București, Editura didactică și pedagogică, 1967.

Clarey, M. E., Dixon, R. J. — *Pronunciation exercises in English for the foreign born*, New York, 1947.

Claudel, Paul — *Clefs pour les langues vivantes*, Paris, 1964.

Bruno, Colbert — *Gramatica limbii germane*, București, Editura didactică și pedagogică, 1961.

Dixon, J. Robert — *Essential idioms in English*, New York, 1951.

Du Mont, Francis M. — *French grammar*, New York, 1957.

Eckersley, C. E. — *Essential English*, London, 1960 (I—IV).

Finocchiaro, Mary — *Teaching English as a Second Language*, New York, 1964.

Gaillard, Pol — *Analyse logique et grammaticale*, Paris, 1965.

Gantier, Hélène — *L'enseignement d'une langue étrangère*, Paris, 1968.

Gentilhomme, Yves — *Manuel de russe à l'usage des scientifiques*, Paris, 1964.

Scanned with OKEN Scanner

Georgin, René — *Le code du bon langage*, Paris, 1958.
Goodman, B. Roger — *A concise handbook of better English*, New York, 1966.
Gorosh, Max, Pottier, B. Donald, C. Riddy — *Les langues vivantes et le monde moderne*, în „Conseil de la Coopération Culturelle", Strasbourg, 1968.
Gouberina, P., Rivenc, P. — *La méthode audio-visuelle globale-structurale*, Paris, 1962.
Graur, Al. și colectiv — *Introducere în lingvistică*, București, Editura Științifică, 1965.
Grevisse, Maurice — *Précis de grammaire française*, Paris, 1966.
Griesbach, H., Schulz, Dora — *Deutsche Sprachlehre für Ausländer*, München, 1968.
Guiraud, Pierre — *La sémantique*, Paris, 1964.
Hall, Edward. T. — *The Silent Language*, New York, 1966.
Hayes, Alfred S. — *Language Laboratory Facilities*, Washington, 1964.
Hickel, Raymond — *L'enseignement des langues vivantes par la télévision*, Serie IV, No. 4, în *„Conseil de la Coopération Culturelle"*, Strasbourg, 1965.
Hilton, J. B. — *The language laboratory in school*, London, 1964.
Hutchinson, Joseph C. — *The Language Laboratory*, Washington, 1963.
Iordan, Iorgu — *Influențe rusești asupra limbii române*, în *„Analele Academiei Republicii Socialiste România"*, Editura Academiei, 1949.
Itelson, L.B. — *Metode matematice și cibernetice în pedagogie*, București, Editura didactică și pedagogică, 1967.
Klepko, V. — *A practical handbook on stress in russian*, Moscova, 1966.
Komensky, J. A. — *Texte alese*, București, Editura didactică și pedagogică, 1958.
Komissarov, V. N. — *Posobie po perevodu s angliiskogo iazîka na ruskii*, Moscova, 1965.
Lebettre, M., ș.a. — *L'enseignement de l'anglais dans les collèges d'enseignement général*, în *„Cahiers de pédagogie moderne"*, Paris, 1963.
Leel, W. R., Coppen, Helen — *Simple Audio-Visual Aids to Foreign-Language Teaching*, Oxford University Press, London, 1964.
Lefranc, Robert — *Mijloacele audio-vizuale în slujba învățământului*, București, Editura didactică și pedagogică, 1966.
Léon, Pierre R. — *Laboratoire des langues et correction phonétique*, Paris, 1962.

Scanned with OKEN Scanner

Leveţkaia, T. R., Fiterman, A. M. — *Teoria i praktika perevoda s angliiskogo iazîka na russkii*, Moscova, 1963.

Dr. Livescu, Jean şi colectiv — *Limba germană*, Bucureşti, Editura didactică şi pedagogică, 1966.

Maliţa, T. — *Metoda de la Saint-Cloud în predarea limbilor străine*, în *„Revista învăţământului superior"*, Nr. 6, Bucureşti, 1968.

Malmberg, Bertil — *Les nouvelles tendances de la linguistique*, Paris, 1966.

Marcus, S., Nicolau Ed., Stati, S. — *Introducere în lingvistica matematică*, Bucureşti, Editura ştiinţifică, 1966.

Mauger, G. — *Cours de langue et de Civilisation Françaises*, I—IV, Paris, 1957.

Menac, A. şi Volos, T.— *Kurs russkogo iazîka po zritelino-sluhovomu metodu*, p. I, II, Philadelphia—New York, Chilton Books, 1966.

Miller, James Dale — *The visual adjunct in foreign language teaching*, Philadelphia—New York, Chilton Books, 1965.

Müller, G. — *Elementarstufe und Umgangssprache*, în *„Die Neueren Sprachen"*, 1964, H. 8.

Novicicov, E. — *Problema vocabularului minim în predarea limbilor străine*, în „Culegere de studii", Bucureşti, Editura didactică şi pedagogică, 1961.

Novicicov, E. — *Selecţionarea lexicului în scopuri didactice*, în „Revista învăţământului superior", 9, Bucureşti, 1964.

Palmer, H. — *Principles of Language Study*, London, 1921.

Palmer, H. E. — *The Oral Method of Teaching Languages*, Cambridge, 1923.

Pei, Mario — *One language for the world*, New York, 1949.

Pei, Mario — *The story of language*, New York, 1960.

Otto, Jespersen — *Essentials of English Grammar*, University of Alabama Press, 1964.

Potapova, Nina — *Limba rusă*, vol. I—II, Moscova, 1954.

Rat, Maurice — *Grammaire française pour tous. Le français facile*, Paris, 1965.

Renard, Colette — *The St. Cloud Method of Audio-Visual Language Teaching, A Seminar on Language Teaching*, O.N.U., New York, 1967.

Riddy, D. C. — *Développements récents dans le domaine de l'enseignement des langues vivantes*, Serie IV, No. 1, în *„Conseil de la Cooperation Culturelle"*, Strasbourg, 1964.

Rivers, Wilga — *The Psychologist and the Foreign Language Teacher*, University of Chicago Press, 1964.

Scanned with OKEN Scanner

Roberts, Paul — *Modern Grammar*, New York, 1967.
Dr. Rubin, Mordecai — *The image of the language teacher, A Seminar on Language Teaching*, O. N. U., New York, 1967.
Saraș, M. — *Mijloacele tehnice audio-vizuale în predarea limbilor străine*, București, Editura didactică și pedagogică, 1967.
Savin, Em., Abager, B., Roman, Al. — *Gramatica practică a limbii germane*, București, Editura Științifică, 1968.
Schmid, Otto — *Deutsch-falsch und richtig*, München, 1968.
Schulz, H., Sundermeyer, W., Dr. Thies, B. — *Deutsche Sprachlehre für Ausländer*, München, 1967.
Smith, Othanal B., Stanley, O. William and Shores, Harlan J. — *Fundamentals of Curriculum Development*, Yonkers-on Hudson, 1957.
Stern, H. H. — *Les langues étrangères dans l'enseignement primaire*, Hambourg, Institut de l'UNESCO pour l'éducation, 1965.
Uvarov, V. P. — *Kak ucitsia ponimati i perevoditi inostrannîi text*, Minsk, 1968.
Vrabie, E. — *Expresivitatea elementelor de origine slavă din limba română*, Romanoslavica, XVI, 1968.
Wiener, Solomon — *Commonly used American idioms*, New York, 1958.
Zwirner, E., Gougenheim, G., Rivenc, P. ș. a — *Tendances nouvelles en matière de recherche linguistique*, Série IV, 2, în „*Conseil de la Coopération Culturelle*", Strasbourg, 1964.
Ward, Dennis — *The russian language today*, London, The University of Chicago Press, 1965.
*** — *Bulletin Unesco for libraries*, Paris, 1962, vol. 16, 6.
*** — Chilton-Didier, *Foreign Language*, vol. 3, No. 4, Newsletter, Philadelphia, 1965.
*** — Chilton-Didier, *Foreign Language*, vol. 5, 1, 2, 3, Newsletter, Philadelphia, 1967.
*** — *Courrier de l'Unesco*, Paris, 1963, 2.
*** — *Courrier de l'Unesco*, Paris, 1962, 4.
*** — *Individualizing instruction and learning in the foreign language classroom*, Chilton Books, Philadelphia-New York, 1963.
*** — *Iz opîta prepodavania russkogo iazîka nerusskim*, Moscova, 1961.
*** — *Journal of Englisch as a second language*, Philadelphia, 1967, vol II, 2.
*** — *Le français dans le monde. Revue de l'enseignement du français hors de France*, 1966, 38.

Scanned with OKEN Scanner

*** — *Le français fondamental*, 1^en Degré, Chilton Books, Philadelphia, 1965.

*** — *Les langues vivantes dans les écoles secondaire d'enseignement général*, XXVII Conférence internationale de l'instruction publique, Unesco, Genève-Paris, 1964, 267.

*** — *Les langues vivantes dans les écoles secondaires d'enseignement général*, Supplément, Unesco, Genève-Paris, 1965, 279.

*** — *Metodika prepodavania inostrannîh iazîkov*, alcătuit de Vasilieva, M.M. şi Simovskaia, E. V., Moscova, 1967.

*** — *United Nations Language Training Programme*, New York, 1967.

*** — *Prakticeskoe posobie po sintaksisu russkogo iazîka dlea studentov inostranţev*, Moscova, 1966.

*** — *Ruskii iazîk dlea studentov — inostranţev*, în „*Sbornik metodiceskih statei*", Moscova, 1957.

*** — *Ruskii iazîk dlea studentov inostranţev* în „*Sbornik metodiceskih statei po ispolizovaniiu tehniceskih sredstv pri obucenii ruskomu iazîku*", Moscova, 1963.

*** — *Russkii iazîk za rubejom*, 1, 2, 3, 4/1967; 1/1968.

*** — *Ruskie pisateli o iazîke*, Leningrad, 1955.

*** — *Secretariat news*, U. N., New York, 1965, XX, 16.

*** — *Secretariat news*, U.N., New York, 1967, XXII, 15.

*** — *Tehniceskie sredstva v obucenii inostrannîm iazîkam v şkole* (Sbornik statei pod redaktiei Z. S. Harikovskogo), Moscova, 1963.

*** — *The Chilton foreign language handbook*, Philadelphia — New York, 1965.

*** — *The teaching of modern languages*, Unesco, Paris, 1955.

*** — *Unesco. Annuaire statistique 1965.*

Scanned with OKEN Scanner

Cuprins

Prefață	5
Limbile străine astăzi	9
Stabilirea scopului	18
Metode vechi și noi	25
Putem învăța și fără profesor?	45
Cum să înțelegem și să vorbim o limbă străină	56
Cum să citim și să scriem într-o limbă străină	65
Cum să învățăm limba engleză	81
Cum să învățăm limba franceză	104
Cum să învățăm limba germană	125
Cum să învățăm limba rusă	145
Bibliografie	167

Scanned with OKEN Scanner